EN MÅLARES ANTECKNINGAR. E. LUNDGREN

EN

Målares Anteckningar.

Utdrag ur Dagböcker och Bref

af

EGRON LUNDGREN.

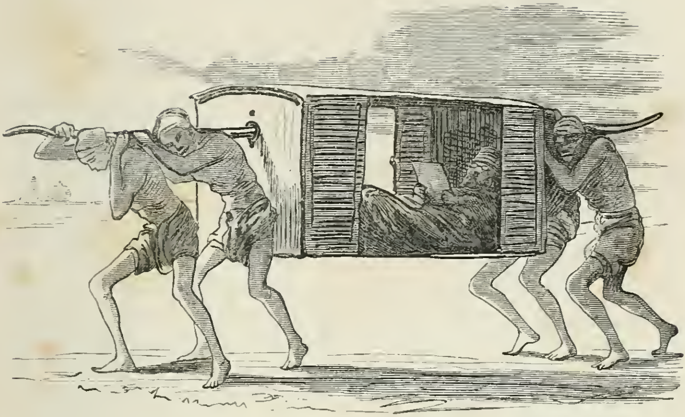

INDIEN.

Stockholm, 1872. P. A. Norstedt & Söner.

De anteckningar, som härmed lemnas i tryck, äro nedskrifna i största hast under många oroliga förhållanden och kunna icke hafva andra anspråk, än att vara författarens personliga observationer under den tid han tillbragte i Indien, hvarföre, när de nu allmängöras, det också är med den önskan, att de sålunda måtte blifva betraktade.

E. L.

Det stora Sepoy-upproret, som utbröt i Indien år 1857, väckte naturligtvis i England en ofantlig sensation, och sedan i följd deraf Times hade skickat ut sin korrespondent, Mr William Russell, blef det snart också påtänkt, att en målare borde sättas i tillfälle att få se det pågående kriget på nära håll för att derunder kunna teckna de märkvärdigaste tilldragelserna.

Efter något betänkande antog jag tillbudet af en sådan mission och gjorde det med desto gladare mod, sedan jag äfven af Drottningen erhållit nådigt uppdrag att på denna färd utföra åtskilligt arbete för Hennes Majestät, en ynnest hvaraf jag kunde vänta mig oberäknelig fördel. När resan sålunda blifvit besluten, voro beredelserna dertill på några dagar i ordning, och den 4

februari 1858 på eftermiddagen lemnade jag Southampton på den stora ångfregatten »Pera» med destination till Alexandria.

Det var midt i vintern och vädret blåsigt, mörkt och obehagligt, med regnbyar, dimma och motvind, och knappt hade skeppet passerat de spetsiga klipporna »The needles» ute på kusten, förr än många af passagerarne försvunno från däcket och kröpo till kojs. Man sade, att vi hade öfver 400 personer om bord, soldater och befäl inberäknade. Kamraterna i min koj eller cabin fann jag vara en major från Ceylon, en ung engelsk kadett och en gammal Spanior, señor Morales från Filippinska öarne. Ute på öppna sjön blef det temligen hårdt väder, med svår sjögång, så att skeppet knakade och brakade i alla sina fogar, maskinen slamrade, och andra obehagliga läten påminte oupphörligt om stackars sjösjuka, som redan längtade efter hamn, under det tiden tycktes gå till och med långsammare än fartyget. Vinden pep och hven, när han icke rent af tjöt, skummet af vågorna slog öfver relingen, på däcket hördes hvisselpipan, släp af tunga jernkettingar, tramp och spring, under det att i den tilltäppta salongen lamporna vickade i taket och glasen klingade på hyllorna.

Det var ledsamt och otrefligt på många vis. Hufvudet var fullt af yrsel och magen färdig att bryta ut i öppen rebellion. Maskinen dunkade oupphörligt som en ofantlig jättehammare, och tankekraften liksom bultades samman till en ofantlig klump af hoprullade impressioner och ideer, så att man till och med glömde, att man hade djupa oceanen under sig och framför sig Indien med krig och nya öden.

Men väl komna öfver Spanska sjön, började vi känna våra lidanden betydligt lindrade. På kusten af Portugal blef vädret allt bättre, skyarne flydde oss, himmelen klarnade, och när vi omsider hunno Gibraltar, gick färden i ett vänligt solsken på ett glittrande haf, liksom om vi redan varit inne på sommarens område.

I Gibraltar uppehöllo vi oss endast några timmar för att taga in kol, post och några passagerare; derefter bar det ut på det blåa och soliga Medelhafvet. Till höger afrikanska kusten, till venster Ronda-bergen, rosenröda och luftiga; hvita segel när och fjerran och omkring skeppet tumlare och delfiner.

Däcket spolades, och under det utspända tältet gnedos messingsstänger, kulor och knoppar skinande blanka. Man började att få se dittills osynliga passagerare, bleka damer med kuddar och parasoller, barn och pigor, feta ammor, kaptenskor och majorskor och små kusiner; dertill löjtnanter i mängd, äfvensom ryttmästare och artiga marinofficerare, gråhåriga herrar med fladdrande skört och fruar med glasögon och operakikare. Det skämtades öfver stormiga lidanden och öfverståndna mödor, matlusten återkom och med den pratlusten, betraktelser och reflexioner.

Den spanska kusten följdes, och när jag återsåg det ståtliga Sierra Nevadas snöspetsar, vaknade för mig många roliga minnen. Åt det hållet, tänkte jag, ligger Malaga:

»Y Malaga tiene su castillo,
Come Granada su Alhambra»,

som det står i visan. Och jag kunde nästan se min gamla beskedliga värdinna i Alhambra, den feta och pratsamma Carmen, pysslande bland krukorna i sitt kök, och

jag mindes lika väl den muntra Antonita med sin blomma i håret som den krokbenta mopsen. Jag mindes Torre de la Vela och solnedgången öfver purpurskimrande Vegan, jag såg törnroshäckarna och myrtenbuskarna och fontänerna i trädgården vid Generalife, Jernporten och Darro och Linda Rajas fönster; Boabdil satt ännu på la Silla del Moro, Ferdinand och Isabella i kungliga tältet med Mendoza och Columbus, ridderskap och adel. Tusen dylika erinringar och fantasier kommo i denna stund igen i en drägt så rik och med en min så glad, att jag måste le åt hur lifligt minnet ibland kan vara. Med armarne på relingen stod jag sålunda liksom drömmande vaken och stirrade på Spanien som på en stor flat portfölj, till dess det gömdes och sjönk under horisonten.

»Glada hågkomster?» sade ett af fruntimren, som mig ovetande hade betraktat mina förmodligen ganska lifliga, att icke säga löjliga, grimaser, hvilka jag nu måste försvara dermed att jag vistats mycket i Spanien, att jag der haft många goda, kära och vackra vänner, och att tankarne icke behöfva båt för att komma i land. Naturligtvis fick jag strax höra föreställningar om knifstygn, röfvare, tjurfäktningar, prester, dansöser, guitarrer och cigarrer — grufliga otäckheter, såsom det allt kallades — imaginationer som verkligen kunde komma mig att rysa öfver det täcka könets böjelse för orättvisa. Jag hade just på tungan att anmärka, hurusom Spanien är en melon, som man icke bör döma af fläckarna på skalet, när min fru majestätligt steg upp från sin domstol och stödd på sin dotter, som hade sutit bakom på en tågrulle, skred bort mot salongstrappan. Denna unga dame, som jag icke förut sett på däcket, — var det Aphrodite sjelf? Nej

men ändock en profil med olympiska konturer och med en liten rosenröd underläpp, som tycktes besluten att göra större eröfringar i Indien än Alexander Magnus. — Det hade ringt till thé i salongen; man vandrade trappan utföre liksom i procession, och jag tyckte mig höra marschen

»Portugal, Spanien,
Stora Britannien».

Vid thétiden var alltid tillfälle att studera grupperingar, attraktioner och repulsioner, och man fick snart vanan att föredraga ett hörn framför ett annat, en krets för en annan. Men jag åtminstone var icke bunden i detta fall, utan när jag hade tröttnat vid att höra doktor Willson, underskeppsläkaren, med doktor Grant afhandla fiolstråkar, eldgafflar eller andra sådana medicinska ämnen, kunde jag flytta mig till någon vrå bland fruntimren för att der uppsnappa de intressantaste nyheterna för dagen, hvilka merendels voro så nervskakande, att det var svårt att afhålla sig från att gäspa.

Major Barker, den ene af mina kojkamrater, hade varit anstäld i ostindiska kompaniets tjenst, hvarifrån han tagit afsked och var numera, såsom det sades, i besittning af icke obetydliga kaffeplanteringar på Ceylon. Hans närvarande värf voro derföre fredliga nog, men han hade dock icke lagt bort hvarken sin militäriska hållning eller sin spännhalsduk, sina hällor och hängslen; mustascherna tycktes aldrig hafva kunnat vara borstigare, och håret, visserligen tunnt på hjessan, växte så mycket ymnigare på de violetta kinderna och till och med in i de stora röda öronen. Han snarkade om natten, så att man då kunde tro sig vara i land, ty det var icke möjligt att

höra ångmaskinen; om dagen deremot satt han gerna i närheten af kaptenens hytt och pratade med amiralitetsagenten och en herre från Hongkong, vanligtvis om åtskilligt som tilldragit sig för många år sedan i Wolverhampton eller trakten deromkring eller i Dublin. Jag satt ibland och hörde på hvad han berättade, men oftast var det sådan strunt, att jag lika gerna gick bakom skorstenspipan, säker att der träffa min andra kamrat, gamle Morales, som tyckte om att der sitta i oset, inkrupen i sin vida spanska kappa, med glasögonen på näsan och i handen någon komedi af Lope de Vega.

Señor Morales hade sedan sin ungdom varit bosatt i China och Manilla, dit han nu vände åter efter en lustfärd till Europa, det vill säga Paris, Madrid och London. Han kunde icke tala ett ord engelska och lefde derföre ett ensligt eremitlif om bord. Stackars Don Diego, det var för honom en högtid att få sitta och tala om tobaksplanteringarne på Filippinska öarne och om Chinesernas illmarighet, eller berätta spanska presthistorier, af hvilka han mindes en stor mängd. Fosterlandskänslan kan visa sig på många sätt, och några svenska presthistorier, som jag omtalade för honom, tyckte han vara så bra, att de väl kunde förtjena en plats i hans samling, något som naturligtvis smickrade mig obeskrifligt. I vår koj snarkade Señor Morales icke, men hade deremot den förargliga ovanan att nattetid sucka och tala spanska för sig sjelf, om i sömnen eller fullt vaken, kunde jag aldrig rigtigt utreda; icke heller kunde jag begripa hvad allt han afhandlade, utom när jag då och då förnam en tydligt uttalad missbelåtenhet med majorens oroliga och bullersamma sätt att sofva.

I sinom tid passerades Sardinien och Sicilien, hvarefter Malta nåddes den 15 februari på morgonen, i varmt solsken och vackert väder.

Malta.

Efter frukosten ombord gingo vi alla i land och kommo förbi höga murar och fortifikationer, batterier och redouter, in på de trånga gatorna, så backiga och branta, att de ibland bildade verkliga trappor. I hörnen såg man stora, präktiga helgonbilder, omgifna af blomkrukor, lyktor och lampor, här och der klumpigt ornerade stenbalkonger och lifligt folkhvimmel öfverallt. Fruntimren hade svarta sidenmantillor, mycket liknande de spanska. Detta slags slöjor tyckas ursprungligen hafva varit ingenting annat än den svarta kjolen, dragen upp öfver hufvudet; de kallas också »faldas» eller »faldettas», som på italienska betyder kjol. Drägten är pikant, och jag såg många intagande, rödblommiga ansigten under dessa svarta kåpor.

Vi hade icke mycken tid för att bese Maltas märkvärdigheter, men voro dock som hastigast inne i kyrkan San Giovanni, för att gå ned emellan de gamla malteserriddarnes grafvar under det med mosaiker rikt inlagda golfvet, på hvilket en mängd vapensköldar äro afbildade med dödskallar af agat och timglas af lapis lazuli. Vi gapade äfven mot taket för att betrakta myckenheten deruppe af sammanvridna, halfnakna figurer och englar med trumpeter och vingar, ett slägte hvars egentliga sysselsättning tycktes vara att icke falla ner. Målare kunna understundom hafva befängda funderingar, något

som äfven presterskapet icke sällan roar sig med, och när båda dessa parter komma till ett inre förstånd sinsemellan, är det icke lätt för andra menniskor att kunna tränga sig in i deras mysterier.

Stadens utseende var kanhända lifligare än eljest, emedan andra karnevalsdagen var inne och det till följd deraf på förmiddagen uti allt det öfriga hvimlet äfven började visa sig en mängd masker och kostymer, i synnerhet på den förnämsta gatan, »la Strada Reale». Jag tyckte mig nästan åter vara i Rom: pudradt hår och Pulcinella. smink och luktvatten, lösnäsor, smärta lif och trinda vador, gropar i kinderna och hvita axlar — ack, glädjen blir aldrig gammal! Advokaten i sin blånperuk och apotekaren med sin spruta äro alltid desamma, samma krås, samma glasögon; arlequin mister aldrig sina unga ben, och Colombina tröttnar aldrig. Gammalmodiga, skramlande vagnar, hästarne med plymer och kuskarne i domino; skrik och väsen, buller och pip, trängsel och ursäktade klämningar, gamla uppfinningar, uråldriga påhitt med lättfattliga qvickheter, obetänksamma ögonkast och obegripliga hemligheter. Det fanns tilltagsna banditer, Turkar och pirater med slafvinnor i granna mantillor af randigt persiskt siden, det fanns herdinnor med rosenbuketter, blixtrande örhängen och svarta flätor. Men det var för ögonblicket ingen tid till djupare forskningar i lifvets glada vetenskaper; vi måste skynda om bord och låta Pulcinella och hans sköna och »il dottore» komma till de konklusioner, som logiken utpekade.

Ankaret lyftes, och medan eftermiddagssolen liksom leende lyste på de hotande fästningsverken, satte skeppet åter ut på det blå hafvet; vid thétiden var hela ön ur sigte.

Fru Gardener var otröstlig, att hon icke hade fått se åtminstone en skymt af bugten på östra sidan, der apostelen Paulus led skeppsbrott — och så var äfven jag — men det kunde icke hjelpas, och det var icke värdt att blifva ursinnig. Vädret var stilla och hafvet lugnt, och om natten brunno stjernorna på himmelen ljusa och klara.

Egypten.

Förr än man hunnit temligen nära den flata egyptiska kusten, blir denna icke synlig, men till slut varsnar man på samma gång en mängd väderqvarnar och Pompeji höga kolonn. Under det vi nalkades Alexandria, började man att ur lastrummet uppforsla på däcket en myckenhet packkistor, koffertar, kappsäckar och bagage af många slag, och medan man var sysselsatt härmed, ströko vi förbi vår gamle skolkamrat fyrbåken, ett af verldens sju underverk, med fundament lagda djupt i hafvet på kolossala hvalfbågar af glas och porfyr, nu en mörk fyrkantig stenmassa med ett smalt, modernt fyrtorn. Men om man blundade, syntes den gamle i all sin forna glans; man kunde då se den flintskallige Cæsar, den eleganta Cleopatra och den bredaxlade Antonius, se den svarta röken af det brinnande biblioteket och snilleverken slocknande som gnistor i torra askan, se lord Nelson och Bonaparte.

Vi hade knappt hunnit ankra inne i hamnen, förr än en svärm af båtar samlades rundt omkring fartyget, och om några ögonblick fyldes däcket af Turkar och hedningar i brokiga turbaner och mångfärgade, besynnerliga

drägter; svarta skinn och bruna, ett afskum af österländska trasvargar, barbenta, halfnakna, brunstekta Muselmän, axelbreda Nubier och kolsvarta Negrer med vilda ögon, utstående öron, tjocka läppar och hvita tänder.

I mycket buller, oljud, hafs och rafs blef det nu ett släpande och slitande om våra saker emellan dessa afrikanska vildmenniskor, till dess allt vårt pick och pack väl var nere i en stor pråm, som kommit för att hemta det till tullhuset och vidare till Cairo-jernvägen. Emellertid togo vi alla afsked af vårt stora »Pera», och i tältade roddbåtar nåddes snart strandbryggan. Under skrik och väsen omringades vi der på ögonblicket åter af kulörta Egyptier, tiggare och icke-tiggare, blinda och krymplingar, barnungar och slafvar, genom hvilken hop vi banade oss väg högre upp på stranden, hvarest en mängd sadlade åsnor och borickor fanns till vår disposition.

Det gick derifrån i glödande solhetta, dam och hojtande, och i fullt galopp, upp till jernvägsstationen. Äfven här sågos hopar af folk i de besynnerligaste trasor eller alldeles utan sådana, beslöjade qvinnor i gula stöflar, Judar, Greker och Kopter. Kringvandrande turkiska handelsmän utmånglade pipskaft, florsturbaner, dadlar och tobakspungar, under det barfotade, smalbenta egyptiska flickor i mörkblå bomullsskynken sprungo omkring med tunga orangekorgar på hufvudet. Paschans polisbetjenter med silkesturbaner, röda tofflor, långa pipor i mun, silfverbeslagna pistoler och krokiga sablar upprätthöllo med rättvisans karbas den så kallade allmänna ordningen, allt i ett skrik och ett hvimmel, som verkligen var förvånande. Slafvarne sparkades naturligtvis bak och fram och voro till på köpet oupphörligt utsatta för käpprapp, kors och

tvärs från alla väderstreck. Svartulliga Negrer grinade som markattor; med långa hälar och utan vador hoppade de ur vägen för de välfödda, rödhåriga engelska soldaterna — med ett ord, man såg en samling slödder, som icke tycktes hafva annan förtjenst än att hafva stulit regnbågens alla färger och än mer.

På jernväg gick det sedan fram till Cairo. Landet deremellan och Alexandria är slätt och mycket bördigt;

det påminte mig om trakten kring Sevilla. Mycket landtfolk på bivägarne, åsnedrifter med mjöl och grönsaker, fårskockar, kameler och här och der en ensam palm eller grupper af gamla sykomorer.

Vi hunno Cairo tidigt på eftermiddagen och skulle stanna der natten öfver. Efter en liten rast i hotellet skyndade jag att i sällskap med gamle Morales och ett par andra reskamrater göra en ridt ut i den högst förvånande staden. Cairo säges vara af Orientens städer den mest pittoreska, och jag åtminstone hade aldrig sett någonting liknande. Gator i de underligaste krökningar, smala och krångliga, med balkonger på ömse sidor, hängande vid husen snarlikt igenspikade ruckliga klädskåp eller ornamenterade hönsburar ute på flygt. Allt föreföll så främmande, att man knappt visste hvad man skulle fästa blickarna på. Genom den brokiga trängseln kilade våra små borickor framför sina pådrifvare, som sprungo efter och hojtade »Schmalek!» (höger!) eller »Riglek!» (akta fotknölarne!), och det var både förvånande och löjligt, huru vi nästan i galopp kunde tränga igenom denna massa af kåpor och kaftaner och turbaner med lefvande figurer inuti. Och icke allenast vi smärta Europeer skulle fram, utan äfven tungt lastade kameler och dromedarer, skrälliga vagnar, dragna af ystra hästar och fullproppade med beslöjade harem-damer med hashmak framför ansigtet, men dock angelägna att få visa så mycket som möjligt af de bågiga ögonbrynen. Vi redo förbi mulåsnor med muftis, pilgrimer i gröna turbaner, skräddare, barberare, slafvar med papageno-burar eller brödkorgar, allt i flygande fläng genom de trånga basarerna, der de skäggiga köpmännen i fast hållning sitta med sina långa

tobakspipor i bås på persiska mattor, såsom det tyckes, fullkomligt likgiltiga för kommersen och i skumrasket endast sysselsatta med att sitta.

Lustigt gick sålunda vår färd under lummiga sykomorer, förbi bad och moskéer, med tvärrandiga röda och hvita moriska portaler eller höga eleganta hästskobågar och hvalf, utbygda trappor och sirliga minareter och torn. All beskrifning kan dock icke blifva annat än ett blekt skuggspel af allt detta sceneri, deri gamle Morales, flaxande framför mig på sin åsna, nästan påminte om en ny Fogel Blå i Aladdins trädgård under qvistar af smaragder, blommor af rubiner och turkoser.

Vi redo förbi sultan Hassans stora och beundrade moské upp till Mehemed Alis palats eller det så kallade kastellet. Deruppe finnes en stor och präktig, nybygd moské, ganska imposant, på hvars fina och slipade marmorgolf vi ej blefvo insläppta, förr än ett slags strumpor dragits öfver våra stöflar. Utsigten från höjden öfver det ofantligt stora Cairo var mycket präktig. Hundratals minareter och kupoler glittrade i det granna solskenet, och pyramiderna syntes på afstånd.

Tiden var så kort, att allt måste göras i hast. På hemvägen till hotellet kommo vi uti en trång gata midt in i en likprocession; likkistan, öfverhängd med rödt kläde och guldtofsar, följdes af en mängd gråterskor, betalta för att tjuta och gallskrika; de skötte sitt yrke samvetsgrant och tycktes vara väl öfvade i konsten att sörja med raseri och oljud.

Table d'hôten i hotellet på aftonen var naturligtvis ganska liflig; alla berättade sina äfventyr, ingen hörde på.

Icke långt efter solnedgången faller hela staden liksom i ett egyptiskt mörker. Alla bodar stängas, gatorna spärras eller tillslutas med jernportar, och den som då

vill begifva sig ut, måste framför sig hafva en slaf eller annan karl, som bär en lanterna eller en med brinnande stickor och strå fyld jernkorg, fästad på en hög stake.

Senare blir det klart månsken, luften ljum och doftande af balsamiska fläktar från blommande akacier och pulvriserade mumier.

Efter några timmars hvila väcktes vi mycket tidigt af en brun egyptisk uppassare, klädd i turban, tofflor och lång hvit skjorta. Vi åto frukost och voro alla snart derefter på väg i riktning åt Suez och Röda hafvet, hvarest vi åter skulle gå ombord på en ångfregatt för resan till Calcutta.

Nästan strax utanför Cairo upphör vegetationen, och man ser snart omkring sig icke annat än ofantliga, öde sandfält. Öknen gjorde på mig större intryck, än jag väntat. En så omätlig utsigt öfver idel ofruktbarhet pinar rigtigt fram en aning om förtviflan, och oaktadt all sin utsträckning klämmer den hjertat tillsamman. Man kan på dessa öde sandfält tydligt känna, huru nödvändig den lefvande naturen är för oss, och huru nära slägt vi äro med den minsta ört, fjäril och fogel. Men detta klara medvetande af att vi med all vår magt icke kunna existera allena, böjer vår stolthet ner i stoftet och ropar högt, att vi äro slägt äfven dermed — »Af jord est du kommen, till jord skall du åter varda».

Långt ute i denna ödslighet ligger en muselmansk begrafningsplats, och så liflös är öknen i hela sin ofantliga utsträckning, att dessa grafvar nästan förefalla såsom någonting lefvande, såsom en blomma i sanden, och ega ett språk, som hviskar, om hur ömhet reser grifter, och om sorg och glädje i förrunna skiftesrika lif. Hvad ingen kan undgå att anmärka, är huru outsägligt ljuflig himmelen hvälfver sig öfver öknen. Jag såg aldrig en genomskinligare azur, en så att säga klangrikare luft,

mera silfverglänsande skyar — och om jag vore prest, skulle jag i min predikan försöka göra godt bruk af denna egendomlighet.

Jernvägen förde oss endast ett styeke ut i öknen, hvarefter vidtog en knappt banad karavanväg, på hvilken resan fortsattes i små vagnar, förspända hvar och en med en mulåsna och framom den med en liten arabisk häst. Sammanräknadt funnos omkring 15 sådana vagnar eller »vans», som de på engelska kallas, och hvarje vagn rymde sex personer. Kuskarne voro österlänningar med turban på hufvudet och tofflor på fötterna, och bredvid hvarje vagn sprang en slafpojke för att rappa på dragarne. Man gjorde ofta halt, och vi kunde då vara säkra, att det på ögonblicket blef ursinnigt gräl och spektakel emellan alla dessa resenärer, kuskar och piskare.

På vår vagn residerade en forman, som var särdeles obarmhertig emot sina kreatur och som tycktes endast för nöjes skull piska dem oupphörligt. Hans adjutant, en hurtig, gladlynt pojke, sprang efter vagnen, liflig och munter som en ung råbock, tills i en smäll det hände, att kuskens pisksnärt träffade hans ena öga. Att pojken dervid gaf till ett skrik och började tjuta och gråta bitterligen, var väl just icke mycket att undra på, men detta behagade den hårdsinte kusken så litet, att han, arg som en furie, kastade tömmarne på hästryggen och sprang ned från vagnen, grep den halfnakne pojken om halsen och började afstraffa honom på ett obeskrifligt brutalt vis. Den menskliga rättvisan kan ibland få nycker, till och med i öknen, och vi sprungo alla genast ur vagnen för att som hämndens englar i vår tur öfverfalla kusken med ett yrväder af örfilar, käpprapp, sparkar och

förbistradt tungomål, till dess rättskänslan på det sättet fått gifva sig luft af hjertans grund och vi alla hugsvalade åter voro å väg.

Vi sågo långa karavaner af kameler och dromedarer, kreatur och folk knoga långsamt fram genom sanden, och på ett ställe reste vi förbi ett stort läger, der en myckenhet menniskor voro fösta tillsamman för tvångsarbete på den tillämnade jernvägsanläggningen till Suez. Don Quixote skulle kanhända hafva hållit dem för blomman af det vandrande ridderskapet på väg till Jerusalem; jag tyckte mig snarare se en tafla, som förestälde Moses med Israels barn.

Suez.

Fram på eftermiddagen kom Röda Hafvet i sigte, som en safirblå strimma emellan rosenröda berg, och vi voro snart nere på kusten och framme vid Suez, en dålig egyptisk by med skräpiga och låga byggnader, hvitlimmade och med flata tak, en temligen pittoresk minaret, kameler här och der, och några gistna felucker halft uppdragna i hafsbandet på den släta, våta sanden. Hotellet är en temligen stor och solid byggnad med fyrkantig gård och en bred trappa, ledande ned till en brygga för båtar.

Som det ännu var god tid, förr än vi kunde få spisa, gick jag emellertid ut och begaf mig ned till basaren; så kallas nämligen ett af stadens qvarter, genomkorsadt af krokiga och labyrintiska gränder, öfverhängda med

rörmattor och trasiga gamla segel, och der en brokig mängd folk uppehåller sig omkring köpmansbåsen och kaffeförsäljarne. Jag tecknade ingången till ett sådant kaffehus i min ritbok och skänkte dermed publiken derstädes en stor förlustelse. Man bemötte mig mycket artigt och med stor uppmärksamhet, man bjöd mig en stol att sitta på, och alla voro så gladlynta och vänliga, att jag gerna hade velat kunna språka med dem.

Naturens praktfulla färgglans i trakten af Suez förekom mig alldeles obeskriflig, och den majestätliga solnedgången ingaf känsla af häpnad nästan till förfäran. Det sköna, när det är af en stor och ovanlig karakter, är mägtigt att skrämma oss. När man varit van att simma endast i den grunda bäcken, kan man känna sig färdig att drunkna, om man blir kastad midt i djupa hafvet.

Man antager, att det var midt emot Suez vid Baal Zephon, som Israels barn gingo igenom hafvet och den ilskne Pharao drunknade med alla sina hästar, vagnar och resenärer. Men icke engång så mycket som en selpinne flyter upp, åtminstone hittade jag icke annat än torra, oskyldiga ostronskal.

I mörkningen anlände den stora karavanen med soldaterna, våra saker och de tunga packvarorna från Europa. Det var pittoreskt att se alla dessa hundratal af kameler och åsnor bland bloss och eldar, bland Turkar, turbaner och i ett virrvarr af arabiskt gräl och skrik, piskslängar, käpprapp och kommandoord. Vi hade fört med oss från England stora summor i silfvermynt, och hela stranden låg nu full med högar af dessa tunga penningkistor, hvilka tycktes lemnade i mörkret utan någon speciel tillsyn eller vakt.

Efter att hafva spisat i hotellet, fördes vi af en liten ångbåt på omkring en halftimmes tid ut åt hafvet till vår nya stora fregatt »Bengal». Luften var ljum med silfverglänsande månsken, hafvet lugnt och alla de resande muntra och glada. Trött och sömnig gick jag snart till kojs i n:o 108.

När jag vaknade om morgonen, var skeppet redan i full fart utför Röda Hafvet, men man kunde ännu se land på båda sidor temligen nära; praktfulla bergsträckningar begränsade utsigten så väl på den egyptiska som den arabiska stranden. På eftermiddagen sågo vi på arabiska sidan Sinai. Hafvet fortfor att vara lugnt, men värmen tycktes tilltaga med hvar timme. Snart kommo vi ur sigte af land och voro det sedermera under flere dagar. Man roade sig då om bord med lekar, fäktning, boxning och dylikt. Midt i hafvet gingo vi helt nära förbi en hög och fantastisk klippa, som man kallade »Gebelterra», och som ser ut att vara en bostad för någon af Tusen och en natts onda »effrets». Derefter syntes Mockha, som tycktes vara en stor stad med hvita kupoler och torn; vidsträckta kaffeplanteringar, gröna fält och höga berg i bakgrunden. Allt ljust, soligt och glittrande — men varmt, så att det fräste i luften.

Vi hade varit omkring tio dagar i Röda Hafvet, när vi till slut den 27 februari hunno yttersta udden af den arabiska halfön och på samma gång den engelska hamnen och fästningen Aden.

Aden.

I Aden skulle fregatten lasta in kol och derför uppehålla sig derstädes några timmar; det blef sålunda tillfälle att gå i land. Med några bekanta satt jag snart i en båt, som roddes af chokoladbruna Araber med åror liknande brödspadar. Jag hade skrifvit ett bref till England och sökte derföre genast upp posthuset i Aden, hvilket befanns vara ett litet obetydligt skjul, bygdt af rör och kalkbruk och, som det tycktes, så bräckligt, att don Diego påstod, att major Barker skulle utan någon ansträngning kunna snarka omkull det. Icke långt derifrån stod ett annat trähus, med en brädlapp öfver dörren, på hvilken var skrifvet »Hôtel». Inne i detta hus fanns en dålig imitation af en europeisk krogdisk och en spräckt spegel, men för öfrigt nästan alls ingenting. Ölet var utdrucket. och en af oss, som var våghalsig nog att försöka hvad som kallades »Sodawater», misslyckades helt och hållet och fann det vara ingenting annat än en oklar vätska, utstötande en dunst af svafvel och dyfvelsträck. Detta var Adens paradis, — det öfriga var diaboliskt; marken liksom af svartkrita utan ett grässtrå, så långt omkring man kunde se, och de höga, kala, ihåliga, mörka, ihopgyttrade vulkaniska bergen tycktes gräma sig öfver belägenheten och stå färdiga att af förtviflan kasta sig hufvudstupa i sjön. Stranden var öfverströdd med svarta, halfnakna Syd-araber och Abyssinier, hvilka stundtals, förmodligen af djup melankoli, brådstörtade sig i vattnet och döko som slingriga ålar under det beckiga ångskeppet. Somliga af dessa infödingar sågos sitta på hälarne

och utbjuda strutsfjädrar och ägg. Dessa modehandlares drägt bestod i det hela endast af deras eget svarta, glän-

sande skinn, men på hufvudet koketterades gerna med en yfvig peruk af gethår eller kamelull, färgad cinoberröd. Chacun a son goût. Alla barn voro, såsom det heter, spritt nakna, de unga mamsellerna dock blygsamt bärande omkring lifvet ett snöre med en liten kopparslant och om smalbenen metallringar, måhända förlofnings-

ringar. Håret var rakadt af hufvudet, med undantag endast af två svarta tofsar, en öfver hvardera örat, en prydnad som på afstånd föreföll mig som horn. På stranden ser man också både hästar och kameler, men, som sagdt är, ingenting grönt, så att det förefaller som en hemsk gåta, huru dessa kreatur blifva fodrade på denna mark, som tyckes bestå af ingenting annat än lapis infernalis.

Uppe emellan bergsryggarne, tre engelska mil från landningsplatsen, ligga befästningarne med engelska garnisonen, och sedan vi tillräckligt hade njutit af strandens behag, föreslogs att vi skulle taga en vagn, som stod förspänd, och fyra man högt fara dit upp för att bese belägenheten. Sagdt och gjordt, det gick snart i fyrsprång genom svartkritan, i dam som af kimrök. Vägen blef snart förvånande ryslig och så storartadt ohygglig, att man nästan kunde tro sig vara på Beelzebubs domäner; lodräta, svarta klippor på ömse sidor och de vidunderligaste bergformationer rundt omkring. Djupt ner emellan dessa branter ses det solbeglänsta hafvet skymta fram här och der i de trånga, mörka bergskrefvorna, tills man förbi rysliga afgrunder och genom det sista passet får en utsigt öfver den så kallade staden, som är ingenting annat än ett slags läger af låga, bräckliga hus eller skjul i rader utefter breda, soliga gator eller vägar utan skugga.

Vi åkte igenom en af dessa breda gator och sågo på hvardera sidan arabiska handelsstånd och bodar med varor, utlagda till salu: mais och ris, bomullstyger, kaffe och krukmakaregods, tobak och dylikt; på disken satt handelsmannen sjelf, med en grann turban på hufvu-

det, men hade för resten alls ingenting på sig. De flesta voro mycket mörka, nästan svarta. På denna boulevard såg jag äfven bruna qvinnor med små dibarn bundna på ryggen. Deras drägt var besynnerlig nog: långbyxor, icke särdeles vida, och kjolar som räckte till knäna, stora silfverörhängen, flere i hvarje öra, halsband, perlsnodder, armband, klumpiga silfverringar omkring smalbenen och öfver hufvudet en brokig yllematta. Jag såg ingen med ens någorlunda hyggligt utseende; deras gång var snarlik kamelers, med en obehaglig rullning af höfterna och ful skubbning af knä mot knä. Somliga af karlarne hade icke ett så motbjudande utseende, ehuru äfven de sågo djuriska och elaka ut.

En af reskamraterna hade bekanta bland officerarne i den lilla garnisonen, och efter ett besök hos dessa och mycket prat blef det tid att begifva sig på återvägen ned till kusten igen för att hinna fram, innan fregatten började lyfta ankar. Vi satte oss således förnöjda upp i vår lilla vagn med vår svarta kusk, och allt gick ganska hyggligt och angenämt i början, eller tills vi hunnit halfvägs, då i en krokig backe emellan bergväggarne den otäcka hästen bestämdt föresatte sig att icke gå ett steg vidare framåt. Allt piskande och smackande var förgäfves; alla slags skällsord, både arabiska och engelska, voro som bortkastade på en hederskänsla, som tycktes vara barkad, och ingen annan verkan förspordes, än att det trilska djuret ansträngde sina bästa krafter för att kunna sparka sönder först åkdonet och sedan om möjligt äfven oss.

Det var redan nära den tid, som var utsatt för ångskeppets afgång, och dessa fartyg vänta på ingen; passar

man icke på, blir man lemnad qvar, något som för mig i närvarande omständigheter skulle blifvit ganska alvarsamt och obehagligt, utan kläder, utan penningar och utan lägenhet att komma från Arabien till Indien ännu på nära en månads tid.

Under andra förhållanden hade det varit lätt gjordt att hoppa ur den halft söndersparkade vagnen och skynda ned åt stranden till fots, men en sådan vandring var nu icke att tänka på. Solhettan var så tryckande, att vi knappt kunde taga några steg, förr än svetten lackade utför kinderna; alla pulsar bultade i dubbel fart, och vi kände mer än väl, att vi icke skulle kunna fortsätta en sådan promenad, utan att ganska säkert möta solstygn, det vill säga falla ner och dö. Vi hade ännu lång väg fram, och det låg många backar emellan oss och vårt mål, så att belägenheten var särdeles förarglig. Jag försökte dock dämpa mitt sinne och taga saken kallt, påminnande mig huru vår piga i Rom, när hon rätt hetsigt hade trätt med skomakarens hustru, alltid måste gå till sängs och åderlåtas, — och här fanns ingen åderlåtare att tillgå.

Här tyckes åtminstone icke vara lyckliga Arabien, tänkte jag, när vi med ens och med känslor mycket lika dem Isak måtte haft, då han, i samma ögonblick han skulle offras, fick se väduren bakom sig, sågo komma knogande uppför backen en skrällig vagn, förspänd med en svettig och trött häst. Att med våld vända om djuret och åkdonet var ett ögonblicks verk, och vi hade om en stund tillfredsställelsen att på afstånd återse vår ångares rykande skorsten samt ändtligen, nedkomna på stranden, med jägtande, böner och hotelser få våra svarta roddare

färdiga med deras brödspadar och omsider hinna skeppets beckiga sida, just när kanonskottet gaf signal, att man började lyfta ankar.

Indiska oceanen.

Ingen af oss, tror jag, saknade Aden, när dess svarta, ohyggliga klippor småningom försvunno ur sigte, under det vi styrde ut åt Bab-el-Mandeb och den Indiska oceanen. Den allmänna belåtenheten fick dock ett hastigt slut, då det plötsligen yppade sig, att eld hade brutit ut om bord nere bland stenkolen. Naturligtvis blef det stor uppståndelse; alla pumpar sattes i gång så väl som halsar och armar, det blef skrik och buller, bleka ansigten, svimningar och luktsalt bland fruntimren, vatten, kol, rök och smörja öfverallt. Det brann och det rykte, men till slut dämpades elden och vi voro åter lugna, ehuru vågorna brusade omkring oss och skeppet häfdes upp och ner öfver de gapande afgrunderna. Maskinen bullrade som en jordbäfning, ångpannan tjöt och hvisslade, den kolossala skorstenen kastade upp fräsande gnistor i den svarta röken, under det den bleka månen gick upp ur hafvet som ett stort silfverklot. Sådana tillfälligheter äro icke onyttiga; de förtaga en öfverflödig portion högmod utan att ändå bryta den dristighet och sjelftillförsigt, som mannen fått liksom ett par åror i sin bräckliga farkost, och utan hvilka han snart skulle duka under i lifvets svallande vågor.

Dagarne följde hvarann eljest temligen enformigt om bord; det blef morgon, middag och qväll, utan att man

märkte stor förändring. En förmiddag iakttogs, att en stor haj följde skeppet åt. Skinande präktigt smaragdgrön och silfverhvit i det blå, solbeglänsta vattnet, tumlade han om, som det tycktes, gladlynt och sorgfri, utan samvetsqval och obekymrad om den allmänna opinionen. Man försökte på allt vis fånga honom med listiga frestelser och de mest inbjudande krokar och linor, men besten var oförskämd nog att försmå anbuden och vända ryggen åt vår bildade societets alla invitationer, och vi skiljdes derföre från hvarann under passande komplimenter — till härnäst — au revoir!

Värmen var visserligen ganska stark, men icke odräglig, om man blott aktade sig för solen, som tycktes vilja bitas. Himmelen var beständigt klar och hafvet lugnt, och ingenting fanns som framkallade rigtigt starka sinnesrörelser — det behöfdes icke mer än att någon gaf alarm, att han tyckte sig skönja i vattenbrynet »en fisk, en fisk», förr än alla störtade fram till relingen för att få se en skymt af någonting så utomordentligt uppskakande, och när en gång en flygfisk föll ner på däcket, blef det en uppståndelse, som när en kardinal besöker ett kloster.

Om sålunda akterut och i salongen gemenligen ett fridfullt lugn och i allmänhet en respektabel moralitet tycktes herrska, voro under tiden scenerna på fördäcket icke fullt så arkadiska. Vid aftonvarden en dag blef det till och med så stor osämja emellan soldaterna och den svarta besättningen, att en knekt med en soppslef nästan klöf det ulliga hufvudet på en tjockläppig Neger. Blod strömmade, hvita tänder gnisslade, och det var en lycka, att detta lilla skämt icke ledde till en rig-

tig storbatalj ibland allt det slödder, som fanns om bord. Det blef dock icke fred, förr än man lyckats slå jernkedjor omkring somliga af orostiftarne. Att så länge vara inpackad inom några bräder, tycktes icke passa för allas konstitution, åtminstone kunde märkas, att somligas milda sinnelag liksom började surna.

Utomordentligt befängda historier berättades väl ännu, men liksom i förtret, och sentimentala tilldragelser meddelades i förtroende, utan att det interesserade någon, och oaktadt man liksom mer och mer kände sig slägt med hvarann, i den mån man vande sig vid föreställningen, att allas våra lif hängde på samma spik, tror jag icke derföre, att någon emotsåg skiljsmessan från dessa anförvandter med någon särdeles stor rörelse.

Men så länge vi ännu voro tillsamman, ansågs det dock som en pligt att försöka mildra tidens långsamhet för hvarann, och äfven jag fick derföre redogöra för min person och min sändning till Indien. Det intresse Drottningen tog i min framgång och de rekommendationer, med hvilka jag hade blifvit utrustad, tillskyndade mig förespeglingar om ett mycket ynnestfullt emottagande af generalguvenören, Lord Canning, och generalbefälhafvaren, Sir Colin Campbell; jag skulle således få ypperliga tillfällen att se kriget på nära håll, hvilket ju ock var det egentliga ändamålet med min resa. Militärerna om bord täflade i att gifva mig de bästa råd och upplysningar, och en omständighet, som dervid påpekades såsom den icke minst vigtiga för mitt företags utförande, var att alla dertill erforderliga utgifter voro lemnade helt och hållet till mitt eget förfogande och diskretion. Jag kunde följaktligen ega skäl att anse mig hafva farit åstad under

en lycklig stjerna och med de bästa utsigter till framgång.

Det kan derföre icke undras på, att jag för ögonblicket kände mig temligen hemmastadd till och med midt i Indiska oceanen, ehuru »Stora björnen» tydligt nog hade vändt oss svansen, och »Södra korset» i stället steg allt högre på horisonten. De »fyra stjernorna», vid hvilka medeltidens astrologer fästade så fantastiska och mystiskt religiösa föreställningar, den stjernbild som de betraktade såsom den himmelskt lysande symbolen af korsets glorifikation och de fyra kardinaldygdernas, den konstellation som Dante såg i Il Purgatorio:

»Io mi volsi a man destra e posi mente
All'altro polo e vidi quattro stelle,
Non viste mai fuor ch'alla prima gente»,

de förnämsta af de blixtrande ljusen på ett för oss nytt firmament.

När jag tröttnade på att betrakta himmel och haf och mitt följe på vägen, försökte jag att göra upptäcktsresor i egna tankar. Jag hade tagit med mig böcker från England och kunde få låna sådana om bord. Jag läste flere af de engelska poeterna; äfven dr Livingstones resa i det inre Afrika bläddrades igenom, — egentligen för att genom jemförelse med det afrikanska klimatet söka komma till den föreställning, att värmen om bord kunde kallas dräglig, något som likväl icke lyckades. Ihopkrupna på golfvet i salongen sutto två klena mörka Indier i hvita turbaner och med ringar på tårna och drogo den stora »punkah», som på så sätt svängdes fram och tillbaka i taket, och som af en del lättrogna antogs skaffa litet vädervexling. Öfver däcket voro spända tjocka

tältdukar, men messingskulorna på ledstängerna voro det oaktadt brännheta, och becket smälte ner i långa strimlor på den fräsande skorstenspipan. Uppför den glatta jernstegen från det glödheta maskinrummet hasade sig flämtande, stenkolssvarta negerkroppar, drypande af svett och smörja, för att svalka sig i den friska luft, hvarefter de längtade; men solen storgrinade åt dem, och svalka stod icke att finna under det flammande himlahvalfvet, der ej en sky så stor som en half bomullsvante kunde upptäckas i något af de fyra väderstrecken. Ibland om qvällarne sjönk dock solen liksom trött ner i en bädd af glödande guldmoln och purpur-immor, medan här och der på himlahvalfvet en strålande stjerna af blänkande silfver vaknade, och det blef natt. Det är vid denna timme man kan få se ett par underliga segel på låga master, uppburna af bugtiga skråf i höga våningar och med besynnerliga konturer; de äro persiska sjöfarande. Snart försvinna de dock åter i den mörkgrå nattskymningen, och man tycker sig hafva skådat vålnader af de skepp, som i gamla testamentets ungdom bragte guld och perlor, elfenben, kanel och markattor till konung Salomo. Och på vakna drömmens svigtande bro kommer drottningen af Saba, åsnor lastade med visdom, kameler dignande under packlårar fulla af rika imaginationer och tjocka rullar af poetisk väf, tapeter virkade af barndomens silke och minnets dyrbaraste juveler.

Det började gå rykten, att vi också hade Cupido om bord, men det tillades, att äfven han började längta till land. Kanhända bågen i värmen blef mindre spänstig och pilen trubbigare. Liksom Samiel i Friskytten smög han helst omkring, sedan solen gått ner, och i synnerhet

på däck. I salongen spelades deremot whist eller schack med ackompagnement af grogg eller andra förfriskningar — glasharmonika, om man så må säga.

Äfven nattetid började nu värmen blifva nästan olidlig, mest som jag tror i vår koj, der major Barker låg som en fräsande ångpanna, så att jag merendels måste ömsa torra draperier åtminstone två gånger innan gryningen. Klockan fem på morgonen började däckets spolning, skrapning och skrubbning, och i detta slask var det då vanligt att få se herr-passagerarne plaskande omkring i vätan, barfotade i vida chinesiska pasjamas och tunna flanellskjortor, väntande hvar och en sin tur för duschen, som kunde fås under ett af hjulhusen. Damerna kommo icke upp förr än senare, när däcket nästan var torrt och alla dess flodgudar försvunnit derifrån.

Om söndagarne hölls gudstjenst på däck. Församlingen satt på stolar och bänkar, stälda i ganska god ordning framför ett bord, öfvertäckt af engelska flaggan, vid hvilket kaptenen satt och läste böner ur handboken och ett par kapitel ur bibeln. Bland passagerarne fanns en prest, som också ibland predikade. Före gudstjensten, som äfven bivistades af alla de engelska soldaterna, hölls revy med skeppsbesättningen, som på vårt fartyg utgjordes af omkring 140 personer, mest Muselmän, Hinduer, Negrer, Lascarer och Chineser, alla besynnerligt utklädda i sina bästa helgdagsdrägter. Somliga af dessa främlingar voro bruna som peppar, andra så gula som citroner, alla rena och snygga med turbaner, silfverkalotter, hvita muslinsbluser, silkesskärp och granna tofflor. Det ingifver verkligen trygghet att se, huru väl inöfvad och färdig denna besättning är hvarje gång det faller kaptenen in att helt

oförmodadt gifva signal med hvisselpipan, vare sig för att sätta båtarne i sjön eller för att göra pumparne i ordning, liksom om det vore eldsvåda om bord. Jag såg flera gånger med stort nöje sådana öfningar.

En dag fingo vi sigte på ett stort ångskepp, som snart igenkändes vara »Simla», kommande från Calcutta. De båda skeppen gingo tätt förbi hvarann i full fart; man flaggade och hurrade, medan de susade fram hvart och ett åt sitt håll.

Snart derefter syntes vid horisonten ett högt, spetsigt berg, snarlikt en sockertopp; det var Adams Peak på Ceylon. Utan att vilja klandra det våta elementet, är man ändock rätt glad att efter en lång sjöresa åter få komma på det torra, och man slickade sig derföre om munnen vid utsigten att snart vara nära sockertoppen. Vi hunno dock icke fram till Ceylons kust förr än i mörkningen, och enär det redan var för sent att våga gå in i hamnen vid Pointe de Galle, fäldes ankaret utanföre på redden. Ett par kanonskott lossades, raketer och bengaliska eldar tändes, signaler hvilka snart besvarades från land.

Ceylon.

Sedan denna intressanta konversation en stund fortsatts, anlände ut till oss lotsbåtar och piroger och med dem den sorgliga nyheten, att några dagar förut den stora ångfregatten »Ava» gått helt och hållet förlorad der på kusten. Folket hade lyckats rädda sig, men skeppet med allt hvad deruti var hade gått till botten.

Mycket silfver fanns om bord, och jag hörde förlusten uppskattas till omkring en million pund sterling. Om en sådan olycka händt oss, är det icke troligt, att alla kunnat slippa derifrån med lifvet; vi hade så mycket löst folk med oss, soldater och vildar, som troligtvis vid en sådan händelse på ögonblicket hade fyllt alla båtar.

Morgonen derpå lågo vi tryggt i hamn vid Pointe de Galle, omgifna af stora skogar af kokosnötpalmer, som sträckte sig ända ned till stranden. Solen baddade på de glittrande böljorna, när jag efter frukosten i sällskap med två herrar Remfry och fru Remfry satte ut från skeppet i en farkost, rodd af kaffebruna Cingaleser, och snart landade vid tullhusbryggan. Det var första gången jag gjorde bekantskap med indianska kanoter, piroger och catamarans, eller hvad namn de helst gå under. De äro merendels icke annat än urhålkade trädstammar, temligen långa, men sällan mer än omkring en aln breda, så att om bord endast är plats för fötterna och benen, medan resten af kroppen på ett vågsamt och barbariskt vis hänger utanför relingen, utsatt för de lekande böljornas reflexioner och bespottelser. Årorna äro ingenting annat än långa störar med träbrickor fastbundna på ändarne, instrumenter med hvilka man dock kafvar sig fram rätt bra.

På stranden föreföll det oss nytt och tokroligt att se karlar och qvinnor klädda lika, så att det rigtigt var ett slags naturforskargöra att kunna skilja det täcka könet från det otäcka. Många af dem jag höll för att vara karlar, hade sköldpaddskammar i håret och tjocka flätor bak i nacken, under det de svängde sig som jungfrur i hvita klädningar och schal. Båda könen nyttjade äfven

gröna papperssolskärmar ungefär efter Robinson Crusoës modell, perlband och örhängen.

Manshårklädsel på Ceylon.

Rundt omkring, så långt blicken kunde nå till höger och venster, syntes palmskogar och höga kokosnötträn; der var en trängsel af stammar, och det tycktes till och med som om flere funnes än som kunde få rum på stranden, ty somliga hade liksom af yr pojkaktighet sprungit långt ut i vattnet bland stenar och ref. Många underliga buskar och växter, sådana jag aldrig sett, stodo uppstälda liksom i en cotillon och tycktes hafva svårt att hålla sig från att le åt sin egen frodighet och tydligen utan något annat göra än att växa för ro skull.

På stranden togo vi genast ett litet åkdon, en så kallad palankinvagn, och foro ut för att bese trakten och

besöka Wackwalha, som är namnkunnigt för sitt särdeles vackra läge och sin vidsträckta utsigt. Det ligger fem engelska mil från kusten, och vägen dit slingrar sig genom skogar af höga palmer, kautschukträn, magnolia, yppiga tropiska växter, täta buskar öfversållade med starkt doftande blommor, besynnerliga frukter hängande högt uppe emellan grenarne, bladrika underliga örter — med ett ord, jag saknade mycket att icke ega tillräckliga botaniska kunskaper för att på någorlunda förnuftigt vis kunna njuta af hvad jag såg omkring mig. Det hela föreföll mig nu endast som ett slags fyrverkeri.

Inne emellan dessa oräkneliga palmstammar syntes understundom, öfverhängda med krypväxter, indiska kojor eller rörboningar, omkring hvilka sysslade mörka qvinnor, klädda i rena hvita slöjor, eller syntes krälande barn, merendels alldeles nakna. Sådana små bronsfigurer kommo också oupphörligt springande utmed vår vagn och utbjödo besynnerliga blommor, frukt, kokosnötter, kanel, kardemumma, muskot och mycket ogräs, som trädgårdsmästare gerna skulle sätta i krukor och pottor. Af somliga örter doftade så starkt att, fast man knappt rört vid dem, lukten deraf dock satt qvar på fingrarne hela dagen. När man första gången ser en sådan tropisk skog, kan man nästan tro sig vara i en saga, ty på samma gång man känner sig tjusad af den bländande prakten i all denna yppighet, förefaller den så obeskrifligt främmande och olik allt hvad man förut varit van att se.

Vår förvåning och hänryckning nådde sin höjd vid anblicken af den sköna utsigt, som vid Wackwalha utbredde sig inför våra ögon. Jag minns mig aldrig hafva sett något, som i den grad som detta motsvarat

begreppet paradis. Man ser fruktträn och den rikaste yppighet öfverallt, en omvexlande färgprakt omöjlig att beskrifva, en silfverklar flod som slingrar sig fram emellan blomsterhöljda kullar och fält, hvilka sträcka sig ända långt bort mot bakgrunden, hvarest höglandet vidtager och berg höja sig öfver berg bakom hvarann, som det tyckes i oändlighet, tills de högsta majestätliga spetsarne i det aflägsna fjerran liksom smälta tillsamman med den klara azurn. Man ser inga stängsel eller inhägnader, inga menniskoboningar, endast naturen i sin rikaste skrud. Det är som en blick långt tillbaka i tidens morgon, som en dröm om en gyllene ålder. Sådana syner äro upplyftande och i dem kan man tycka sig upptäcka, att man är mer än medborgare, att man är menniska. Men ack, när skall man hinna så långt, att man icke behöfver gärdsgårdar!

För vår kusk tycktes det också vara en tillfredsställelse att få visa, att han tillhörde slägtet homo, åtminstone sökte han icke att dölja det genom någon förvillande drägt, ty utom piskan i hand bar han nästan ingenting som påminte om en civiliserad verld. På Ceylon erinrades man sålunda på mer än ett sätt om paradiset, och det lär finnas en tradition, att Adam var öns förste kung, sedan han derifrån fördrifvit en uråldrig republik af apor.

På vår återfärd från Wackwalha gjorde vi en liten omväg för att besöka ett Buddhatempel, som låg i trakten. När körvägen slutade, måste vi till fots följa en smal gångstig, som slingrade sig fram under dadelpalmer och kokosnötträn förbi åtskilliga indiska hyddor, som syntes ganska rena och städade och voro hvitlimmade invändigt.

Närmare templet blef gångstigen allt mer och mer brant, så att den snart liknade ett slags trappa af klumpiga stenar och block. Vi kommo slutligen upp till en plat-form, ungefär 20 fot i fyrkant, och funno midt på denna en klockformig, murad, solid kupol, utan någon dörr eller ingång, hvitmenad och prydd med gröna och röda målade strimmor. Det är en helig hållen graf eller reliquarium. Sådana stenkupoler äro icke ovanliga på Ceylon och förmodas vara ett slags urtyp för de etruskiska grafvarne så väl som för de nordiska ättehögarne. På ena sidan af denna byggnad fanns ett långt stenbord, på hvilket voro utlagda i symmetriska rader präktiga, friska, nyss plockade blommor. De voro säkert ditlagda samma dag och sades vara offer. Dessa blomsteroffer gjorde på mig ett besynnerligt, rörande intryck; de föreföllo mig såsom längtande suckar efter en högre blomning och lefvande symboler af den barnsliga ödmjukhetens tackoffer åt den eviga magten, äran och härligheten. Vidskepelse kallas det förmodligen i Europa, men vi borde försöka gifva det ett vackrare namn. Midt emot detta stenbord står i en inhägnad »det heliga trädet». Det var mycket gammalt, men är likväl förmodligen endast ett skott af det ursprungligt dyrkade »heliga träd», som ännu finnes lefvande vid Boodh Gya, och som antages hafva varit helighållet af Buddhisterna redan för öfver 2,100 år sedan. Det kallas på infödingarnes språk Bo och på latin Ficus religiosa. Äfven omkring trädet lågo friska blommor i rader emellan små utsläckta lampor af bränd lera. Den innerliga och mystiska betydelsen af allt detta är kanhända högre än vi förmoda; jag bekänner, att den för mig låg som i en förseglad bok.

På ena sidan af denna grafkupol hänger liksom i en galge en lång och smal flagga af hvitt bomullstyg, utspändt på en mängd små rörpinnar. Öfverst på denna flagga är måladt ett fult ansigte, ifrån hvars mun krokiga betar skjuta ut. Vid den minsta vindfläkt rördes denna figur, och ehuru den icke skrämde mig det allra minsta, lär det icke vara något tvifvel om, att den förmår afhålla alla onda andar och andra obehöriga från helgedomen.

Det egentliga templet ligger på andra sidan om gångstigen och har i sitt yttre ingenting särdeles ovanligt. Vi kommo först in i ett slags förstuga och derifrån i ett aflångt rum med ett fönster på ena väggen, på hvilken jag äfven såg en ringklocka, ungefär i likhet med hvad man ser i de katolska klostren. Alla väggar och till och med taket voro fullmålade med en myckenhet figurer och historier. På väggen midt emot fönstret fanns en vid dörr, som ledde till ett inre rum. På hvardera sidan om denna dörr sågs en kolossal hjeltefigur i halft upphöjdt arbete. De sågo grymma och hotande ut med upplyftade tunga svärd i händerna. Öfver dörren grinade förfärligt ett drakhufvud, ur hvars gap vällde ut två strömmar af grönt etter, krumbugtande i slingriga festoner ned på hvardera sidan om ingången. Två unga hvitklädda Indier förde oss mycket artigt omkring och visade oss allt med den största välvilja. De sade sig vara prester i templet. Vi hade vår vagnpojke med oss, en femton års slyngel med turban på hufvudet och långt svart lockigt hår, som föll omkring axlarne och bröstet och nästan gaf honom utseende af en flicka; för resten var han klädd endast i ett slags kolt af tunnt schaltyg. Denna kaffebruna ungdom kunde göra sig begriplig på

engelska, och med hans hjelp kunde vi språka med det vördiga presterskapet, jag menar med pastorn och hans adjunkt. Detta oaktadt är jag i fullkomlig okunnighet om hvilken religions-sekt de tillhörde.

I skymningen i det inre rummet, som var det allraheligaste, fanns en kolossal figur af sten i liggande ställning, med ögonen tillslutna och handen under öra, liksom Ulla Vinblad. Denna stenbild var ungefär 20 fot lång och på dess bädd voro stälda i långa rader många små utsläckta lampor, äfvensom blommor, krukor och flaskor. Det hela föreföll ungefär såsom ett katolskt kapell, och åtskilliga nakna barn, förmodligen chorgossar, syntes der hviskande sinsemellan, såsom man ser det i klostren i Rom.

Väggmålningarne, utförda i limfärg eller fresko, hade lifligt uttryck, röjde inbillning och voro alldeles icke illa tecknade. Bland annat sågs der Salomos dom; ena barnet hugget i små stycken med en yxa. Alla figurer, som förestälde menniskor, hade ljus färg, under det att djeflarne alltid voro svarta; något som kom mig att tvifla på sägnen, att »Negrernas djefvul är hvit». På en af dessa målningar sågos två brottande, en kolsvart Neger och en ljusbrun Indier, och vid sidan af dem en helt och hållet ljus man liksom afvaktande sin tur att börja. Alla dessa målningar voro temligen nya. När vi lemnade detta tempel, kommo ett par af de nakna barnen fram till oss med en tallrik af glas, på hvilken vi lade några små mynt — till lampolja, såsom det sades; när var det som presterskapet icke behöfde lampolja?

När vi efter denna utflygt hunno ned till Pointe de Galle igen, låg skeppet färdigt att lyfta ankar. Knappt var dock maskinen i gång, förr än en af de engelska

soldaterna hoppade öfver bord i afsigt att simma i land och på det sättet rymma. Båtar med manskap och befäl sattes dock genast ut, och han fiskades ganska rigtigt upp, innan hajarne, som i myckenhet svärma omkring vid kusten, hade hunnit få smak på honom. Detta var det andra rymningsförsök, som vi hade att annotera; redan strax utanför Southampton om natten hoppade en soldat i hafvet, men det var då ingen tid att sätta efter rymmaren, så att han kanhända kom lyckligt i land eller kanhända icke. De första stegen på ärans bana kunna ibland vara slippriga.

Efter omkring två dygns resa kommo vi i sigte af Madras. Utanför Madras är högt vågsvall, och vi ankrade derföre temligen långt ute på redden. Man stannade der endast några timmar för att taga in post och passagerare, och jag gick icke i land.

Från Madras kommo många båtar ut till oss. Dessa båtar hade ett helt eget utseende; de voro byggda med höga relingar af mycket tunnt trävirke, snarlikt tjock näfver, icke sammanhållet af spikar utan, såsom det tycktes, ihopsydt med segelgarn. De äro derföre elastiska och passande för bränningarne på kusten. Ett annat slags båtar, de så kallade Catamarans, voro gjorda endast af ett par stockar ihopbundna med rep. Vattnet sköljer öfver dessa farkoster oupphörligt, men roddarne äro alldeles nakna eller åtminstone utan alla sådana persedlar, som kunna skämmas af saltvattnet. De bjödo ut fogel, grönsaker och fisk. Somliga af dessa bruna Madrasser hade icke en gång turban på hufvudet och af hår endast en liten svart tofs på den glatta hufvudskålen.

Vi voro snart i öppna sjön igen och i riktning åt Calcutta. I Bengaliska hafvet, hvarest vi nu befunno oss, ligga Andaman-öarne, hvilkas befolkning säges hafva varit kanibaler; öarne begagnas nu af Engelsmännen såsom förvisningsort för brottslingar. Det är rysligt att tänka sig midt ute i hafvet en liten fläck så full af jemmer, råhet och elände.

Vädret var lugnt, men brännande varmt. Alla voro muntra och glada vid utsigten att snart vara framme och få landa i Indien efter vår långa och lyckliga resa från England.

Sålunda hade vi nu lemnat det vida hafvet bakom oss, och sedan vi äfven passerat det stora inloppet med alla dess farliga sandbankar, styrdes uppför den breda floden Hooghly, till dess vi omsider hunno fram till det efterlängtade Garden Reach, de stora europeiska ångskeppens landningsställe, ett par engelska mil nedom Calcutta.

Calcutta.

Det var middagstid, och solskenet bitande. Alla voro ifriga att så fort som möjligt få sina kappsäckar och bylten ordentligt på landbacken, och det dröjde också icke länge, förr än jag i sällskap med några officerare steg i en vagn, som snart i full fart rullade förbi fästningsvallarne kring Fort William och in till den stora staden, der vi stannade vid Muddocks hotell.

Jag fick en rymlig och luftig sängkammare med dertill hörande badrum, öppnade mina koffertar, sköljde öfver mig friskt vatten och klädde mig för Indien.

Hotellet var naturligtvis engelskt och rätt beqvämt med breda trappor, rymliga verandor, terrasser och salar. Kring middagsbordet engelska officerare och några damer; maträtterna engelska, men till dessert indisk frukt, ananas, bananas o. dyl. Betjeningen var äfven indisk, bruna Hinduer i hvita turbaner, långa rockar, skärp om lifvet, med bara fötter och ringar på tårna.

Utanför hotellporten voro lägrade svarta bärare med deras palankiner, och morgonen efter min ankomst lät jag fyra sådana karlar bära mig till mina bankirer, Messrs Gillander, Arbuthnot & Co. Det var rätt långt ifrån hotellet, men mina palankinbärare hittade vägen förträffligt genom alla de vinkliga gatorna och satte derefter ned sin börda fullkomligt rigtigt efter min önskan.

Jag blef obeskrifligt artigt och vänligt emottagen. Man var redan underrättad genom bref, att jag skulle komma, och den styrande chefen för huset i Calcutta, Mr M'Kinley, gaf mig de förträffligaste råd och upplysningar, om huru jag borde bäst styra till för mig att börja med, och lemnade mig derjemte en tung påse med silfver-rupees, på samma gång han bjöd mig till middag dagen derpå.

De första dagarne gjordes besök hos flere af mina i Calcutta bosatta reskamrater, som mycket vänligt hade lemnat mig sina adresskort. Deribland voro två prester, den ene pastor Henderson, nyss gift med en liflig och glad ung dam, och den andre pastor Boaz, en äldre man, som flera år hade vistats i Indien. Jag besökte äfven herrarne Remfry, som äro i besittning af Hamiltons stora juvelmagasin, och som i många fall blefvo mig till stor nytta och hjelpreda under min vistelse i Calcutta.

Genom Mr M'Kinley blef jag också rätt snart presenterad för Mr Schöne, en rysk grosshandlare, i hvilkens älskvärda familj jag sedan åtnjöt stor gästfrihet och vänskap. Från första början stod jag således omgifven af angenäma bekantskaper, hvarjemte jag kom i tillräckligt nära förhållande till de officerare, som bodde i hotellet, för att i sällskap med dem få deltaga uti intressanta färder och utflygter.

En af mina första omsorger var att skaffa mig en betjent, emedan man utan en sådan har svårt att röra sig i Indien. Jag vände mig för sådant ändamål till herrarne Remfry och antog på deras rekommendation till min »khitmutgar» eller kammartjenare en mörkbrun Hindu med svart skägg, hvit turban, guldgaloner på bröstet och klumpiga silfverringar på tårna. Hans namn var Midian, och hans göra att bädda min säng i hotellet, borsta mina kläder eller se efter att de blefvo tvättade, stå bakom min stol vid middagsbordet och gå ärenden. Han kunde tala litet bruten engelska, och sedan han väl inträdt i min tjenst, följde han mig som skuggan. När jag åkte ut, satt han bredvid kusken, och bars jag i palankin, luffade han bredvid. Bekände sig till muhammedanska religionen och tillstod sig hafva två hustrur. En af dessa var just mycket sjuk och det gjorde honom många bekymmer. Sedan jag nu en gång var hans herre, var det naturligt, att han hos mig sökte hjelp i sina sorger, dock utan att jag kunde mycket lindra dem. Han tryckte sina svarta händer ödmjukligen tillsamman för bröstet och frågade undergifnast, om jag möjligtvis hade

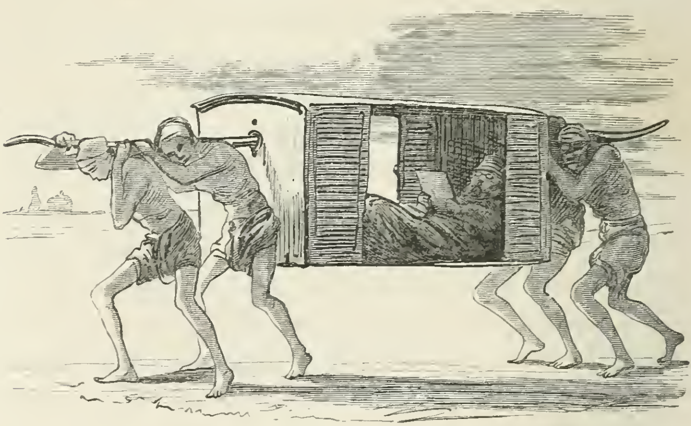
något pulver med mig från England, som kunde vara nyttigt för den sjuka — och fast jag visserligen hade några färgstofter, var jag nog snål att icke dela med mig deraf — huru stärkande de än kunnat vara.

Calcutta är kallad en stad af palatser, och första intrycket är äfven storartadt. Man ser oräkneligt många stora och solida byggnader med spatiösa verandor och kolonnader rundt omkring, öfver hvarann i alla våningarne ända upp till terrassen ofvanpå det flata taket. Emellan kolonnerna hänga tunga bastmattor eller täta gardiner för att utestänga solhettan från de inre rummen. Öfverallt ser man lummiga träd och planteringar, palmer och bambubuskar emellan dammar och vattenledningar. Kyrktorn eller minareter finnas ganska få, och staden är icke hvad man kallar pittoresk, ehuru mycket olik alla andra ställen, åtminstone dem jag sett. Innevånarnes antal säges vara nära en million. The gouvernement house eller vicekungens residens är en stor, palatslik, fyrkantig byggnad med en flat kupol; den ligger omgifven af gröna fält och planteringar, som sträcka sig ända till fästningen Fort William.

Utefter hamnen vid Hooghly, hvarest en stor myckenhet skepp trängas för att lasta och lossa, sträcker sig en bred promenad under skuggrika alléer och förbi ståtliga »Ghats», såsom man kallar de präktiga breda trappor, hvilka leda ner till flodstranden, och hvarest i synnerhet om morgnarna i soluppgången Hinduerna, män och qvinnor, bada och bedja och derefter söka skuggan under de höga, öppna, tempelartade kolonnaderna. Somliga af dessa bygg-

nader se rätt imposanta ut. I närheten af denna promenad är en mycket framstående birmansk pagod af trä uppstäld. Den är alldeles öppen och af fint arbete; taket med sina många afsatser är rikt på grinande drakhufvuden. och det hela öfverflödar af förgylda snitsverk, pilastrar och monstruösa statyer. Det fägnade mig, lika mycket som det förvånade. att se huru man här kunde lemna allt detta i allmänhetens händer utan det minsta stängsel eller jerngaller och utan att behöfva frukta för det fina arbetets förstörelse af det råa okynnet. Det var ögonskenligt, att man icke längre var i Europa.

Man skall taga seden der man kommer, och jag trodde mig derföre böra lägga bort ovanan att gå till fots.

Jag lät vanligtvis bära mig i en palankin eller »palki», såsom det heter på hindostanska. En sådan »palki» liknar en aflång. mörkgrön trälår; den hänger på en stång och bäres af fyra svarta »coolees» eller »kahars», två framför och två bakefter. Man kryper in i densamma genom en

öppning på sidan och lägger sig rätt beqvämt på en madrass med hufvudkudde; invändigt finnas äfven hyllor till begagnande i händelse af behof. Bärarne, som med denna inrättning på axlarne luffa rätt fort, hafva icke mera kläder på sig än vanliga åkarehästar, och deras hufvudskallar, utan turban eller hår, glänsa i solskenet som polerade kanonkulor. Vanligt är ock att färdas i en liknande, men större palankin på fyra hjul, som drages af en häst.

Jag for på det ena eller det andra af dessa sätt de första dagarne omkring i Calcutta, för att göra uppvaktningar hos de herrar, till hvilka jag hade medfört rekommendationsbref från Europa. Somliga af dessa bref voro både från och till höga personer, ty i England hade man på det artigaste intresserat sig för min resa. Generalguvernören Lord Canning var för närvarande icke i Calcutta, och de fleste af det högre befälet i arméen voro uppe i landet med trupperna. Generalen sir James Outram var dock ännu i staden, och af honom blef jag emottagen med obeskriflig vänlighet. Han är så enkel och rättfram, att jag alldeles icke undrar på, att han åtnjuter en så stor och allmän, entusiastisk tillgifvenhet af höga och låga, soldater och civila, Engelsmän och Hinduer. Han hade den artigheten att strax presentera mig för Mr Le Geyt, statsråd i den indiska regeringen, bosatt med sin familj i samma villa som Sir James ute i Garden Reach.

Man har i Calcutta börjat bilda ett naturaliekabinett och ett museum för indiska antiqviteter, och man kan

der få betrakta, jemte uppstoppade djur, en intressant samling af besynnerliga fornlemningar: sten- eller bronsbilder af Wishnu och Shiva, Chrishna och Buddha, Manesa med sin elefantsnabel eller andra långnästa gudomligheter, utskurna af elfenben och doftande sandelträd. När jag första gången kom dit, stannade en annan vagn på samma gång vid porten, och tvenne indiska fruntimmer stego derur. Båda voro helt och hållet beslöjade, så att det var omöjligt att se deras ansigten. Den ena antog jag vara en Aya, emedan hon på armen bar ett litet barn, mycket rikt utstyrdt i en drägt af skarlakan och broderier; det andra fruntimret var otvifvelaktigt moder till denna lilla mörklagda prins. Under det de gingo uppför trappan, hade jag tillfälle att beundra denna dams bara, bruna, förtjusande fötter med dyrbara juvelringar på nästan alla tår, och ehuru de indiska slöjorna visserligen icke äro genomskinliga, smyga de sig dock så nära de naturligaste konturerna, att det icke var svårt att gissa till hvilka förträffliga proportioner, som beslöjades. Jag följde dock icke länge denna vettgiriga prinsessa emellan de uppstoppade örnarne, björnarne, leoparderna och malätna markattorna, vid hvilka sistnämnda hon med sitt sällskap tycktes hafva fäst sig rigtigt con amore, utan jag vände mig i stället till att beskåda de obeslöjade stengudinnorna och de grinande förgylda gudarne, bland hvilka jag dock icke fann någon, som jag tyckte vara tillbedjansvärd.

Bakom en sådan gammal afsigkommen gud, som dock ännu bröstade sig med förgyld halskedja, många krås och krokiga horn på hufvudet, träffade jag doktor Otway, som bodde i vårt hotell, der jag gjort hans be-

kantskap. Det blef derföre nu prat om ett och annat; indiska mytologien, tempel, prester, tigrar, kriget m. m. omrördes, och när vi uti våra vagnar hade hunnit tillbaka till hotellet, bjöd han mig ganska artigt in uti sina rum och presenterade mig der för sin fru, ett ungt fruntimmer, hvars engelska härkomst genast röjdes genom bristen på slöja. Hon var för öfrigt ganska tunnklädd, med ett vackert ansigte, qvicka ögon, krusiga blonda lockar och genombrutna silkesstrumpor i fina sidenskor. Detta herrskap hade redan tillbragt någon tid i Indien och hade derföre reda på mycket af de inhemska förhållandena, som naturligtvis föreföll en nykomling nytt och förvånande; i synnerhet tycktes frun kunna göra anspråk på att hafva utforskat de trassligaste familjehemligheter bland den europeiska befolkningen i Hindostan, från Ceylon till Himalaya. En sådan encyklopedi var icke att förkasta, och det var derföre glädjande att hafva fått veta, hvar den kunde finnas att tillgå.

Man kunde icke blunda för, att de från olika håll inlöpande underrättelserna angående den allmänna sinnesstämningen i landet voro ganska oroande. Man lefde i ovisshet emellan stridiga rapporter, och känslan af att mycket stod på spel gjorde den heta kolera-atmosferen ännu mera tryckande. Liksom ett hotande moln hade lagt sig öfver hela Indien, och svårligen kunde man göra sig fri från föreställningen, att ovädret kunde bryta löst hvad ögonblick som helst. Stora truppafdelningar ströfvade genom det vidsträckta landet i olika rigtningar, ammunition och förråder samlades, och det troddes, att

de skiljda armé-afdelningarne voro på väg att koncentreras omkring Allahabad emellan Benares och Cawnpore. Kommunikationen mellan dessa orter var emellertid ännu ofta afbruten af rebellhopar och Sepoys, som svärmade kors och tvärs genom Bengalen, och ingen säkerhet kunde påräknas annorstädes, än der den uppehölls af den väpnade engelska styrkan. En resa i det inre af landet var derföre ansedd såsom ett ganska farligt företag, och alla afrådde mig från att försöka någonting sådant. Det vore bättre, trodde man, att förblifva ännu någon tid i Calcutta och afvakta händelsernas utveckling. Jag måste således foga mig efter omständigheterna; hvad man icke kan vrida måste man lida.

Sålunda med utsigt att nödgas uppehålla mig någon tid i Calcutta, började jag indela mina dagar med passande göromål. Jag sysselsatte mig rätt mycket med att afteckna sådant, som föreföll mig ovanligt, och vandrade eller lät bära mig omkring uti den stora staden, för att betrakta folklifvet och rörelsen på gatorna. Allt föreföll mig främmande och besynnerligt och olikt Europa. Sådana utfärder måste dock alltid företagas tidigt på morgonen, innan solen ännu hunnit för högt på himmelen, ty fram på dagen var värmen obehaglig.

Ibland gick jag i gryningen nedåt flodsidan, och det roade mig att der sitta på stranden och betrakta, huru folket gick ner i vattnet för att i badet bedja och helsa den uppgående solen. En myckenhet menniskor samlas hvarje morgon för detta ändamål under de höga, ståtliga kolonnaderna på den höga stranden, hvarifrån en mängd breda trappsteg leda ner i floden. Dessa »ghats» eller badplatser tyckas vara deras kyrka eller tempel. Kar-

larne gingo, på ett eller annat sätt omgjordade, ut i vattnet, tills det nådde bröstet; de bugade sig derpå andäktigt, knäppte ihop händerna, sträckte ut dem mot solen, bugade sig ånyo djupt, sköljde munnen, putsade tänderna och rensade öronen, allt under djupt allvar. Qvinnorna stego ner i vattnet inhöljda i sina hvita slöjor och sågo rätt naturliga ut i sina drypande draperier, när de åter kommo upp på trappstegen. Det var en skola för skulptörer. Men knappt uppkomna på stranden, kastade de strax öfver sig torra hvita skynken och slöjor, under hvilka de våta afsmögos och snart föllo ned omkring fötterna; allt detta verkställdes med en blygsam gratie, som verkligen var beundransvärdt intagande. Bland karlarne voro barberare i full sysselsättning, icke allenast med att af många raka hufvudhåret och skägget, utan äfven med att klippa vederbörandes naglar på fingrar och tår, se efter tandköttet och skrapa tungan, examinera det inre af öronen och näsborrarne m. m. Och som de flesta af församlingen brukade målade kulörta krokar och tvärstreck i pannan jemte förgylda märken emellan ögonbrynen, hvilket allt naturligtvis afsköljdes i badet, fanns der äfven en mängd målare, hvilka, sittande på Ghattrapporna, voro ifrigt sysselsatta med sina penslar och färgkoppar för att på rätt ställe förnya alla dessa grannlåter. Denna operation ser löjlig och öfverflödig ut för oss omålade Europeer, och jag kunde ibland icke låta bli att skratta, när jag, hvilket flera gånger hände, i min ritbok aftecknade dylika scener.

Hinduernas talent att sitta är äfvenledes verkligen anmärkningsvärd, att icke säga afundsvärd. Turkar sitta med benen i kors, likt skräddare och annat folk, men

de smidiga Hinduerna sitta på hälarne med knäna högt upp i vädret, så att de i denna ställning nästan hafva utseende af fabelaktiga, ofjädrade foglar. Jag försökte att imitera detta sätt att sitta, men fann det både svårt och smärtsamt och kunde verkligen ej annat än förvåna mig öfver, huru infödingarne kunna finna denna ohyggliga ställning så särdeles beqväm, att de tyckas föredraga den framför hvarje annan. En styf och korpulent öfverstelöjtnant, som icke hade sett sina egna knän på många år eller sedan han var i England, kunde aldrig se denna hindu-smidighet utan förargelse och påstod, att folket i Indien icke hade ben och muskler såsom Europeerna, utan voro i det hela taget gjorda endast af gummi elasticum — »indian rubber».

När jag återkom till hotellet efter sådana morgonpromenader, var värmen vanligtvis så stark. att det kändes som en ljuflig hugsvalelse att få lägga bort all öfverflödig europeisk etikett och i stället taga på sig ett par tunna chinesiska silkes-pasjamas eller luftiga underkläder, kasta sig baklänges på soffan under den svängande punkah'n och bläddra i någon icke allt för tung bok.

De personer, hvars bekantskap jag haft den lyckan att göra, voro särdeles vänliga och gästfria. och jag lät derföre ofta bära mig bort till besök hos dem. Jag var icke sällan bjuden på någon fin middag. der den orientaliska lyxen var parad med engelsk komfort. I synnerhet visade mig mitt bankirhus genom Mr M'Kinley stor artighet, och jag kunde vara säker att der alltid blifva emottagen som en välkommen gäst. något som är ovärderligt för en främling i ett aflägset land. Det stora handelshuset Gillander & Arbuthnot hade äfven om hand

kommissioner för så väl sjelfva arméens som de enskilda officerarnes alla merkantila behof. Jag fick derföre tillfälle att derstädes göra bekantskap med många herrar af det högre befälet, så väl som med flere unga glada officerare.

Hos Mr M'Kinley fanns ingen värdinna, men bordet var derföre icke mindre städadt eller i saknad af utsökta så väl europeiska som indiska läckerheter. Konsten var att kunna motstå alla dess frestelser, ty en för stor ovarsamhet med sådana ting straffar sig kanske kännbarare i Indien än annorstädes. I början förefaller det egendomligt att se, huru vid sådana måltider gästerna låta betjena sig af sina egna indiska betjenter. Alla dessa Hinduer, klädda i granna drägter och med hvita turbaner, stå bakom herrarnes stolar, uppmärksamma att skaffa hvad man må behöfva eller önska. Dess emellan stå de orörliga som statyer med händerna lagda i kors öfver bröstet. De hafva långa fotsida kläder, men bara fötter och ofta ringar på tårna. I taket svänger fram och tillbaka en stor skärm (punkah), som sättes i rörelse med ett rep utifrån, der någon fattig coolee oupphörligt är sysselsatt med det arbetet. Man antager, att detta flägtande bidrager att göra luften i rummet svalare.

En dag for jag ut till Garden Reach för att göra visit hos generalen sir James Outram och Mr Le Geyt. Generalen var icke hemma, men af Lady Outram och det öfriga herrskapet blef jag emottagen med stor vänlighet och erhöll inbjudning till en stor middag en af dagarne derefter. Denna middag var tillstäld för åtskilliga högre officerare samt för kaptenerna på de örlogsfregatter, som just då lågo i hamnen; dessutom voro åtskilliga andra herrar och damer inbjudna. Af blygsamhet

ville ingen af officerarne intaga stolen bredvid generalen; när alla satt sig, blef ingen annan plats öfrig för mig än just denna, något hvarpå jag alls icke förlorade, ty sir James samspråkade med mig under måltiden om tusen olika ting och på det vänligaste. Sir James Outram har helt och hållet intagit mig; han är så naturlig, enkel, rättfram och liflig. Det är likväl en man, hvilken England i betydlig grad har att tacka för befästandet af sitt herravälde i det ofantliga Indien. Jag är derföre säker att en dag få se hans staty af brons rest på något af torgen i London.

Bakom generalens stol stod under middagen en ung rödblommig engelsk gosse, hvilken, enligt hvad sir James berättade, hade varit sju månader i fångenskap bland Sepoyerna, tills han snart sagdt genom ett underverk blef frälsad. Gossen hade funnits bunden med jernkedjor, liksom en hund. Han egde hvarken far eller mor och var nu upptagen såsom page hos sir James. Jag frågade den lifliga och glada pojken, om de varit elaka mot honom; han skrattade och sade: »yes, sir».

Generalen lofvade att gifva mig rekommendationsbref — »ehuru det alls icke behöfs», sade han, »ty med eller utan rekommendationer blir ni säkert lika väl emottagen uppe i landet, — de äro der så hungriga efter Europeer och nykomlingar från England».

Ibland lät jag efter frukosten bära mig till det publika biblioteket, Metcalfs library, såsom det kallas. Der fanns ett godt urval af intressant lektyr, tillgängligt äfven för hemlån, så att denna boksamling blef för mig af

stort värde. Jag läste också rätt mycket, men att jag ändock kännbart började sakna konst, konstverk och konstnärer kunde icke hjelpas. En sådan saknad var dock på sätt och vis tröstande, ty det påminte mig oupphörligt, hvilken skatt det är att ega konstnärssinne och någon grad af konstnärserfarenhet i motsats till verldens vanliga grofva fyrkantighet. I Indien blir man rätt ovedersägligt öfvertygad om, att vi uti Europa i konst ega en af våra dyrbaraste förmåner. Ack! menniskan lefver icke allenast af bröd.

Förgäfves skall man i Calcutta söka spår af konst. I en så folkrik, vidsträckt och rik stad borde man dock kunna få se byggnader, vittnande om något slags konstkänsla; men Calcutta är af jemförelsevis unga anor och ännu endast ett tillhåll för mer eller mindre obildade köpmän, ditkomna för att samla penningar och på samma gång otåliga att så snart som möjligt få lemna denna ort för att bosätta sig i England. För att inhysa denna klass af menniskor finnas derföre i Calcutta en oräknelig mängd stora och höga hus med kolonnader och terrasser, hvilka på afstånd se palatslika ut, men på närmare håll betraktade icke äro annat än ruckliga byggnader, uppförda i hast och utan anspråk på varaktighet eller trefnad, mycket mindre på skönhet. Calcutta gjorde derföre på mig intrycket af att vara ett omätligt hotell för resande och ett skräpigt hotell utan något slags hemtrefnad. Öfverallt en i ögonen fallande påminnelse om ett land inkräktadt af en främmande race, hvars sympatier ännu icke hunnit rotfästa sig der. Emellan dessa ögonskenliga påminnelser om ett utländskt herravälde, ser man infödingarnes låga skjul och bräckliga hyddor, hela qvarter af

ruckel, som knappt tyckas kunna motstå ett rigtigt tropiskt regnväder, mycket mindre de förfärliga stormar och cykloner, hvilka här tidtals rasa och som till och med kunna sopa fartygen ur floden och kasta dem långt upp på land.

Jag står ibland på vår balkong och ser öfver till infödingarnes ruckel midt emot. Skomakare och bleckslagare äro der sysselsatta eller sitta halfnakna ihopkrupna och göra ingenting. Det är ock rätt vanligt, att från något af dessa låga skjul se en Hindu utkomma, hålla en död råtta vid svansen och kasta henne upp på det heta taket, der hon icke ligger många minuter, förr än hon sväljes af någon af de tusende stora gamar, som hofvera öfver Calcutta. Dessa stora otäcka foglar, med nakna halsar och långa ben, sitta i mängd nästan på alla tak och göra säkert god tjenst genom att förtära mycket, som eljest troligtvis skulle förpesta luften. Engelsmännen kalla dem »adjutants».

Man har sagt mig, att vissa sekter, Parsees eller Perser, hvarken begrafva eller bränna sina döda, utan lägga liken på ett gallerverk öfverst på höga torn, för att der förtäras af foglarne, hvarefter benen falla ner i tornet, som deraf småningom fylles. Sådana torn kallas Tystnads-torn — »Towers of silence». Det låter rysligt och vidrigt, och jag har icke heller sökt att få se någon dylik begrafningsplats.

Lyckligtvis är jag målare, och mycket af hvad jag såg omkring mig i Calcutta sysselsatte derföre åtminstone ögonen på ett nytt och egendomligt vis, ehuru jag likväl bekänner, att många intryck voro egnade att nedstämma lynnet. Man kunde icke undgå att lyssna till allt, som

hviskades rörande den stora osäkerheten i landet; sorgliga detaljer om en stor massaker på den eller den orten och om en liten på en annan; man hörde hela dagen lång inga andra nyheter än de, som mer eller mindre voro blandade med berättelser om mord och rysligheter. Och sådant blir till slut tråkigt.

Den 30 Mars 1858.

Liksom det dessutom icke i sjelfva Calcutta skulle hafva varit tillräckligt af otäcka rykten och förespeglingar, gaf det nyss slutade chinesiska kriget anledning till påminnelser om de många ohyggligheter, hvilka derunder tilldragit sig, och militärerna, som just nu återkommo från den krigsteatern, sparade ej heller på nyheter i det afseendet.

När Canton efter hårdnackadt motstånd ändtligen föll i Engelsmännens händer, kom på samma gång äfven den derstädes kommenderande guvernören eller vicekonungen Yeh på deras lott och blef såsom en stor dyrbarhet förd som statsfånge till Indien och erbjuden fri våning i Fort William vid Calcutta. Det intresserade mig att få göra en sådan mans personliga bekantskap, och jag begärde derföre af de officerare, som dertill hade myndighet, att blifva presenterad för hans excellens, under ödmjuk anhållan att få teckna hans porträtt. Hans artiga villfarande af denna min begäran anlände snart, och jag for derföre en förmiddag ut till Fort William, som ligger ett stycke väg från Calcutta. Den chinesiska ex-guvernören hade sin bostad i en våning af ganska komfortabla

rum och lefde der trankilt och beskedligt med sin chinesiska betjening och en engelsk tolk, Mr Alabaster. Han var en storväxt, fetlagd man, emellan femtio och sextio år gammal, klädd i hvit flanellskaftan, svarta trubbiga klädesskor med tjocka hvita bomullssulor; hufvudet var rakadt, och endast den långa hårpiskan lemnad, så att det nästan såg ut som ett mycket stort päron med stjelk. Jag märkte också, att naglarne på hans fingrar voro långa och spetsiga som skrifpennor. Han hade ett fryntligt ansigte och mot mig var han särdeles artig, kruserlig och förekommande — en rigtig hederspascha, som mig tycktes, och ingen förnekade, att det ju ej var en utmärkt man i sin sort, ehuru han sjelf icke heller nekade till, att han under rebellionen i sitt fädernesland sett sig tvungen att låta hugga af omkring 80,000 uppstudsiga hufvuden, en coup d'état som han lärer hafva organiserat på ett rigtigt grandiost sätt. Han lärer också gerna vilja liksom litet skryta med, att han stälde till det så billigt, och att han dermed skaffade sysselsättning åt en mängd respektabelt folk, som gjorde det för en jemförelsevis låg dagspenning. De hänsofnes qvarlåtenskap åtog han sig sjelf besväret att tills vidare administrera, och det glunkas om, att han på det sättet hade samlat sig en rätt snygg förmögenhet. Innan han gaf upp Canton och lemnade sig sjelf i sticket, lärer han lyckats att på något listigt sätt smuggla ut fru Yeh på någon främmande lycksalighetens ö midt i vilda hafvet, i förutseende af att Hans Majestät Kejsaren i Peking måhända för ro skull torde kunna få benägenhet att med henne på något kitsligt och afskyvärdt sätt förfara: med vanlig chinesisk delikatess pressa henne som en gurka

eller såga henne emellan lackerade bräden, ty han medgifver gerna, att Chinesen är uppfinningsrik, när han blir ilsken.

Jag besökte denne herre flera gånger och blef af honom städse emottagen med utsökt artighet, åtminstone uttydde jag så hans beredvilliga ansträngningar att ibland, för att tjena mig i min målning, låta bli att nicka som en porslinsdocka. För öfrigt hade vi ingen särdeles intressant konversation; det var emellertid eget nog att, medan jag satt och målade, guvernören merändels åstundade, att hans engelska tolk skulle läsa högt för honom ur »Times», öfversättande nyheterna på chinesiska språket. Helst lyssnade han då till debatterna i underhuset, och ibland när Mr Alabaster läste: Lord Palmerston »ching pang ping», eller Mr Roebuck »tung ting», kunde han bli så ursinnig, att han stod upp och stampade med fötterna, eller ock skrattade han så öppenhjertligt, att jag kunnat teckna af till och med hans svarta oxeltänder, i fall det lönat mödan. Stackars statsfånge, han tycktes öfver hufvud ändock hafva olidligt tråkigt *).

Emellertid hade jag just vid samma tid mer än ett tillfälle att observera och bemärka, hurusom det icke allenast var chinesiska excellenser och mandariner, som kunde hafva dödande ledsamt i Calcutta. Jag hade gjort en angenäm bekantskap med en rik chef för ett betydande handelshus och blef snart presenterad för denne herres charmanta syster jemte en hennes kusin, och blef sedan

*) Guvernören Yeh afled icke lång tid derefter, och hans död tillskrefs det hastiga afbrottet från en snart sagdt feberaktig verksamhet till fullkomlig sysslolöshet.

der i huset visad margfaldig och stor gästfrihet. Mina vägar lågo derföre ofta åt det qvarteret och jag rönte alltid det vänligaste emottagande. Den ena af de unga damerna spelade fortepiano och sjöng, den andra hade i sin förtviflan börjat försöka att måla aquarell; allt mycket trefligt och roligt — men hvarje gång jag hade förmånen att göra dem min uppvaktning, kunde jag icke underlåta att tänka på Yeh, den tjocka och fryntliga excellensen, som i Fort William vissnade som en thé-blomma, allt sedan han icke längre kunde få roa sig med att hugga af hufvuden; ty det var ögonskenligt, att de förtjusande och välmående Engelskorna plågades betydligt, om icke precis lifsfarligt, af den indiska overksamheten.

Det var nog mycket godt och väl att hafva indiska »khitmutgarer» i guldbroderade rockar och med ringar på tårna, tysta uppassare, att stå bakom stolen och vifta med breda solfjädrar i den varma luften; det var säkerligen särdeles intressant att hafva läskande bananas och söta mangosiner på stora silfverfat, syskrin af siamesiskt elfenben och liggstolar af doftande sandelträd; men likväl, om det funnits någon papegoja, hade hon helt visst dagen i ända icke talat annat än »ack! ack!» eller »o, ve! o, ve!» — och punkah'n, som svängdes långsamt fram och tillbaka under taket, flägtade endast liksom en tung parfym af vallmo på ögonlocken. Nog var det ibland ömmande att nödgas vara åsyna vittne till en sådan sakernas ställning, men icke var jag någon vandrande riddare, som bundit sig med någon helig ed att försöka roa alla jungfrur, enkor och faderlösa i Hindostan. Tvärtom var jag ju kommen till Indien förnämligast för att hafva ett öga på

kriget, och det var väl derföre min pligt att åtminstone till en början lemna fredens tysta gårdar åsido.

Understundom gick jag dock in i Hamiltonska juvelmagasinet. Mina reskamrater, herrarne Remfry, voro de allrådande i denna skattkammare, full af stora dyrbara arbeten af guld och silfver samt massor af smycken och ringar, som lågo hoptals i glaslådor och på hyllor. Man kunde der få betrakta månget fint ciseleradt och kruserligt indiskt perlsmycke, mången besynnerlig armring eller spetsig dolk med fästet rikt inlagdt med juveler. Mr Remfry visade mig der stora pappersstrutar fulla af hvad jag tyckte vara russin och brända mandlar, hvilket dock, enligt hvad han försäkrade mig, var ingenting annat än oslipade rubiner; diamanter lågo der i påsar, liksom bröstsocker — med ett ord man kunde tycka sig vara i en förtrollad kryddbod.

Det föll mig in att i detta magasin beställa ett sigill, i hvilket jag önskade skulle graveras en elefant med krokig snabel och med »houda» på ryggen — en sinnebild som sades betyda en lugn och lycklig resa midt igenom krig och villervalla. Den verkmästare, som hade att bestyra med detta arbetes utförande, var en tjock och fet Hindu, helt och hållet hvitklädd som Hvita Frun, men med turban, svart skägg och glasögon. Han talade bra engelska, var mycket välvillig och tjenstfärdig, och kallades liksom många andra Baboo, en titel som jag förmodar motsvara kassör eller måhända bättre hvad i dagböckerna på gästgifvaregårdarne i Sverige menas med possessionat. Han hade den artigheten att erbjuda sig att presentera mig för en af sina vänner och slägtingar, en annan svart och hvit Baboo, hvilken jag fann lefva

rigtigt som ett kommerseråd i ett stort marmorpalats, omgifvet af kolonnader och trädgårdar, der han, utom skuggrika bersåer med limonad och nyaste Illustrated London News, äfven höll sig med vilda djur i eleganta burar, påfoglar och pratsamma papegojor, för att icke nämna en på något afstånd synlig stor sängkammarvåning med gardiner och jalusier för fönstren samt väl igenlästa dörrar. På en liten bakgård funno vi derjemte en hel mängd barn leka och springa i stor munterhet, somliga med röda perlbroderade kalotter, andra barbenta och i tofflor, alla som det tycktes jemnåriga, men ändå alla kommerserådets — en i indiska familjer ofta förekommande egenhet.

Min Baboo och jag gjorde denna visit, burna i hvar sin palankin. Bärarne, som hastade framåt i en halft luffande gång, gnolade hela tiden halfhögt mellan tänderna en qvidande och pustande melodi, såsom de alltid hafva för vana. Jag frågade min Baboo, hvad detta deras mummel betydde. »Bara strunt — rubbish», sade han och skrattade, »det är oftast ingenting annat, än att de på vers fråga hvarann ömsesidigt, om de kunna påminna sig någonsin hafva haft det angenäma besväret att bära någon så tung herre, med öfverenskommelse att det är alldeles omöjligt, att någon skulle kunna vara så tung, om han icke hade fickorna alldeles fullproppade med pengar; hvarefter följa förmodanden och öfverslag, huru mycket drickspenningar de kunna hafva att vid framkomsten förvänta, — allt sammanväfdt med poetiska beskrifningar, om huru svetten lackar af dem eller huru ljufligt en pipa tobak skulle smaka o. s. v.»

På återvägen stannade vi vid en låg port på en bakgata, och min svarte vän frågade, om jag ville gå in och besöka en af hans bröder, förmodligen en hedersbror, för att se några taflor, som denne hade målat. Dagen var varm, och vi funno derföre vår man ganska tunnklädd och för ögonblicket synbarligen utan all sysselsättning. Det blef emellertid strax bugningar och ceremonier, och knappt hade vi yppat vår längtan att få se hans beundransvärda arbeten, förr än han, smickrad och förnöjd, skyndade att lyfta ner de omtalade målningarne från väggen och derefter ställa upp dem på en stenbänk ute på gården, så att brist på dager icke måtte hindra oss att kunna rätt uppskatta deras förtjenster. Taflorna förestälde ämnen ur den indiska mytologien; det var Manesa med sitt elefanthufvud, det var Vishnu, som blåser flöjt för elfva tusen jungfrur, och der sågs Shiva, jagande gazeller med förgylda horn i erggröna skogssnår, der guldgula tigrar ligga på lur med klorna af silfver och svansarne af ultramarin, allt utfördt med den största sorgfällighet och flit.

Den af taflorna, som mest förvånade mig, var likväl en, som förestälde Juggernauts tempelvagn, krossande under hjulen de tillbedjande troende, som kasta sig ned på den väg, der den förfärliga vagnen släpas fram genom en oräknelig folkmassa. Denna målning var utförd med en verkligen kolossal finhet och så mikroskopisk småaktighet att, ehuru figurerna icke voro större än en knappnål, de likväl hade sina ringar på tårna och »henna» på naglarna, icke att tala om att på dem, som krossades under vagnshjulen, naturligtvis ögonen voro klämda ur hufvudet och tungan ur munnen. Att se så mycken an-

strängning, så stor ihärdighet nedlagd på en bit papper gjorde mig nästan yr i hufvudet. Det var excelsior! excelsior! till dess mina hornaktiga nordiska ögon icke längre kunde följa litenheten af den indiske artistens spår. »Ett sådant arbete måste hafva kostat honom en omätlig tid att utföra», utropade jag i min häpnad, och min Baboo frågade strax målaren derom på hindu-språket samt vände sig derefter till mig med den upplysning, att jag deri misstog mig helt och hållet: »han hade dermed endast varit sysselsatt något öfver tre år» — bagatell — endast hafs!

Icke dess mindre gjorde denna »slarfviga» Juggernaut-målning mig liksom melankolisk och kastade en skuggning öfver mina föreställningar om konst i allmänhet. Nästan med oro började jag fråga mig sjelf, om det kanhända icke, när allt kommer omkring, är mera ärlighet i den mån penseln är spetsig, och huruvida det icke är en oförlåtlig osannfärdighet att liksom dränka detaljerna i lättjans och slarfvets döda haf, att vara nöjd och belåten med att endast på ett ofullständigt sätt gifva en ofta otydlig föreställning om en grumligt hänflytande imagination. Dock — trösten är att, vänder man det hur man vill, ärlighet i konst i alla fall framför allt består deri, att konstnären gifver af hvad han sjelf har och eger, icke af en annans, icke hvad han lånat, utan det han verkligen upptagit i sig sjelf och gjort till sin egendom.

Du bist am Ende was du bist —
Setz' dir Perücken auf von Millionen Locken,
Setz' deinen Fuss auf ellenhohen Socken,
Du bleibst doch immer was du bist,

säger Mephistopheles.

Vi voro nu redan i Maj månad, och den indiska solen basade, så att själen icke orkade mycket tänka på, huru kroppen pressades, ungefär som ett par tomma byxor under ett hett strykjern.

En af dagarne i denna månad sades vara Indiernas nyårsdag. Very well! Jag undrar blott, hvilken nyårsdag som är mest tillförlitlig, Hinduernas eller vår, ty båda kunna väl icke räknas från den första. Men hvem skall man fråga, — den första almanachan har nog gått helt och hållet förlorad. Må emellertid de lärde räkna algebra, en målare ser blott, att den längst aflägsna horisonten liksom smälter tillsamman med himmelen.

En dag hörde vi händelsevis omtalas, att en egendomlig afgudafest skulle firas ute vid ett gammalt åt gudinnan Kali helgadt hindu-tempel, beläget i en skogsdunge på andra sidan om Chittapore, ett stycke väg från Calcutta, och i sällskap med Mr Graeme, en af civilstatens herrar, for jag dit ut. Det var en af dessa festligheter, vid hvilka det var brukligt och vanligt, att somliga af de andäktigaste i församligen med stor åtrå ödmjukligen anhålla, att det högvördiga presterskapet gunstbenäget måtte förunna dem fördelen att få templets spetsiga starka jernkrokar trädda genom köttet och skinnet på ryggen under skulderbladen, för att de såmedelst måtte kunna blifva upphissade och svingade fram och tillbaka i ett slags galge, sig sjelfva till öfversvinnelig båtnad och församlingen till stor uppbyggelse. Naturligtvis var detta ett ganska lockande skådespel för oss långväga resande, emedan ingen af oss förut sett någon liknande andaktsöfning. Vi togo derföre en vagn, begåfvo oss ut åt Chittapore till och befunno oss snart i

en skogstrakt, der vägar och gångstigar korsade hvarandra under höga och lummiga träd, präktiga bambugrupper och palmer. Här lemnade vi vår vagn och gingo till fots upp till templet, som syntes ungefär i midten af denna labyrint.

En stor myckenhet folk hvimlade der omkring under träden. Alla voro mörka infödingar, karlar och qvinnor med deras barn; ett rätt brokigt och besynnerligt sällskap. En mängd voro grannt utstyrda i sidenkläder, men många voro halfnakna och utan andra prydnader än målade eller förgylda märken i pannan; qvinnorna buro guldringar i näsan, i öfre örsnibben och på tårna, samt stora skramlande silfverringar omkring smalbenen. På de bara armarne sågos ofta långa inskriptioner tatuerade. Somliga af dessa qvinnor och flickor voro rigtigt vackra och elegant växta. Hela församlingen tycktes vara mycket godmodigt stämd, och ehuru vi två voro snart sagdt de enda hvita, föll det mig icke in, att det kunde vara förenadt med någon fara att begifva sig midt in uti hela detta mörka sällskap. Med fullt förtroende blandade vi oss derföre i trängseln, och hade jag kunnat tala språket, skulle det hafva varit så mycket roligare. Under träden såldes kakor och bakelser ibland små afgudabeläten och religiösa småsaker: äfven funnos der till salu aquarellmålningar, föreställande förmodligen djupa mysterier. Jag köpte några af dessa konstprodukter utförda med granna, prålande färger och försilfringar på tunnt, fint hamp-papper.

När vi genom denna marknad ändtligen hunnit fram till templet, funno vi med ledsnad, att vi kommit några minuter för sent för att få se de heliga fäderna svänga sig i galgen; denna andaktsöfning var just förbi, och vi

måste således nöja oss med att endast betrakta linorna och jernkrokarna, hvilka föreföllo mig rätt hvassa och ohyggliga.

Medan vi stodo der, kommo vi likväl i tillfälle att få se ett annat vildt upptåg. Oförväntadt utkom nämligen från en port bakom templet en hel mängd folk, gripna af ett slags besynnerlig, fanatisk ursinnighet, hvarunder de på ett litligt, struttande sätt dansade fram vid en skrällande musik af pipor, trummor, tam-tam, klockor och tandagnisslan. I spetsen för detta religiösa följe dansade en gammal mörkskinnad gråhårsman, utan någon kostym, hoppande först på det ena benet och derefter på det andra, såsom det tycktes särdeles förnöjd och belåten. Icke dess mindre föreföll han mig helt och hållet vansinnig, och med en rigtigt ohygglig känsla såg jag, huru han bar ett långt smalt jernspett inträdt genom huden och köttet på venstra sidan af veka lifvet. I ändan af detta spett eller spjut, som han höll upp med ena handen, var fästad en eldpanna fyld med glödande kol, på hvilka han då och då kastade en nypa krut, som genast fladdrade upp som en blixt. Mannen tycktes vara i feber, och att det hela på mig gjorde ett obehagligt intryck torde knappt behöfva sägas. Hans besynnerliga beteende ansåg jag till en början härröra af religiös fanatism, men jag har sedermera hört saken annorlunda förklarad. Det lär nämligen vara brukligt, att rika syndare betala fattiga spekulanter, för att de skola åtaga sig vissa smärtsamma botöfningar å sina patroners vägnar, och gubben sjelf, som svingar i galgen, kan således icke föra sig någonting till godo, allt sättes upp på räkning åt någon välmående svart grosshandlare i Calcutta, der

denne under tiden i allt lugn kan sitta och röka sin pipa bredvid sin sockrade limonad. Denna föreställning om möjligheten af att en menniska kan åtaga sig att lida straffet för en annans synder, lär vara en urgammal indisk tro. Man kan äfven få se föräldrar, som träda dylika spett genom skinnet på sina små barn eller fästa krokar i deras rygg och såmedelst släpa dem efter sig. Det är svårt att föreställa sig, huruledes sådant kan göra godt åt någon; åtminstone gjorde det icke godt att åse, och när vi sedan åkte hem i skymningen, kommo vi öfverens om, att Indien ännu i många afseenden tycktes vara lik en svart korp med knappt en hvit fjäder i stjerten.

Oaktadt alla sådana mörka fläckar, som man icke kan undgå att bemärka, påminnes man dock oupphörligt, att Indien har sin egen rotfästade civilisation, och att man der lefver bland ett urgammalt folk, som under tidernas lopp samlat sig mången dyrbar erfarenhet. Men vid hvarje steg i Indien möter äfven alltid något, som påminner om den underbara konflikt, som nu uppstått emellan hindu-racen och den anglosaxiska, de menniskoracer som förmodligen mer än alla andra äro hvarannan olika, och mellan hvilka en amalgamering svårligast torde låta tänka sig. Den anglosaxiska racens kraftiga energi har i Indien ett stort och lockande fält för sina ansträngningar, och de resultat, som komma att härröra från den vesterländska civilisationens spridning bland ett i sig sjelf så högt begåfvadt folk som det indiska, äro af det största intresse att beakta. Det är liksom att se forntid och framtid mötas, liksom minne och hopp, och det är kanhända detta, som frambringar den besynnerliga sympati, som Indien, oaktadt alla sina för oss främmande

fenomener, ovilkorligen framkallar. Den religiösa fanatismen visar sig visserligen der understundom under besynnerliga former, men äfven Europa är icke efter i det fallet, och många fördomar äro förmodligen lika svåra att utrota på det ena stället som på det andra.

De underrättelser, som anlände från det inre af Bengalen, voro sparsamma. Man hörde visserligen talas om stora truppförelser, men kriget tycktes endast liksom brinna under askan. Egentligen var det dock den annalkande våta årstiden, som manade både vänner och fiender att söka torra och passande qvarter och icke spilla krafterna på onyttiga och ohelsosamma marscher. Förr än denna väntade regntid inträffade, ville jag se mig omkring på landet i trakten af Calcutta och for derföre till en by i närheten, vid namn Barrakpore, en truppstation, hvarest också generalguvernören har sitt sommarresidens.

Platsen ligger endast ett par timmars väg från Calcutta, och med hjelp af min svarta betjent Midian fann jag snart det så kallade hotellet. Detta bestod dock endast af en vanlig stuga med några rum och kök, der en f. d. engelsk soldat etablerat sig med sin hustru, och der man kunde få en bädd och ett tarfligt lifsuppehälle. Värmen var ganska betydlig, och med tillfredsställelse såg jag derföre, att i ett af rummen fanns en »punkah», hängande under taket. Jag gick också genast i författning om att få bäddadt åt mig på ett stort bord, som stod just under denna flägtmaskin, den jag sedan lät viftas öfver mig af en svart coolee och skaffade mig så-

lunda litet svalka, medan jag sof. Det finnes somliga asiatiska bruk, som det alls icke kostar möda att antaga.

Dagen derpå gjorde jag visit hos öfverste Eyre, som bor vid Ishapore, några engelska mil från Barrakpore. Jag träffade der äfven major Dodgson med familj. Denne officer hade varit sir James Outrams adjutant under Lucknows belägring och hade redan förut gifvit mig till låns några intressanta teckningar, som han gjort vid detta tillfälle i löpgrafvarne och batterierna. I sällskap med kapten Bacon hade jag nämligen gjort hans bekantskap i Dum-dum, artilleristationen, och då blifvit så välvilligt och hjertligt bemött, att det nu högeligen fägnade mig att återse honom. Jag blef bjuden till middag hos öfverste Eyre och for sedan på natten från Ishapore i det ljufligaste månsken tillbaka till Barrakpore. Det var en indisk natt, sådan som våra svärmiska poeter tycka om att beskrifva den; höga, stilla palmer, doftande buskar, gröna fält, bambugrupper, lugna vatten, månsken och eldflugor. Om jag hade fått se en tiger ligga på lur, hade det visserligen varit än mer fullständigt — men jag var nöjd äfven det förutan; ingenting annat afbröt den högtidliga tystnaden än då och då en schakals tjut och okonstlade serenad.

Juni 1858.

Barrakpore är ett vackert ställe, och det roade mig att göra fotvandringar rundt omkring i dess omgifningar, så mycket värmen tillät. Ibland brukade jag om morgonen i soluppgången gå ut till en trakt, hvarest emellan

stora vattenpussar en mängd elefanter höllos fastkedjade bland träden. Det roade mig att betrakta dessa ovanliga djur, och jag afteeknade dem ofta i min ritbok. Vid dessa besök var jag naturligtvis angelägen att för mig sjelf utfinna en skuggrik plats, men elefanterna tycktes icke hafva samma smak, utan stodo helt obekymrade midt i solskenet med en sliten jernkedja om bakfoten, medan de med sin mjuka snabel plockade löf och rötter, som med stor nätthet slängdes in i det svarta gapet. Somliga hade fått de långa betarne tvärt afsågade och ändarne skodda med silfverbeslag och knoppar. De kloka små ögonen sågo ut att kunna läsa i bok, och de stora, flata, purpurstänkta öronen hängde liksom murkna vapensköldar af någon utdöd ätt öfver hvar sin pelare.

En morgon såg jag på denna plats en mycket gammal elefant, som, förmodligen tryckt af ålderdomskrämpor, hade fallit omkull och låg i kamp med döden. Snabeln var kraftlös och orörlig, ögonen blinkade ännu då och då med stor möda, gapet var öppet, men ingen andedrägt märkbar; lifvet var stadt pa utvandring, men hade ännu icke helt och hållet lemnat den kolossala kroppen. Arfvingarne hade emellertid icke låtit vänta på sig — en svärm svarta korpar och kråkor hade redan slagit sig ner på qvarlåtenskapen, och alla de hungriga foglarne hackade flitigt, hvar och en på sitt håll, djupt in i det röda köttet.

Vid Barrakpore fanns en stor och vacker park, och det roade mig att der drifva omkring under de lummiga träden. En qväll i solnedgången mötte jag der öfverste Eyre, som tog mig upp i sin vagn och med stor nedslagenhet berättade den sorgliga nyheten om sir William

Peels död. Sir William var kapten på fregatten Shannon och hade i spetsen för sina matroser marscherat hela vägen fran Calcutta till Lucknow, der han under belägringen blef sårad i låret. Buren i en palankin, som nyss förut begagnats af en soldat, sjuk i koppor, blef han deraf smittad och kunde snart icke mera räddas. Han sörjdes och saknades mycket af alla, men i krigiska tider vänjes man att betrakta döden som en hvardagsgäst och begrafningen nästan som en förströelse. Hodie mihi, cras tibi. — Man kan dock icke undgå att understundom finna den tvungna glädjen liksom en grinande mask framför en dödskalle, och när man hör läsas ur samma bref lamentationer öfver någon oersättlig väns frånfälle, blandade med detaljer om officersbaler, eller ock beskrifningar om skott, som gått in genom lungan och ut genom hjertat, på samma rad som uttryck af förtjusning öfver tyllspetsar och blonder, kan man nästan tycka sig vara 85 år gammal eller barn på nytt.

I Barrakpores park finnes ett menageri för vilda djur, och den som är road af sådant, kan der få göra bekantskap med stora, lurfviga björnar, tigrar, leoparder och hyenor, vägg om vägg med örnar, gamar och andra illaluktande roffoglar. Hvad som der mest förvånade mig var en helt och hållet svart tiger eller leopard, jag kan icke säga hvilketdera, på hvilken likväl fläckarne eller strimmorna voro synbara derigenom, att håren på dessa, såsom mig tycktes, voro vända i olika rigtning mot håren på den öfriga kroppen. Jag är emellertid så litet bekant med dylika rofdjur, att jag icke kunde hafva något egentligt nöje i deras sällskap. Det roade mig nästan mera att se, huru de engelska officerarne inöfvade indiska re-

kryter att vid tillfälle på bästa sätt kunna skjuta ihjäl menniskor, eller huru kavalleriet leddes att rusa fram öfver stock och sten och svänga i långa linier.

Jag hade visserligen icke väntat mig några stora nöjen i Barrakpore, men vistelsen der var tråkigare än jag hade föreställt mig, att den kunde bli. Om jag icke hade kunnat sysselsätta mig med min målning, skulle jag visst hafva fallit i djup melankoli. Ensam vandrande i det vildt främmande landet och uttröttad af att oupphörligt påminnas om förfärliga mordhistorier och ohyggligheter, hade man nästan rättighet att känna sig något olustig och längtande efter någonting, som kunde smaka litet mera europeiskt, vore detta också ingenting annat än fältlifvet i ett läger. För närvarande voro dock resor i det inre förenade med alltför stora faror, och jag måste derföre ännu så länge försöka frambärda dagarne med tålamod.

Mitt värdfolk besöktes understundom af pittoreska infödingar, dem jag då och då kunde få teckna af i min ritbok. Ibland andra var det en ung indisk flicka i en vacker kostym, som lät öfvertala sig att ordentligt komma och sitta för mig, så att jag blef i tillfälle att från henne göra åtskilliga målade studier. Hennes storväxta och särdeles välformade person var mycket omsorgsfullt insvept i en hvit slöja med många veck och fållar, som likväl var så tunn, att man kunde skönja, att den omhöljde liksom en Venus af brons. Hon begagnade ingen annan underklädnad än mycket vida byxor, räckande ända ner till hennes vackra bruna fötter, och omkring bröst och axlar hade hon endast ett slags nätverk af broderad

tyll. Slöjan svepte hon omkring ansigtet, så att knappt ett af ögonen syntes.

Till slut öfvertalades hon likväl att låta mig få se hennes ansigte, men hon tycktes dervid känna djup blygsel, och rodnaden spred sig öfver kinderna ända upp i pannan. Hennes ansigte var verkligen mycket vackert, ehuru hon som prydnad bar en stor guldring i näsan och dessutom på ena sidan en liten turkosknapp genom näsvingen. Det var besynnerligt att se huru, när hon i början halft på skämt gjorde sig obeveklig och vecklade snibbarne af slöjan med båda händerna framför mun och haka, det dervid alls icke bekymrade henne, att så mycket annat lades i öppen dager, under det att hon vred och sträckte sig af ren blygsamhet.

Jag gjorde ett par målningar efter denna flicka, och dessa blefvo de första, som jag skickade till England och till Drottningen.

Det var redan fram i Maj, och den våta årstiden var snart inne. Jag for derföre tillbaka till Calcutta. På himmelen sammandrogo sig mörka åskmoln med hvassa, flämtande blixtar; det blef hvinande regnskurar och öfversvämmade gator, men dock stundtals fräsande solsken öfver de glittrande, drypande taken och de våta bastmattorna på balkonger och i kolonnader. Luften var liksom i uppror, och många gånger häpnade jag vid att betrakta dessa tunga och hotande skyar, som tycktes brottas med hvarandra eller hänga liksom fulla af sorg och förtviflan, under det solen rullade fram som ett stort flammande eldklot, till dess om qvällen hela vestra himla-

hvalfvet såg ut som ett haf af smält guld med öar och alper af genomskinlig rubin, lysande så att man måste blunda. Hinduerna tro på gudinnan Kali med blodröda händer och himmelsblå tunga, förstörelsens gudinna och skapelsens moder. I den våta årstiden är hon oss närmast, och när himmelens fönster i en hast öppnas och störtskurarne slungas ned, är det naturligtvis hon, som visar sin magt.

Det berättades, att det kanhända var en regnskur, som vid den indiska rebellionens första utbrott för ett år sedan räddade många lif. Medan man ännu icke hade någon aning om den hotande faran, tillstäldes en stor bal i Calcutta, och som allt troddes vara fullkomligt lugnt, hade nästan alla officerarne i Fort William lofvat bevista den. På den dertill utsatta qvällen blef det emellertid ett så förfärligt oväder med dunder och stormbyar, blixt och störtregn, att ingen kunde fara till balen, hvilken derföre blef instäld. Samma natt ankom underrättelsen om uppresningen bland Sepoy-regementena rundt omkring i provinserna och deraf följande ohyggliga mordgerningar, och det var utom allt tvifvel, att en plan varit anlagd att på balen nedsabla alla officerarne och derefter bemägtiga sig fästningen genom en öfverrumpling. En gång på sådant sätt herrar öfver Calcuttas skatter och med hamn och fästning i sitt våld, hade säkerligen rebellerna ganska snart kunnat vara de allrådande i Indien.

Det fortfar att regna och vädret är qvalmigt. En stor del af Bengalen är redan öfversvämmad och kommunikationerna derigenom afbrutna. Det är således uppe-

hall i krigsrörelserna, men underrättelserna från de spridda armé-afdelningarne låta dock icke mycket tillfredsställande. Ett rykte smyger för närvarande omkring i Calcutta, att en plan lärer vara anlagd för att på en viss dag mörda alla Europeer derstädes. Den sägen, som går bland de mörka Hinduerna, lyder, att tiden snart nalkas, när "*någonting hvitt* icke mera skall bli funnet i Indien". Man gissar nu på hvad de mena med *hvitt*. Det beräknas, att Europeernas antal i Calcutta, jemfördt med den asiatiska befolkningens, förhåller sig ungefär som 1 till 2000; men Europeerna innehafva åtminstone ännu kanonerna, och "chi tengono gli cannoni, sono gli padroni", säger ordspråket. Dessutom ligga två stora örlogsskepp i Hooghly. Jag har likväl hört, att man uppgjort plankartor för anläggande af truppstationer och strategiska positioner, barrikader och batterier i staden, i den händelse någonting misstänkt skulle komma att yppa sig. Indierna buga sig emellertid beständigt lika djupt som förr med händerna korslagda öfver bröstet, men det kan nog hända, att många svarta planer lura inuti deras hvita turbaner.

Denna osäkerhet är minst sagdt otreflig, och jag åtminstone längtar efter någonting roligare, än att som nu famla i en atmosfer af fanatism och förställning, illa qväfdt hat och tigerartad blodtörst. Denna känsla af lifsfara är likväl icke förlamande, utan tvärtom retande till energi och vaksamhet; men behagligt är det icke. Och om qvällarne, då det är mörkt och de tunga, svarta molnen falla ner, brista och sprängas, liksom öfverfulla af flödande regn, hoppressad storm, dunder och blixt, klifver man i sin bädd, mången gång med allvarsamma

funderingar, och ser i inbillningen hvassa sablar, drypande af blod. Döden tyckes smyga öfverallt, icke lik ett benrangel med dödskalle, utan i fin turban, med skägg och mustascher och ringar på tårna. Så länge han ännu håller sig på mattan, frågar man dock icke mycket efter honom, och om det regnar, är det likväl då och då emellan skurarne det grannaste solsken.

Under allt detta försöker man naturligtvis att hålla sig så munter som möjligt, och jag gör derföre rätt ofta visiter hos mina bekanta. Doktor Otways bo i samma hus som jag, och vi träffas nästan dagligen. Häromdagen for jag i sällskap med detta herrskap ut för att bese Rajahns af Bedware palats och trädgårdar, hans rhinoceros och tigrar. Eftermiddagen blef solig, och vårt åkdon rullade lustigt nog genom de stora vattenpussarne på den eljest hårda och goda vägen eller gatan, som den kanske bör kallas, åtminstone inom stadens område.

På ömse sidor om dessa breda vägar ser man grupper af gröna träd och deremellan byggnader med verandor och balkonger, bodar och stånd, skjul och plank. Man far förbi tunga packvagnar, dragna af puckliga, hvita oxar, lastade kameler, hästar och ryttare, halfnakna magra coolees, barfotade qvinfolk, käringar och barn. Många bland detta patrask sågo ömkliga ut, våta och med leriga fötter, och i rännstenarne suto figurer ihopkrupna, hackande tänderna liksom i frossa eller feber; vi sågo äfven tunnklädda, välväxta flickor, som deremot tycktes må ganska bra, sysselsatta med att rensa ris i flata tråg eller mala på handqvarn. Nästan alla hade de en stor ring i näsan, ringar kring smalbenen, och armarne tatuerade med indiska bokstäfver.

På ett ställe foro vi förbi ett slags procession, som omgaf en tung oxvagn, på hvilken befanns ett litet tempel, mycket grannt måladt och förgyldt, utstyrdt med en myckenhet dockor, drakar och miniaturelefanter. På denna vagn, liksom i många fönster vid vägen, sågos målade taflor, föreställande så besynnerliga ställningar och förhållanden, att de kommo vår doktorinna att vända sig bort; af infödingarne lära emellertid dessa målningar betraktas med ett slags religiös vördnad, såsom påminnelser om skapelsens återupprepande eller åtminstone såsom allegorier af vårens alstrande kraft. Man finner snart, att de indiska bildverken hafva en tendens till symbolik, ibland lättfattlig nog, men också mangen gång, åtminstone för oss, obegriplig. Tydligt vittna de dock om en urgammal, egendomlig kultur, som i hög grad väcker intresse.

Omsider ankommo vi genom en trädgård till Rajahns palats, som var stort och präktigt, med kolonnader öfver hvarandra, trappor och golf af hvit, polerad marmor. Det tycktes vara en helt ny byggnad, särdeles väl underhållen och städad. Våningarne, som vi gingo igenom, voro rikt tapetserade och möblerade på europeiskt sätt med divansbord, ljuskronor, fortepiano och stora speglar. Der funnos äfven parisiska pendyler och bordstudsare med förgylda bronsgrupper och små honungsfoglar, som flaxade med vingarne och pepo, hvar gång klockan slog — kostbara lekverk. På väggarne sågos till och med oljefärgstaflor af den gamla italienska skolan, Venus och Diana, Madonnan och englar. Stora glasskåp voro fulla med granna böcker, och på borden lågo i praktupplagor arbeten af Walter Scott, Lord Byron, Thomas Moore, ja

till och med af Robert Burns. Man kan undra, hvilken af dessa författare utgör Rajahns favoritsjälaspis. Uti en magnifik salong voro likväl på det österländska sättet dynor utlagda på fina mattor; det sades vara för Rajahns förtroliga cirkel, och för att få någon smak på förtroligheten kastade sig fru Otway ned i denna cirkel, nästan så ledigt som en odalisk eller sultaninna.

Till de indiska prinsarnes lyx hör äfven ett menageri af vilda djur, och nere i trädgården inom ett stängsel funno vi äfven här ett sådant, bestående af ett par bruna björnar, en leopard, en struts och en stor rhinoceros med huden i styfva fållar och horn på nosen, men som icke dess mindre tycktes med undergifvenhet foga sig uti sitt öde. Och äfven vi fogade oss efter vårt, som var att fara tillbaka till vårt tråkiga hotell i Calcutta.

Mr Remfry bor för närvarande ute i Alipore, och jag far ibland dit. Stället ligger i en trägård, omgifvet af skuggrika grupper af bambu, palmer och kautschukträd, midt ibland slingerväxter, ogräs, blommor och frukter. Det har ett fullkomligt tropiskt utseende, nästan så frodigt som det målas på teatern.

En dag spisade jag middag der, och mot qvällen gjordes en promenad genom den skogbevuxna trakten fram till ett gammalt hindu-tempel, förmodligen ett slags bondkyrka med komministersboställe. Efter regnbyarne på dagen hade det blifvit en ljufligt stilla afton, luften klar och balsamiskt doftande, ett så älskligt lugn, att i den nedgående solens rosenskimmer tycktes sjelfva drakhufvudena på templets tinnar icke kunde låta bli att

smale. Ett stilla vattendrag framgick der nedanför, och på detta sågos besynnerligt bygda indiska farkoster glida förbi; pittoreska skutor med dubbla däck, af hvilka det öfversta vanligtvis bar en mängd roddare, som i takt skötte sina långa åror. Taflan var helt och hållet indisk.

På återvägen gingo vi in uti ett mindre tempel, temligen skröpligt och tomt, ehuru naturligtvis den symboliska phallus-anstalten af svart sten midt på golfvet icke saknades. Utanför tempelporten sågs äfven en mörk och sliten sten med en dervid fästad jernkrok, som, enligt hvad det sades, i gamla goda tiden varit nyttjad vid de mennisko-offer, som egt rum på stället. Numera är man tvungen att inskränka sig till att då och då slagta endast en mager get, naturligtvis till gudars och presters stora missbelåtenhet, men man gör så godt man kan och icke som man vill.

Vid betraktandet af det hedniska lifvet i Indien ledes inbillningen ovilkorligt tillbaka till vår gamla fornnordiska hedendoms bruk, och jag såg befängdheter, som säkerligen skulle varit alldeles i våra älskade förfäders smak. De lärde veta bäst, om Buddha och Oden äro ett och samma namn med olika stafningssätt, eller huruvida de varit titlar liksom Cæsar och Czar. En hero, lagstiftare, äfventyrare kunde i forntiden få en omätlig namnkunnighet. Noach, Bacchus, Hercules äro sådana stora namn, vid hvilka tradition och prester fästat berättelser om allegoriska äfventyr, merendels af såväl moralisk som astronomisk betydelse och derigenom förträffligt passande att hålla de vilda horderna i styr.

Vid ett flygtigt betraktande förefaller den indiska mytologien såsom ett foster af den mest tygellöst utsväf-

vande inbillning, men de, som gifvit sig tid att följa denna vilda jagt efter aflägsna allegorier och haft tålamod att snoka omkring i den villande labyrinten af monstruösa fésagor, lära påstå, att alltsammans likväl bör antagas vara liksom en grann klädnad åt Brahma, den ende och allsmägtige. Föreställningarne om de mångfaldiga gudomliga inkarnationerna gifva anledning till ett vidlyftigt och intrassladt religiöst bildverk, i hvilket hvarje distinkt gudomligt uppträdande tager en viss form, åtföljd af de attributer, som tros bäst och handgripligast förtydliga de krafter och egenskaper, hvilka antagas vara den särskilda inkarnationens speciela tillhörigheter. Att de symboliska figurerna genom det deraf förorsakade öfverlastandet af djupsinniga attributer skola blifva monstruösa och vidrigt fula, är oundvikligt, men tyckes ock vara något, som man eftersträfvat. Det öfvermenskliga borde icke framställas under vanliga alldagliga menskliga former. Manesa, slughetens gud, har elefanthufvud, Shiva har många armar och i händerna åtskilliga redskap och vapen. I den indiska mytologien uppträder dessutom det heroiska alltid förfärande och ohyggligt, och jag föreställer mig, att äfven i det fallet den nordiska gudaläran visar sin slägtskap med den indiska. Det har roat mig här att läsa åtskilligt om Hinduernas religiösa föreställningssätt, men jag har icke kunnat hinna med mycket. Om jag kommer tillbaka till England, skall jag taga bättre reda på hvad till detta hörer.

Vid hemkomsten en afton fann jag ett visitkort från kapten Lee, orientalisten, och jag for derföre till honom dagen derpå. Han visade mig vackra och rara gamla indiska manuskripter, enligt hvad han sade, sex eller sju

hundra år gamla. Jag fann det anmärkningsvärdt, att de voro prentade på särdeles fint och väl arbetadt papper, hvilket dock måhända var af chinesiskt ursprung. Så långt tillbaka i tiden kunde vi uti Europa icke tillverka papper.

En dag besökte jag major Ryves. Det berättades om honom, att vid utbrottet af rebellionen uppe i landet hans bungalow eller landtgård blef anfallen af de upproriska, plundrad och bränd. Han hade emellertid lyckats att i tid komma undan med allt sitt husfolk, men fann sig snart förföljd af de svarta och måste med familjen söka sin räddning ofvanpå en hög vattencistern vid en jernvägsstation. De voro inalles fjorton personer, sju karlar, resten fruntimmer och barn. Det låter otroligt, men lärer vara sannt, att detta sällskap derstädes så att säga belägrades af en myckenhet ursinniga infödingar, och att de voro tvungna att kämpa för lifvet under hela tre dygns tid, utan hvarken föda eller vatten, och om dagen utsatta för en brännande sol. Majorens fru kunde icke uthärda ansträngningarne, utan dog af solstygn och kraftlöshet. De öfriga blefvo frälsta af en engelsk kavalleritrupp, som händelsevis patrullerade i trakten, och majoren kom ganska rigtigt undan med lifvet, men utan annan egendom i löst och fast än ett par trasiga byxor. Han var likväl numera åter anständigt klädd, kraflade sig fram på ett par splitter nya, sprättiga, svartpolerade kryckor, med hatten på tre hår och cigarr i mun.

Som en efterlängtad nyhet hörde jag nu af denne samme major, att mot förmodan ett förträffligt tillfälle

snart skulle yppa sig, att kunna tränga upp till det inre af Bengalen; en liten ångare hade nämligen blifvit beordrad att taga i släptåg ett par stora lastpråmar eller så kallade »flats» med ammunition, lifsmedel och förnödenheter för de truppmassor, som började koncentrera sig omkring Allahabad, der högqvarteret förmodades komma att en tid uppehålla sig. Denna transport var mycket brådskande och skulle derföre gå direkte genvägen öfver det öfversvämmade landet, utan att följa Ganges med dess långa krökning. Att tillryggalägga afståndet upp till Benares beräknades ändock komma att taga åtminstone tre veckors tid. Major Ryves trodde, att landet i dessa trakter för närvarande vore temligen fritt från ströfvande rebellhopar, och rådde mig att nu passa på tillfället och skaffa mig plats om bord. På andra sidan om Benares var det ännu mycket osäkert att färdas genom landet, men lägenhet torde nog yppa sig att få följa med någon eskort eller patrull och på det sättet nå högqvarteret vid Allahabad.

Ett så godt tillfälle var icke att försumma, och jag for derföre genast till mina bankirer för att taga ut nödiga respenningar och arrangera om penningeremisser för framtiden, d. v. s. under mitt vistande uppe i Bengalen. Herrarne i banken rådde mig hvarken till att fara nu eller att dröja, men då de hörde, att jag fattat bestämdt beslut att begifva mig åstad, åtogo de sig ganska artigt att bestyra om allt, skaffa mig en god plats om bord och låta hemta dit mina koffertar och effekter; ja, de bjödo mig med stor vänlighet att komma och tillbringa sista natten i deras hus, som låg helt nära hamnen.

Allt var således på ordentlig fot för min resa uppåt landet, och det återstod blott att fara omkring och göra afskedsbesök hos de många vänner, som under mitt vistande i Calcutta hade varit så särdeles artiga och vänliga mot mig. I hotellet hörde jag af fru Otway, att doktorn, hennes man, just hade blifvit beordrad att tjenstgöra om bord på en fregatt, som skulle gå till Madagascar, och att hon sjelf emellertid hade beslutit sig för att flytta till Benares. Hon var så god att gifva mig sin blifvande adress der, och jag lofvade naturligtvis att genast söka upp henne, för att förnya vår »gamla» bekantskap; och jag måste lofva att hålla ord, fastän det nästan föll mig in, att vissa unga damer kanske skulle göra rättare i att undvika »gamla bekantskaper».

Vid återkomsten från Barrakpore hade jag afskedat min betjent Midian, emedan han hade två hustrur, af hvilka antingen den ena eller den andra hade sådana krämpor, som påkallade hans omsorger till den grad, att jag allt för ofta blef lemnad i sticket. Ehuru jag således haft en ganska ledsam erfarenhet af de olägenheter, som kunna åtfölja den muhammedanska religionen, var jag ändock tvungen att till Midians efterträdare utse en annan profetens bekännare vid namn Carati. Denne mörke hindu-betjent var deremot verkligen så tjenstaktig och pålitlig, att det var min önskan, att han skulle följa med mig på min resa, och jag sökte derföre att öfvertala honom att sluta sig till mig i nöd och lust eller ledsaga mig på min tillämnade rolighetsfärd — »pleasure trip», såsom jag kallade den i mina förespeglingar. Men hvar

och en har sina egna böjelser; Carati längtade icke efter att uppträda på krigsteatern. Åtminstone gissade jag, att detta var den egentliga orsaken till hans affekterade förkärlek för stadslifvet och rätta grunden till alla andra historier, som han försökte inbilla mig, jemte en hop dumheter om, att han hade hustru och barn. Till slut lyckades det mig dock att så klart och tydligt utlägga för honom, att det otvifvelaktigt och i alla afseenden skulle blifva till hans stora fördel — icke precis att öfvergifva hustrurna — men att komma med mig, att han blef alldeles öfvertygad om, att jag hade rätt. Dertill bidrog ock väsentligen, att jag tillät honom att på min bekostnad, men efter egen smak skaffa sig det slag af klädebonad han trodde bäst kunna passa sin figur och öfriga omständigheter. Jag var verkligen angelägen att få honom med mig; jag hade blifvit van vid honom, och han var villig, godlynt och oförtruten.

Karlen var för öfrigt grufligt ful. De små gnistrande ögonen tycktes icke vara mycket större än en korps eller kråkas, och resten af ansigtet liknade mera ett tryne än någonting annat. Det ligger alltid något hemskt och rysligt i fulheten. När anletsdragen synas liksom upplösta i disharmonier, kan åskådningen deraf nästan smärtsamt affektera en lättrörlig inbillningskraft, och jag undrar, om det icke kan låta sig tänkas, att ju mera harmoniskt våra högre fakulteter äro utbildade, desto ömtåligare äro vi för denna känsla af det fula. En liflig känsla af det fula kan derföre vara ett slags instinkt att sky det oharmoniska.

I europeisk drägt, med hatt, frack och spännhalsduk skulle Caratis utseende troligtvis hafva förefallit snart

sagdt demoniskt och olidligt, nu uppenbarade han sig lyckligtvis alltid i lysande indisk drägt med turban

Carati.

på hufvudet, mellanblå kaftan, guldgaloner på bröstet. rosenröd underjacka. ringar på fingrar och tår, och allt

detta granna färgspel mildrade otvifvelaktigt många af de giftigaste strålarne i hans fulhet.

Juni 1858.

Såsom öfverenskommet var, tillbragte jag natten före afresan hos Gillander & Co. och intog der, innan jag gick om bord, en sen frukost eller så kallad »tiffin»; den lilla flata Ganges-ångbåten afgick nämligen icke förr än på eftermiddagen. Om bord fann jag Carati, vaktande som draken på skatten öfver alla mina kappsäckar och koffertar, hvilka voro ganska ordentligt instufvade i min temligen rymliga koj, som var belägen ofvan däck. Vi voro ungefärligen ett dussin passagerare, alla officerare, utom jag och trenne damer, hvilka äfven vågade färden. Major Ryves följde också med.

Snart voro vi å väg uppför floden, släpande med oss en »flat», d. v. s. en långsträckt och flat lastpråm, full af tunnor, fastager, packlårar och säckar, instufvade under ett slags tak eller skjul. Äfven öfver ångbåtens däck var ett sådant tak uppsatt, hvilket var högst nödvändigt i anseende till den starka solhettan.

På flodbrädden sågo vi under vår färd stora tegelbyggnader, som, enligt hvad man berättade mig, voro de platser, hvarest Calcuttas hinduiska befolkning bränner sina döda. Lokalerna sågo smutsiga, oordentliga och snuskiga ut, och på murarne rundt omkring sutto hundratals af de stora fula gamarne, äfvensom en mängd örnar, förmodligen lockade dit af stekoset. På aftonen i mörkningen ankrades icke långt ifrån strand. En blänkande half-

måne speglade sig i det stilla vattnet, lyktor hängdes upp här och der om bord, men hela verlden tycktes vara sömnig, och vi gingo alla tidigt till kojs.

Dagen derefter fortsattes resan från dagbräckningen emellan flacka och gröna stränder, på hvilka syntes enstaka indiska byggnader, tempel och kupoler och deremellan lunder af höga, lummiga träd. Folk såg man öfverallt på stränderna, såsom det tycktes, utan någon egentlig sysselsättning. På ett ställe hade flera hundra svarta, halfnakna infödingar hopat sig tillsamman, och sutto på den höga strandbädden, hvilken, just när ångbåten gick förbi, jag vet ej af hvad orsak. rasade. så att ett långt stycke gaf vika och med ett dån sväljdes upp af floden. Märkvärdigt var att se, huru dervid nästan alla de lättfotade Indierna lyckades hoppa undan och undgå att åka med ner i vattnet.

Sällskapet om bord fann jag vara rätt angenämt. Fruntimren voro Mrs Edmondstone. hustru till guvernören öfver nordvestprovinserna, öfverstinnan Robertson och kapten Stokes fru. De herrar, till hvilka jag mest höll mig, voro major Alexander, kapten Hazlewood och kapten Russell vid artilleriet. Om dagen sysselsatte man sig med sina böcker eller pratade bort tiden. ty på stränderna fanns icke mycket att beskåda. Om nätterna var det klart månsken, men mycket varmt. hvarföre jag brukade sofva på däcket, klädd nästan som Endymion, under det min adjutant Carati hvilade utanför dörren till min koj. Der han låg ihopkrupen och naken, med sitt svarta skinn och lurfviga hår. liknade han i månskenet nästan en stor pudelhund. klippt till lejon. Han skrämde mig dock aldrig, och jag visste mer än väl. att de kon-

ster han kunde göra voro allt för få, för att man skulle kunna misstaga honom för en doktor Fausts pudel eller en listig Mephistopheles. Det är icke allt guld, som glimmar.

Efter ungefär fyra dagars färd i Hooghly kommo vi in i Ganges, som nu efter regntiden hade svällt till en mycket bred och imposant flod, på somliga ställen strömmande så starkt, att vårt framåtskridande gick mycket långsamt. Stora sträckor af landet voro helt och hållet öfversvämmade, och på många ställen syntes endast en kupol eller några tak sticka upp emellan trädtopparna ur vattenbrynet. Det var en farlig seglats, ty som vi icke beständigt följde strömfåran, utan försökte genvägar öfver det öfversvämmade landet, var det icke lätt att känna den tillfälliga bottnens beskaffenhet. Lyckligtvis blåste det icke, och med pejling och försigtighet kommo vi omsider öfver de kinkigaste passagerna utan att kantra eller stöta på grund och taga läck.

Naturligtvis var det qväfvande varmt, men det måste lidas. Vi sågo flere krokodiler med trilsk uppsyn; då vi på ett ställe foro förbi några, som lågo i solbaddet på stranden, lossades mot dem flere skott från ångbåten, utan att det tycktes bekymra dem mer, än om vi serverat dem med pepparnötter eller endast gifvit en skyldig salut. Man tyckte sig nästan se oskuldens lugn.

Snart blef det ej heller något ovanligt att få se lik flyta utför floden. Något vämjeligare torde man svårligen kunna föreställa sig; då och då flöt en halfrutten och uppsväld menniskoform förbi i vattenbrynet, alltid åtföljd af ett par hungriga gamar, ifrigt hackande köttet af benen. Somliga af dessa lik hade fastnat i strandbandet, och då

fanns det alltid en mängd stora foglar der omkring — rigtigt storkalas. En af herrarne om bord berättade, att han en gång varit med, när en sådan flytande lekamen hade fastnat inne i ångbåtens ena hjulhus, så att man haft stor svårighet att ställa saken till rätta.

Denna otäckhet härrör deraf, att Ganges olyckligtvis är en helig flod, och att till följd deraf så många Hinduer hysa en oemotståndlig längtan att få bli begrafna i dess böljor. Det lär till och med hända, att mången blir på detta sätt begrafven, innan han ännu är väl död, i synnerhet i fall han har någon qvarlåtenskap och oturen att ega alltför otåliga arfvingar. En sådan välmående man behöfver nämligen endast få litet snufva och bröstverk, så flyttas han genast af hjelpsamma slägtingar ned till flodbrädden för att vara närmare heligheten, i fall något dödligt påkomma skulle, och under sådana omständigheter underlåter vanligtvis dödligheten icke att inställa sig, ty skulle mannen visa sig okynnig, vilja protestera och göra invändningar, nedtystas snart hans resonnemanger dermed, att hans hals och näsa proppas fulla af helig gyttja, hvarefter han som sig bör beskedligt upphör att sparkas och är fullkomligt färdig att under öfliga ceremonier sänkas i den heliga flodens vågor.

Men på den tiden måste man i Indien vänja sig vid många olika slag af ohygglighet, utan att derföre låta lynnet bli alltför mulet. En gördel emot kolera, en hatt omlindad med en tjock turban emot solstygn och en revolver eller två emot Sepoys äro utan tvifvel ting, som kunna behålla vid magt en god del af menniskans ursprungliga stolthet, arrogans och framfusighet eller kurage,

men det är ibland detta oaktadt icke så lätt att låta bli att klå sig bakom örat, i synnerhet när den grufliga värmen hunnit alstra hvad som kallas »prickly heat», ett slags messling öfver hela kroppen, som kliar oupphörligt, natt och dag, morgon och afton, med en retsamhet, så att det slutligen är svårt att afgöra, om man är ursinnig eller vansinnig. Man skulle visst rifva af sig skinnet, om icke naglarne redan hade blifvit utnötta och tålamodet i stället växt och öfvertalat otåligheten att taga saken så kallt som möjligt.

Böcker lågo uppslagna i solskenet, men med läsningen var icke mycket bevändt; i allmänhet gjordes den icke grundligare, än att man lät blickarne ragla utefter sidan, såsom utför en halsbrytande trappa, och man vände om blad efter blad, utan att se mycket annat än en mängd svarta bokstäfver. Somliga passagerare sågos skrifva, summera ihop gamla hotellräkningar och tvättnotor eller sysselsätta sig med andra dylika omusikaliska kompositioner, under det en del försökte underhalla fruntimren med konversation.

Major Ryves hade i en liten själskinnskoffert, som han kallade sitt apotek, utom ett par buteljer konjak och en flaska ingefärstinktur, rakdon och tobakskarduser, äfven sex eller åtta tryckta böcker. Bland dessa fanns Ram-Raz' afhandling om Hinduernas arkitektur, hvilken bok han hade den godheten att låna mig till genombläddring. Jag frågade, om han hade läst den sjelf, men fick icke annat besked, än att han hade fått boken af en gammal kapten, som varit bekant med Ram-Raz på den tid, då denne var Vakeel, d. ä. kommissionär, för ett hindu-regemente i ostindiska kompaniets tjenst.

Ram-Raz var af gammal adlig, till och med kunglig ätt — Raz eller Rajah är en titel, som motsvarar Lord — men han var fattig. Han beskrifves såsom en liten spenslig man med qvicka ögon och jemförelsevis ljus hy. Redan från sin tidigaste ungdom kunde han skrifva det engelska språket fullkomligt grammatikaliskt och egde vidsträckt beläsenhet i den europeiska litteraturen. Han började snart rigta sina forskningar åt den fornasiatiska kulturens monumenter och urkunder och gjorde sig derigenom innan kort ganska bemärkt bland de lärde. Försatt i mera oberoende omständigheter, företog han sig att göra samlingar, i synnerhet rörande den gamla indiska byggnadskonsten, och utgaf på engelska ett arbete, som egentligen är ett sammandrag af den samling af gamla indiska afhandlingar, 64 till antalet, som handla om fornindiska arkitekturen och bildhuggarekonsten. I denna samling, som i sin helhet är kallad »Silpa-Sastra» (silpa, konst, sastra, vetenskap), äro de särskilda afhandlingarne skrifna på olika dialekter och innehålla derjemte så många mörka och symboliska anspelningar, att de numera äro högst svåra att tyda, och den infödde Ram-Raz' arbete är derföre mycket vigtigt för alla forskare i dessa ämnen.

Jag läste denna bok med ganska stort intresse. När man läser dessa gamla urkunder, vittnande om den indiska fornverldens skarpsinnighet och begär efter ordning, dess symmetriskt utgrenade systemer och dess passion för flit och noggrannhet i utförandet, tycker man sig se just den breda och solida grundval, som skulle kunna bära byggnaden af en mägtig civilisation, och man ledes helt naturligt till att söka utforska de orsaker, som samverkat för att göra Indien till hvad vi nu se: splittring.

förstörelse, stoft och aska. Det måtte vara något radikalt misstag begånget från början och i grunden inlagdt något tvedrägtens frö, som oemotståndligt växt, till dess det sprängt det hela; der måste hafva funnits en hörnsten af osanning, som halkat undan och dragit hela byggnaden med sig i sitt fall. Är det månggiftet, familjeförhållandets upplösning, är det kastväsendet, glömskan af att vi alla äro barn af samma fader, som gjort, att samhället trampats sönder af det råa våldet, soldater och en ursinnig despotism?

I våra dagar hafva Fransmännen försökt att taga jordklotet till mått-enhet, och deras längdmått supponeras nu vara subdivisioner af jordglobens diameter — mètre, millimètre — och ingen skrattar deråt, hur burleskt det än kan synas vara. Forn-indierna gingo ut från en motsatt synpunkt och bildade sina begrepp om mått från den *minsta* tänkbara storleken. Det är någonting naivare och barnsligare i en sådan uppfattning, som tyckes hänvisa på ett begär till en mikroskopisk detalj-inspektion af den synliga verlden och en öfvertygelse, att deruti ingenting är gjordt att öfverhoppas. Uti Ram-Raz' bok fann jag följande upplysningar om det indiska måttsystemet:

Första måttet, *paramánu*, är lika med de subtila partiklar, som synas tumla om i en solstråle;
8 *paramánu* = en *ratharenu* eller stoftgrand;
8 *ratharenu* = en *valgara*, diametern af ett hårstrå;
8 *valgara* = en loppa (förmodligen medelmåttig och medelålders);
8 loppor = ett yavakorn;
3, 3½, 4 yavas = en *angula* eller finger o. s. v.

Wiswacarma, den himmelske arkitekten, hade fyra hufvuden och fyra söner, nämligen *Wiswacarma II* (med ett hufvud), *Twasta, Maya* och *Manú*. Från dessa härstamma alla konstnärer, af hvilka den förste, *Sthapati*, är arkitekt, den andre, *Suthragrahi*, geometer, den tredje, *Wardhaci*, snickare, ingeniör, målare och bildhuggare samt den fjerde, *Tacshaca*, timmerman.

En *Sthapati* borde vara bevandrad i alla vetenskaper, af fläckfri karakter, ädelsinnad och ärlig.

En *Suthragrahi* var i synnerhet skicklig i allt, som rörer matematik, samt för öfrigt Sthapatis ödmjuke tjenare.

En *Wardhaci* skulle hafva ett stilla sinnelag och vara kunnig i tekning och alla mekaniska konster.

En *Tacshaca* borde vara munter, glad och tilltagsen; till yrket var han timmerman samt hade derjemte till åliggande att hugga af hufvudet på hvar och en i gemen, hvars fysionomi Sthapati icke kunde tåla.

Ett sådant fornindiskt öfverintendentsembete hade förnämligast att öfvervaka allt hvad till tempelbyggnad hörde och stod derföre förmodligen i direkt förstånd med det högre presterskapet, ehuru urkunderna icke klart förmäla, huruvida Sthapati verkligen satt i konsistorium eller icke. Nog af, så mycket finner man tydligt, att de utförligaste instruktioner voro utfärdade angående de försigtighetsmått och ceromonier, som borde iakttagas vid företagandet af nya tempelbyggnader och hvad med sådana kunde ega gemenskap.

Tempel till *Vishnu*, hvilkens attributer äro välvilja, barmhertighet och omsorg om det beståendes vidmagthållning, borde t. ex. alltid byggas midt inne i staden

eller byn, hvaremot sådana helgade åt *Shiva*, som eger qvaliteter af just motsatt art, borde läggas utom tullen. Sedan man genom åtskilliga signerier kommit öfverens om platsen, hvarest templet borde byggas, skred man till den vigtiga ceremonien att utmärka densamma genom att der omkring upplöja en fåra. Den plog, som vid detta tillfälle begagnades, skulle hafva en egen bestämd skapnad och vara gjord af ett visst slags trä; oxarne skulle vara lika stora och af samma färg, båda antingen hvita, svarta, bruna eller grå. De skulle prydas med nät, snören och tofsar samt bära guld- eller silfverringar omkring horn och klöfvar. Sthapati, iförd ny klädebonad (motsvarande uniform och trekantig hatt) och smyckad med blomsterbuketter och guirlander, sätter handen till plogen, efter det att han andäktigt offrat åt gudomligheten, och plöjer första fåran. Fältet plöjes derefter af amatörer och besås med en viss sorts bönor, hvilka komna till mognad afbetas af ett visst antal heliga kor. Platsen anses derigenom renad och allt ondt draget ur marken af bönornas rötter, hvarefter slutligen åt anden *Vastú*, som råder öfver all bebyggd grund, och som lärer hafva en stor passion för kospillning, ett så stort offer deraf som möjligt ödmjukligen hembäres.

Derpå skrider man till att lägga hörnstenarne efter väderstrecken med hjelp af de noggrannaste astronomiska observationer, solvisare, vändkretsar och qvadranter. Man gör sig icke brådtom, intet hafs får råda, och skulle en Sthapati under tiden dö, fortfar solen ändock att skina såsom förr, och en annan Sthapati träder nog i företrädarens skor och spår, och arbetet fortsättes såsom förut utan allt fjesk.

Så långt hade jag hunnit i mina studier uti inledningen till den fornindiska byggnadskonsten, när en båt från stranden lade till vid vårt fartyg och två mörka Hinduer hoppade öfver relingen in på däck. Vi voro ännu midt i den öfversvämmade trakten, det tjocka grumliga vattnet forsade våldsamt, och bland alla dessa hvirflar och strömdrag var det nödvändigt att hafva lots, som kunde leda oss fram förbi de synbara farorna och de osynbara, hvilka senare förmodligen voro de större. I en dylik strömmande sjö, ur hvilken här och der toppen af en palm eller en kupol sticker upp, kunde man nästan föreställa sig, att en tornväktare borde hafva varit den bäste lotsen, men emellertid måste vi nöja oss med de två bruna figurerna, som kommit om bord, och sätta vårt förtroende till dem, så långt det räckte. Den ene bar en svart och gulspräcklig turban och en rosenröd öppen kåpa, den andre uppträdde så, som Adam i paradiset vanligtvis målas.

Jag gick in i min koj för att hemta min portfölj och mina ritsaker, men åter utkommen på däck måste jag lägga de sköna konsterna åsido. Vår kapten stod med ett öppet bref i handen och rundt omkring honom de öfriga herrarne, alla tafatta och allvarsamma. Den svarte lotsen hade medbragt brefvet, och detta innehöll helt kort, att litet längre fram emellan Mongia och Buxar rebellerna hade samlat sig till temligen stort antal, omkring tusen man, utefter stranden som vi måste passera, och att det var antagligt, att de ämnade göra ett anfall på vår båt. Alla tyckte detta vara en ledsam utsigt, men hvad var för ögonblicket att göra? Major Ryves lyfte ut sitt res-apotek för att på bottnen deraf få reda på en

dosa med knallhattar, andra började ladda sina bössor och pistoler, och äfven jag såg efter mina revolvers — hvarföre hade jag köpt dem, om icke för att de skulle brukas och begagnas? Det var dock icke mycket svårt att räkna ut att, i fall fienderna verkligen voro ett tusen till antalet, och om jag lyckades att skjuta ihjäl sex (hvilket icke vore omöjligt, i fall de stodo bra stilla) återstoden ändock uppgick till öfver 900. Klockan var nu nio på morgonen, och man emotsåg att sammanträffa med detta brödraskap omkring middagstiden. Med en enda kanon skulle de lätt kunna stoppa eller sätta eld på vår skuta och sedan att börja med taga oss alla till fånga. De engelska damerna kunna vara förträffligt modiga under sådana förhållanden. Jag satt och pratade med Mrs Edmondstone, som med den allra största fattning sade att, om det skulle komma till det värsta, hon såg ett slags fördel deruti, att floden var så strid och vattnet så nära att hoppa uti, ty under dylika omständigheter trodde hon sjelfmord vara förlåtligt. Manskap skickades emellertid upp i vanterna på utkik, och så många teleskop och operakikare, som funnos om bord, rigtades mot de flacka stränderna. På ett ställe sågo vi visserligen stora hjordar af svarta buffeloxar och rätt mycket folk samladt, men ingenting tycktes dock hafva något särdeles hotande utseende, åtminstone kunde vi icke se kanoner, och detta var lugnande. Men ångpannan hölls likväl så varm som möjligt, och det var verkligen rätt angenämt att i sinom tid välbehållna anlända till Buxar, som har en liten fästning med engelsk garnison.

Efter vår oro tyckte vi oss der vara nästan som hemma — »home, sweet home». Jag träffade der en af

de unga kadetter, hvilka hade varit mitt resesällskap från England, och vi fröjdade oss uppirgtigt som gamla vänner åt det oväntade återseendet. Han var nu löjtnant, men gjorde ingen hemlighet af, att han hade outgrundligt tråkigt hela dagen lång i det halft öfversvämmade Buxar, och att han afundades mig, som var på väg till kriget.

Så var åter igen allt glad belåtenhet, ehuru vi hade att släpa med oss vår tunga, långa, flata lastpråm, om bord på hvilken det äfven fanns ett inskränkt antal resande, åtminstone såg jag ett par qvinspersoner skymta emellan packlårarne och tunnorna och hörde äfven några gånger barnskrik derifrån; men pråmen var i alla fall för oss som en främmande verldsdel, och vi sågo dit öfver som från Europa till Newyork.

I Dinapore kom en ung husarlöjtnant om bord, för att med oss begifva sig till högqvarteret i Allahabad. Han var en storväxt och särdeles vacker ung man och kallades Condy. Olyckligtvis kunde han icke förmås att låta bli att förtära sådana starka drycker, som voro helt och hållet opassande i den då varande gruffliga värmen, och följden blef, att han knappt hade varit om bord en dag, förr än han föll i ett utbrott af delirium tremens. Jag hade aldrig förr sett denna ohyggliga sjukdom och hoppas att aldrig få se någonting sådant igen. Han vred sig i den fasligaste ångest på en madrass på fördäcket och tycktes lida de förskräckligaste och hemskaste plågor.

Det hade varit den praktfullaste solnedgång; månen gick upp i den fina blå etern som ett tungt förgyldt

silfverklot; hela verlden låg såsom i ett bad af fridfull svalka och vällukt. På däcket akter ut hade man stält upp ett temligen stort teleskop, och jag stod just halft drömmande och betraktade genom glaset månens höga fjell och djupa dalar — när med ens jag hörde ett förfärligt skrik och väsen och såg allt om bord i den största villervalla; det var ett flaxande och rännande bland besättningen, och alla, både svarta och hvita, skyndade upp mot aktern. Hinduerna skuttade som harar, mörkgrå (jag kan icke säga bleka) i ansigtet af förskräckelse och skrämsel, alla tjutande med full hals "Sahib! Sahib! Tulwar!" — Sahib betyder herre och Tulwar sabel — men jag kunde ändock icke fatta sammanhanget, förr än jag såg vår vilde husar komma rusande längs efter relingen med en dragen sabel högt i vädret, såsom det tycktes alldeles ursinnig och med föresats att hugga ner hvem och hvilka han kunde nå. Det var så godt, som om vi haft ett löst och hungrigt lejon eller en liflig tiger om bord, och jag lemnade derföre i största hast både måne och planeter och började liksom mina reskamrater att hoppa öfver bänkar och säten, tågrullar och kettingar för att söka säkerhet uppå ett af hjulhusen, i fall jag i tillräcklig hast kunde hinna undan mordengeln. Denne hade emellertid snafvat eller stapplat omkull och låg rak lång och styf på däcket, och man försummade icke att i ögonblicket kasta sig öfver honom, som Philisteerna öfver Simson. Man vred den hvassa sabeln ur hans hand och släpade derefter gunstig herrn för ut bland trossar och ankarkettingar bort till sin lafve igen.

I anseende till den starka värmen sofva vi alla om natten på däcket. Carati rullar ihop min madrass och

breder sedan ut den uppe på ett af hjulhusen och bäddar der åt mig lika bra som den ordentligaste kammarjungfru. Man påstod, att det icke var helsosamt att ligga på det sättet utan något skydd mot den starka daggen, som faller under natten, men jag rönte aldrig någon olägenhet deraf. En annan fara, för hvilken man var utsatt, var att under oroliga drömmar rulla ner i Ganges, men, hvad följden af ett sådant bad än hade blifvit, icke skulle någon af mina klädespersedlar derigenom hafva tagit skada.

Allt var sålunda ganska komfortabelt — tills midt i natten vår orolige och otreflige husar började ställa till sitt ledsamma spektakel igen och rusa upp i sin ursinnighet som en Hercules med klubban. Det blef då beslutadt, att han borde bindas med starka tåg; operationen var dock obehaglig att åse. Natten var mörk, ty månen var nedgången, i det flämtande skenet af en sömnig lykta skymtade spöklika gestalter i svepningar, barfotade Hinduer och Morianer ibland Muselmän, kaftaner, turbaner, fogelburar, skrik, kommandoord och buller. Men snart blef allt tyst och stilla, så att man kunde höra de olika kasterna snarka ungefär på samma vis.

Dagen derefter var söndag, och på förmiddagen hade vår husarlöjtnant klädt sig i uniform och satt sig i full gala att skrifva galna bref till lord Canning, innehållande bekännelser och nådeansökningar. Han kunde icke göra sig fri från den föreställningen, att han var dömd att samma eftermiddag blifva hängd för två mord, som han påstod sig hafva begått, och inblandade allt detta med tokerier angående ett ungt fruntimmer i England. Nog

af, hans hjerna tycktes vara helt och hållet obrukbar eller liksom inlagd i spiritus vini.

Vi närmade oss emellertid Benares, vår destinationsort, och vid middagstiden hunno vi fram. Hvad jag der såg omkring mig var, om jag så må säga, det mest indiska jag dittills hade sett i Indien. Den gamla »heliga» staden, full af höga minareter och präktiga kupoler, torn, terrasser, trappor och trän, speglade sig i den breda Ganges; der var rörelse med båtar och färgor, fulla af folk och fä, kanonvagnar, oxar, parasoller — det var med ett ord en färgrik tafla, full af lif och lefnadslust.

På den stackars Condy måtte allt detta hafva verkat på annat sätt, ty han kastade sig hufvudstupa i strömmen. Två af besättningen hoppade ögonblickligen efter honom, och han blef upptagen lefvande men sanslös. Den ene af karlarne skadade sig dervid så illa — slog bröstet emot ett stycke trä, som flöt i vattnet — att han spottade blod och måste bäras i säng. Husarofficern blef sedermera förd upp till den engelska kasernen, hvarest han afled morgonen derpå.

Innan vi alla lemnade fartyget och reskamraterna skildes från hvarandra, gjorde Mrs Edmondstone mig den aimabla presenten af en stor butelj rosenvatten af en sort, som hon köpt vid förbifarten i Gazipore, en ort som lärer vara beryktad för denna vara. Jag tyckte det vara dyrt vatten, åtta rupee (16 shilling sterling) för en butelj, men i Indien är allting dyrt. Detta rosenvatten är förundransvärdt uppfriskande och särdeles angenämt att blöta på ansigtet, när det svider i den heta luften.

Jag lemnade mina saker med Carati om bord och for i vagn med kapten Russell till den del af Benares,

der de engelska familjerna hafva sina bostäder, ungefär tre engelska mil från stranden, och stannade i Charles' hotell, en stor bungalow, belägen midt ibland trädgårdar och lummiga planteringar.

Benares.

Sålunda väl anländ till mitt blifvande logis, var jag glad att åtminstone hafva kommit så långt på min färd till högqvarteret.

Mitt rum fann jag vara luftigt, stort och högt, beläget på nedra botten och försedt med ett par glasdörrar, ledande ut i fria naturen. Stålsängen, öfvertäckt med sitt hvita moskito-nät, stod midt på golfvet, och deröfver hängde från taket den oumbärliga »punkahn», flägtskärmen, som enligt den vanliga metoden hölls i svängning både dag och natt. Från en sidodörr kom man på några trappsteg ned till ett litet badrum, som naturligtvis höll sig ganska fuktigt ock slaskigt, men detta oaktadt fann jag der aldrig, under den tid jag sedermera begagnade det, en enda skorpion eller orm, knappt en vilsekommen kakerlacka.

Dagen derpå började jag mina vandringar för att bese den kringliggande trakten. De engelska familjerna bo i ett slags landthus, »bungalows», hvilka ligga sins emellan skilda åt genom planteringar, risfält, hagar och trädgårdar, understundom på ett afstånd från hvarandra af en engelsk mil eller mera. Den stadsdel, i hvilken dessa landthus äro belägna, sträcker sig i en helt annan direktion än den egentliga gamla indiska staden, hvarest

endast infödingar bo. Den trakt, i hvilken jag bodde, låg således temligen långt från Benares och dess egendomligheter, men här och hvar sågos dock äfven der indiska basarer, små hindu-tempel eller andra heliga byggnader, och rörelsen var rätt liflig, i synnerhet omkring en liten stenbro, der det ofta var stark trafik af gående och kommande, åkande och ridande, brokigt klädda Indier, kärror och palankiner, oxar, kameler och elefanter.

Sedan Carati hade hemforslat mina saker och koffertar från ångbåten, skickade jag honom genast till en hyrkusk för att skaffa mig häst och vagn för mitt dagliga bruk. Detta var nödvändigt, emedan distanserna voro stora och värmen betydlig. Jag kunde på det sättet oförtöfvadt göra besök hos de familjer, till hvilka jag medförde rekommendationsbref från England eller Calcutta, samt roa mig med att kuska omkring på vägarne i olika rigtningar. Mycket som jag såg föreföll mig rätt pittoreskt, och jag började flitigt teckna af de föremål, som mest förvånade mig.

Jag hade gjort visit hos öfverste Robertson, som tog emot mig obeskrifligt vänligt och förekommande; han blef mig äfven sedan till stor hjelp i många afseenden. Öfversten var nu så artig att tillbjuda mig att få disponera en elefant för »utflygter» i trakten, men till en början fann jag mitt åkdon beqvämare. Emellertid arrangerade han så, att jag efter min önskan skulle få teckna en piket soldater sittande på en elefant, och några karlar blefvo verkligen kommenderade att på det sättet beridna möta mig på öfverdomaren Mr Beechers gård. Soldaterna tillhörde 5:te regementet och voro klädda i hvita linneuniformer, sablar och gevär.

Under det att jag var sysselsatt med att teckna dem sittande på den stora elefanten, anlände hans höghet Rajahn af Benares på visit till Mr Beecher. Denne herre är en ännu oberoende regerande furste; han åkte med förridare och löpare och var dertill eskorterad af en trupp indiska ryttare. Det var en äldre, fet och fryntlig man, temligen mörk till ansigtsfärgen och klädd i en hvit bomulls-tunique, liksom annat folk, men knapparne märkte jag vara af juveler och turbanen af guldbrokad. Han kom mycket gladlynt och vänligt fram till mig, såg på min målning, pratade, skrattade och gaf mig många artigheter och komplimenter; likväl rekommenderade han, enligt hvad man öfversatte för mig, att jag borde göra elefanten kolsvart med tår så hvita som elfenben. Sådant var hans elefant-ideal, men jag höll mig icke dess mindre till verkligheten, som stod för ögonen. Man bör icke allt för blindt hängifva sig till sitt ideal — jag har hört omtalas en byst af Napoleon af smör med lingon-ögon.

Medan jag tecknade der, frågade man, om det skulle göra mig något nöje att få se några fångna Sepoys och, då jag jakade härtill, ställdes de upp, för att jag skulle kunna få rita af dem. De voro stora starka vackra karlar, mörka och halfnakna, med dubbla jernkedjor och bultar om benen — en sorglig syn. En af dem var dömd att hänga dagen derefter.

På det sättet fick jag snart många lägenheter att teckna och måla hvad som för mig var ovanligt, då alla voro angelägna att skaffa mig att få se sådant, som troddes kunna intressera i England. Genom mina bekantskaper bland officerarne blef det lätt för mig att få utvälja

de karlar i de svarta regementena, som jag tyckte vara mest pittoreska och målningsvärda, och det fanns i det afseendet snart sagdt embarras de richesse.

En morgon kommo till mig på min begäran tre Goorkhas och två Sikhs. Sikherna äro högväxta och hafva ett judiskt-persiskt utseende. De äro också från Afganistan och Punjab, det nordvestliga gränslandet mot Persien. De hafva visat sig vara mycket tappra fiender, hvilka Engelsmännen haft stor svårighet att besegra. Nu äro de deremot mycket pålitliga och stridbara trupper i den engelsk-indiska arméen, der de utmärka sig såsom våghalsiga och säkra ryttare. De bära på hufvudet ofantliga turbaner, somliga till och med två eller tre stora sammanvridna schalar, samt lära aldrig klippa håret, hvilket, insmordt med härsket smör och sur mjölk, sprider en vidrig lukt. De hafva ofta halsband af fyrkantiga guldbitar och guldmynt, äfvensom i öronen stora guldringar, ibland fyra tum i diameter. Goorkhas deremot äro små, snarlika Chineser eller Tartarer, citrongula i ansigtet, med hårdt lindade små turbaner och bära i det grant broderade bältet besynnerliga vapen, tunga tulwarer, knifvar och sablar med emaljerade fästen. Dessa höra till de hjelptrupper, som kungen af Nepaul skickat från den nordostliga gränsen. Man berättade mig, att bland dessa Goorkhas, huru små och spensliga de än tyckas vara, det likväl kan finnas karlar, som med sin vanskapligt klumpiga »tulwar» eller sabel förmå afhugga en buffeloxes horn i ett enda hugg eller på samma sätt hugga igenom en jernladdstake, ja till och med, såsom man påstod, en gevärspipa. Dessa deras sablar äro tyngre, tjockare och bredare mot ändan än närmast fästet, hafva ingen spets,

utan äro helt och hållet trubbiga, men med en förvånande god sving. Stålarbetet säges vara särdeles ypperligt, med

Sikh-soldater, Lancierer.

den rätta proportionen emellan elasticitet och hårdhet, och klingorna, ehuru stundom slipade så hvassa som rakknifvar, bibehålla sin fina egg äfven efter de våldsammaste hugg.

När jag kom hem en dag, fann jag, att en Mr Fraser hade varit och sökt mig, för att på Mrs Otways vägnar anmäla, att hon var anländ landvägen från Calcutta till Benares, att hon bodde hos Frasers och önskade, att jag ville göra en påhelsning der. Dagen derpå for jag derföre dit och hade det nöjet att återse doktorinnan så blomstrande som förr och fullkomligt uthvilad efter den långa resan.

Mr Fraser var ingeniör och anstäld vid den nyss påbörjade jernvägsbyggnaden såsom arbetschef eller någonting dylikt och måste derföre ofta flacka omkring i ödemarkerna, der man utstakade de blifvande jernvägslinierna eller samlade materialier för byggnadsarbetet. Till häst såg han då ut som en röfvaranförare med turban omkring den slokande hatten, yfvigt skägg, buskiga ögonbryn och väl beväpnad med sabel, pistoler och revolvers. Han var nyligen gift med ett ungt fruntimmer, som såg ganska bra ut, och som bjudit Mrs Otway att tillbringa någon tid hos dem under doktorns frånvaro.

Emedan Frasers sysselsättningar nödgade honom att nästan beständigt vara hemifrån, voro fruarna så allena, att jag nästan tyckte det vara ett barmhertighetsverk att då och då göra en visit. Den bungalow, i hvilken de bodde, var temligen stor och vidlyftig, och en del deraf upptogs af en annan ingeniörfamilj, Mr Leigh med fru och barn. En dag gjorde jag tillsammans med detta sällskap en färd för att bese en af märkvärdigheterna i trakten af Benares, nämligen The College eller universitetsbyggnaden, ett slags högre undervisnings-anstalt, innehållande bibliotek, naturaliekabinett, lärosalar m. m. Byggnaden var barockt nog uppförd i götisk stil, något som i Indien

tycktes passa ungefär som en fisk i ett dufslag, men allt var ganska nätt, putsadt och väl underhållet. I glasskåpen fanns det stenar och snäckor, koraller, uppstoppade örnar och ufvar samt kungstigrar med hvassa tänder och glasögon, och här och der smögo magra hindu-studenter omkring med kalott på hufvudet och bok under armen. Vi krånglade oss uppför de trånga götiska torntrapporna till terrassen på taket, hvarifrån man har en vidsträckt utsigt öfver den omkringliggande nejden.

En annan dag hade jag stämt möte med en af de förnämsta Sikherna, Soorut Sing, som lofvat att komma till mig i full gala för att blifva afmålad. Han kom också ganska rigtigt, ridande på en ståtlig häst med sadel och schabrak af blått sammet, rikt broderadt med silfver och guld. Turbanen var citrongul, tuniquen hvit, men full af purpurgehäng, tofsar och guldtrensar; sabelbaljan var öfverklädd med rödt sammet, och i bältet voro stora silfverbeslagna pistoler instuckna. Öfver ena skuldran hade han slängt en dyrbar engelsk refflad dubbelbössa, på hvilken han med stolthet visade mig en inskription af innehåll, att den var en subskriberad present från en mängd engelska officerare.

Soorut Sing är en förnäm Sikh och var statsfånge, när upproret utbröt. Det var då stor fara, att Sikhsoldaterna skulle sluta sig till Sepoyerna, och man räknar det nu till Sooruts förtjenst, att han använde allt sitt inflytande för att afhålla dem derifrån. Sedermera har han under kriget blifvit illa sårad, så att han nu är mycket halt och endast med svårighet kan länge sitta till häst. Samma eftermiddag kom också Rajahn af Benares igen med hela sitt följe, och som Soorut Sing på det

indiska viset äfven hade sin trupp af beväpnade ryttare med sig, satt jag sålunda i trädgården i en ganska pittoresk och ovanlig omgifning; lysande färger, prakt, guld och grannlåt, lefvande lust och munterhet rundt omkring. Af detta följe tecknade jag utom Soorut sjelf äfven fem andra karlar, ståtliga krigare med svarta skägg, stora guldringar i öronen, röda långschalar hängande öfver skuldrorna, besynnerliga halsband af blänkande guldmynt, för öfrigt hvitklädda och med stora granna turbaner, uppnästa, spetsiga skor och skarpa sablar, som säkert hade varit flitigt nyttjade, och som tycktes vara fullt vakna i sina baljor.

Jag gjorde visit hos mina fruntimmersbekanta och fann med ledsnad, att det hade varit något slags väsen och osämja i grannens, Mr Leighs våning, hvarföre man var i djup rådplägning, om hvilka orsakerna möjligtvis kunde hafva varit, och jag kom sålunda helt oskyldigt midt upp i en hvirfvel af historiskt sqvaller med skarpsinniga gissningar, lyssnande vid dörrarne, tysta ärenden utanför fönsterna och alla inbillningens krafter i full verksamhet. Ingen hade ändå, som det tycktes mig, lyckats lyfta någon betydlig flik af Isis-slöjan, som dolde den stora och djupa hemligheten. Som ett lugnande medel sattes emellertid Ajan, det är den indiska pigan, att laga till »bethel», och om en liten stund kom hon in och bjöd på en bricka ihopvecklade friska gröna blad, inneslutande bethel med andra kryddor. Dessa bladrullar stoppas i munnen och tuggas sakta utan att nedsväljas. Det smakar aromatiskt saltsyrligt och ger åt saliven en hög blodröd färg, hvilket

dock icke bidrager att öka vackra läppars attraktionskraft, utan snarare liksom sårar behaget. Denna bethel är också till en viss grad rusgifvande, ty en nybörjare kan deraf snart blifva yr i hufvudet, såsom efter en pipa tobak. Betheltuggningen är mycket vanlig i Indien och säges vara helsosam i det heta klimatet i anseende till den ymnighet af saliv den framkallar. Jag kunde tugga anrättningen, liksom jag kan röka cigarr, men förmår njuta lika litet af det ena som det andra; med bethel faller man åtminstone icke sin nästa till besvär.

Det kan vara en besynnerlig blandning af engelskt och indiskt familjelif på en sådan bungalow i Bengalen. Nu satt på sin matta på golfvet det lilla indiska flickebarnet, som Mrs Otway hade tagit till sig och adopterat. Denna baby kallades Roni, var fyra eller fem år gammal, klädd endast i en liten snäf blå rock, hade silfverringar om smalbenen och en temligen tung silfverkedja omkring halsen. Håret var alldeles kortklippt och stubbigt, så att det liknade en utsliten skoborste, ansigtet liksom resten af den lilla varelsen var mörkt och glänsande; qvicka svarta ögon i hufvudet hade hon och en mun, som räckte från det ena örat till det andra. Hon satt merendels stilla nog på sin lilla fyrkantiga matta och lekte för sig sjelf med de små svarta tårna i brist på andra leksaker. Jag tyckte alltid, att det var stor synd om henne, stackars liten och allena, men hvad kunde jag göra — icke var jag en passande lekkamrat för henne. När jag frågade Mrs Otway, hurudan hon tänkte sig flickans framtid, och huruvida hon ämnade uppfostra henne såsom ett slags adopterad dotter eller till piga, fick jag aldrig annat svar än: »det blir väl något råd».

Lilla Ronis historia var sorglig. Fadern, en hindusoldat, hade stupat i kriget, och den unga modern således blifven enka — hvilket är allvarsamt nog i Indien, der man numera knappt en gång unnar sådana att få bli brända lefvande — satt i följd deraf helt och hållet öfvergifven af alla, endast med lilla Roni i knä. Hon blef också i sin sorg stormgalen och afled på sjukhuset, hvarefter doktor Otway, rörd af all denna ynklighet, hade den barmhertigheten att taga det lilla fader- och moderlösa barnet hem till sig. Och derföre satt Roni nu på visit hos fru Fraser och spelade fortepiano på tårna, helt och hållet obekymrad om sin framtid, och om huru komisk hon i alla fall såg ut. Ack, huru sällan man betänker, hvilken stor gåfva vi hafva fått deri att kunna le midt ibland så mycket, som skulle kunna vara mer än nog att komma oss att gråta beständigt.

Jag kom sent hem och var trött, så att jag snart somnade under min svängande punkah. Midt i stilla natten väcktes jag dock af ett pistolskott i rummet bredvid och sprang naturligtvis genast upp ur min bädd för att få veta hvad det betydde. Det var dock ingenting särdeles allvarsamt. I sängkammaren bredvid min hade två engelska kadetter plats. Plågad af sömnlöshet och sysslolöshet tog sig den ene af dessa ungherrar före att söka någon liten förlustelse på så sätt, att han sakta smög sig upp ur sängen och på händer och fötter kröp fram till den sofvande kamraten för att skrämma honom. I mörkret och yrvaken trodde sig denne se ett vildt djur, en schakal eller hyena, och var qvick nog att fatta sin

revolver, som han utan betänkande aflossade på den farliga gästen. Lyckligtvis träffade han dock icke hyenan, utan kulan gick endast igenom hjertat på en gammal stöfvel, som derigenom blef dödligt sårad. Det skrattades betydligt åt detta missöde. Sådana förströelser äro dock i mitt tycke opassande och vådliga, och jag tror icke heller, att ungherrarne hafva i sinne att göra om samma sak, ehuru man dock icke kan vara säker på, att de ej kunna hitta på någonting annat ännu befängdare, ty våghalsigheten är uppfinningsrik i unga år, och förmaningar i sådana fall äro icke värda en gammal stöfvel. Att lägga sig i det man icke förstår är endast tidspillan, och säkert hade jag ej vunnit något annat, om jag vidare befattat mig med detta lilla skämt, så mycket mer som jag måste skynda mig att sofva, emedan jag kommit öfverens med kapten Cocherell att sitta till häst redan klockan half sex på morgonen, för att med honom rida ut och åse en militärisk afstraffning.

Detta var visserligen icke ett nöje men ändock ett spektakel. Kaptenen och jag redo helt allena och hunno omsider fram till samlingsplatsen, som låg enstaka ett litet stycke från vägen. Vi funno der redan uppstäld en spetsgård af 150 till 200 man soldater, alla mörka infödingar: Sikhs, Goorkhas och Hinduer. Midt ibland alla dessa beväpnade Asiater voro vi icke flere än fyra hvita Europeer. Kapten Cocherell kommenderade, och den mörka och afklädda soldaten, som skulle afstraffas, leddes fram. Han var en storväxt, groflemmad karl, som stod emellan fyra små citrongula, snedögda och plattnästa Goorkhas, med laddade gevär och påskrufvade bajonetter. Det var ynkligt att se, huru han i sin förtviflan knäppte ihop

händerna och bad kaptenen om nåd, huru han vred sig, gret och tjöt; men ingen låtsade märka hans sinnesrörelse, och utan tidspillan blef han fastbunden vid en stadig ställning, liknande en målares stafli, med armar och ben tillsnörda förmedelst starka remmar. Kaptenen, löjtnanten och jag stodo ett stycke ifrån; det var den engelska sergeantens göra att se till, att allt gick ordentligt. Profossen, som var svart, men hvitklädd och med hvit turban, gaf den stackarn fem och tjugo rapp med rottingar. Under detta skrek han på det mest upprörande och ohyggliga sätt, och när det var öfver, och man löste honom, föll han som en trasa till marken. Vi stego till häst, och soldaterna marscherade hem.

Benares är den urgamla, heliga staden, ett slags indiskt Rom, fullt af pagoder, tempel, kloster, minareter och kupoler. Få ställen i Indien äro anmärkningsvärdare för indisk byggnadskonst, och dess underbara utseende är så främmande och besynnerligt för en Europe, att intrycket är mycket svårt att beskrifva. Det skulle fordras långa digressioner för att i någon mån kunna gifva en bild af hvad man der ser omkring sig, och utan många illustrationer vore det icke möjligt. Jag skall derföre icke försöka detta, öfvertygad som jag är, att jag i detta fall icke skulle kunna göra mig begriplig, och att det sålunda skulle blifva ett fåfängt företag. Många af dessa byggnader äro mycket gamla, men somliga jemförelsevis moderna, bibehållande i alla fall de nationela typerna och alltid af en förtjusande elegans. Såsom exempel må nämnas detaljerna af observatoriet, som byggdes af Jey Sing

i början på sjuttonhundratalet — andra att förtiga. Man kan på många ställen märka en amalgamering af hinduisk och muhammedansk arkitektur, hvilken dock är gjord med så stor smak, att produkten framstår som en mycket vacker sammansmältning. Nere vid flodbrädden ser man också i Benares en mängd magnifika och storartade Ghats eller landningsplatser med ofantliga breda trappor, ledande ner till vattnet från de praktfulla byggnaderna högre upp på stranden. Vid dessa Ghats, liksom vid dem i närheten af Calcutta, samla sig om morgnarne i soluppgången stora folkmassor för att bada och bedja i Ganges.

Att allt detta är i hög grad pittoreskt, behöfver icke sägas, och det lämpar sig derföre bättre att målas af än att beskrifvas. Det hela gör ett, så att säga, poetiskt intryck, sagolikt, fantastiskt, och talar derjemte högt om en kultur, främmande för oss, men som dock rundt omkring bär spår af en kraftig och liffull utveckling. Det indiska anslår mig, och jag känner dermed en oförklarlig och underlig sympati. Jag är Uppländning och slägt med Oden och Asarne — är det möjligt, att i bloden ännu kan fortlefva en hemkänsla af vårt ursprungliga Asgård? Ja, hvem skall jag fråga?

Jag går ibland ut för mig sjelf i den parklika trakten, och jag glömmer då nästan, att det är i Bengalen, som jag vandrar — och tankarne vandra också. »Stundom äfven vaken drömmer jag», till och med i heta Indien. Jag kommer ihåg så mycket! Hvem har icke sin lada full af torrt, men ännu doftande hö, som en gång

varit friskt och grönt och blomstrande gräs; hvarje strå så långt som en saga, hvarje frö lofvande nya skördar. Det är förtjusande att sitta i den stilla susande gröna skogen, emellan de mossiga åldriga stammarne, som tyckas njuta af sitt lugn, det är ljufligt att der låta minnet vandra tillbaka till länge sedan förflutna glada ögonblick och så att säga läppja ur erinringarnes pokal det gamla stärkande, läskande vinet från drufvor, som man en gång sjelf plockat. Inbillningen stiger då till häst med längre sporrar än S:t Göran, nickar åt välbekanta drakar och gamla prinsessor, stannar kanhända vid kyrkogårdar eller rider värdshus förbi, passerar här genom öppna grindar in bland rosor, körsbär och sommar, kastar sig der i striden utan sköld och bröstvärn, blir allvarsamt sårad och är nära att tagas till fånga. — Ofta roade det mig att på det sättet ströfva allena omkring i mark och skog; naturen är alltid älsklig, man behöfver ju endast öppna ögonen och se omkring sig för att finna det.

En förmiddag kom ett sällskap ormtjusare till min dörr. Det var ormtjusaren sjelf jemte en smalbent gosse med en påse på ryggen och med dem en svart coolee, som bar två med skynken öfverhängda korgar på ett bamburör. Samtliga voro de halfnakna med några färgade trasor slängande omkring de bruna lemmarne. Professorn sjelf hade långt svart skägg, gnistrande ögon och en brandgul turban, resten af hans drägt var ganska knapphändig och väderbiten. De gjorde sig redo för sina experimenter utanför min badhusdörr, och innan kort samlades omkring dem en ring af svart pack och slödder,

barbenta, nakna, långhalsade och knotiga vetenskapsmän och naturforskare. Från de öfvertäckta korgarne tog tju-

saren ut ett par påsar och ur dessa tre slingriga och hala ormar, hvardera omkring tre alnar lång. Dessa lifliga reptiler lät han först en stund slingra sig så mycket som dem lyste och behagade, till dess han fann ögonblicket passande att sjelf blanda sig i leken. Han satte sig då nedhukad, så att knäna skjöto upp öfver öronen, och började flöjta klagande och jemmerliga toner på ett slags pipa eller klarinett, som gick genom en ihålig kokosnöt, dervid hoppande och följande ormarnes slingriga rörelser med stor uppmärksamhet. Ormarne tycktes snart underligt nog blifva charmerade af detta illalåtande solo, åtminstone syntes de qvästa eller förundrade, till dess en af dem, förmodligen en främmande och ouppfostrad sälle, fann musiken så förargligt dålig, att han icke allenast började att, så godt han kunde, hväsa fram sin kritik, utan verkligen skred till handgripligheter, i det han gjorde ett utfall och bet virtuosen i armen, så att denne skrämd skrek till och kastade ifrån sig sin trollflöjt. I ögonblicket tog han likväl upp den igen och började ånyo blåsa af alla krafter, fortissimo, crescendo och con sentimento, så att ådrorna svälde i hans panna och ögonen nästan blefvo blodsprängda — allt under det han hoppade omkring på marken efter ormarna, som nu tycktes hafva blifvit alldeles från sina sinnen, oroliga, raglande och rusiga af den öfverväldigande musiken, eller med ett ord förtjusta, hvarföre ock den förtjusande musikanten synbarligen icke var obelåten, när han fått fatt i stjertarne på dem och lyckligt och väl hade dem alla samtliga åter instoppade i sin korg. Från bettet sipprade emellertid blod, och han skyndade sig derföre att ur en grön skinnpung, som han bar om halsen, framtaga en liten gråsvart

sten, den han pressade på såret, och der den blef qvarhängande liksom fastsugen. Med mannens tillåtelse försökte jag att rycka lös stenen, men förmådde det icke. Efter en liten stund lossnade den emellertid af sig sjelf, och såret syntes då vara fullkomligt läkt, så att detta botemedel nästan såg ut som trolleri eller åtminstone såsom en obegriplig taskspelarkonst. Man försäkrade mig dock, att det alls icke var narri, och ormtjusaren skänkte mig den undergörande lilla stenen, som jag är glad att ännu ega, i fall jag skulle taga mig före att vilja förtjusa ormar eller andra, som kunna bitas. Ännu vet jag icke, hvaraf denna tingest består; den liknar lika mycket trä (ebenholz eller dylikt) som lava, vinsten eller något slags lapis infernalis; den påstås vara af en konstgjord massa, och icke ovanlig att finna bland Hinduerna.

För bättre minnes skull tecknade jag emellertid af hela ormtjusaren och glömde dervid icke att måla hans turban brandgul, något som kom honom att skratta så omåttligt, att han hickade en lång stund efteråt och först efter en svår och sprängande hosta kunde gifva någorlunda rediga order till sin svarta coolee-adjutant att taga bamburöret och korgarne med de sprattlande ormarne och följa honom till andra trakter af Asien. Vive la liberté! tänkte jag. Jordklotet är lyckligtvis tillräckligt stort, så att vi icke behöfva trängas, om vi icke äro roade deraf — och utan saknad eller smärta såg jag tjusaren med sitt sällskap aflägna sig.

Så väl i anseende till den opassande årstiden som af andra orsaker bedrefvos förberedelserna till den kommande kampagnen ännu i stor tysthet. Det var som om Mars hade sofvit middag, under det vädret midt på dagen var så hett som i eldgudens smedja. Sjelfva solen tycktes vara plågad af värmen och liksom af trötthet gå långsammare än vanligt, och det röda lacket i min skriflåda hade smält tillsamman med almanachan, så att det var icke möjligt att se huru tiden led. Det var så tryckande tråkigt, att man icke ens orkade att vara otålig, och jag sträckte mig med likgiltighet, fast jag tydligt kunde se, att de glupska hvita myrorna hade satt sig före att äta upp min läderkappsäck med hänglås och allt, rubb och stubb. Jag måste tillstå, att med mitt arbete gick det derföre trögt; men det var ett slags tillfredsställelse att se, huru det för andra gick ännu trögare.

Det skulle kanhända blifva för mycket att på denna varma bengaliska tafla äfven försöka att måla åtskilliga interiörer från de bungalows, som lågo utspridda rundt omkring i trakten, i synnerhet som jag är rädd för att då blifva tvungen att också teckna familjeporträtter. I sådana bilder skulle jag också nödgas framställa det engelska lefnadssättet i en kulör, som harmonierade med den varma indiska bakgrunden, och beröra mycket, som det kanhända är bättre att lemna bakom klimatets slöja. Indien är ju i många fall så olikt Europa.

Jag gjorde visit hos Frasers. Han var som vanligt bortrest, och fruntimren i deras ensamhet hade ännu icke hemtat sig från en gruflig bestörtning, framkallad deraf att deras grannfru under natten i all tysthet lemnat gården, utan att taga med sig annat än det lilla lindebarnet,

ett kräk som hade vatten i hufvudet. Ingen visste ännu hvart hon tagit vägen. Somliga antogo för gifvet, att hon hade gått och dränkt sig i Ganges, andra gissade, att hon begifvit sig på väg till Calcutta. Mannen låg emellertid sjuk i feber och yrade, en af hindu-pigorna hade rymt åt ett annat håll än frun, hästen gnäggade i stallet och förhållandena började blifva särdeles trassliga och invecklade. Budkaflar hade blifvit utskickade rundt omkring till granngårdarne, och det rigtigt yrade sqvaller i hela trakten. Soiréen var derföre mycket animerad, och det briljantaste fyrverkeri hade troligen ej kunnat bereda sällskapet ett större nöje än denna händelse.

En karl kom en gang bakvägen till mina glasdörrar och tiggde, och jag gaf honom en liten penning med vilkor, att han skulle »arbeta», det vill säga stå stilla en liten stund, så att jag kunde få tillfälle att teckna af honom. Det var en af dessa fanatiska hindu-fakirer, som tro sig förtjena saligheten med att plåga sig sjelfva och andra på ett eller annat syndigt sätt. Denne hade valt att oupphörligt hålla venstra armen rakt uppsträckt i vädret och hade hållit ut dermed så länge (förmodligen först med tillhjelp af bandager), att axel-ligamenterna blifvit helt och hållet förbenade, så att armen icke längre kunde böjas ned. Armpipan var också vriden ur led och musklerna alldeles förvissnade och borttorkade, såsom på en mumie. På handen, som liknade ett benrangels, var tummen stucken upp emellan de böjda fingrarne på det arabiska viset såsom skydd emot onda ögon. Naglarne, som fått växa ostördt, voro långa och

spetsiga som klor. och från ett finger hade nageln till och med växt midt genom handen, så att den syntes på

yttre sidan. Jag inspekterade allt mycket noga, ty det var verkligen någonting ovanligt.

Detta helgon tycktes ännu icke hafva fyllt trettio år. Han var halfnaken, lår och ben öfversmorda med ler och aska jemte andra illaluktande och afskyvärda ingredienser, håret och skägget tofvigt och hopklibbadt af bitter orenlighet, de vanskapliga öronen inbäddade i mossig borst och de drömmande ögonen djupt insjunkna och nedslagna. Och väl borde han skämmas öfver sitt utseende, ehuru jag misstänker, att han i sjelfva verket var så uppblåst som en påfågel; religiös fanatism är alltid parad med högfärd. Den ännu brukbara handen nyttjade han förmodligen sällan till annat än att tumma ett oljigt radband, under det att läpparne muttrade någonting med en fart så god, att den hade hedrat hvilken katolsk prest som helst. Jag ansåg honom vara rubbad till sina sinnen, men är öfvertygad, att han tänkte detsamma om mig, derföre att jag icke skyndade mig att försöka hans nådemedel.

Då Benares, såsom jag förut nämnt, är en helig stad, ett slags Mecca eller Rom, svärmade det också af dylika helgon der omkring. Somliga af dem voro mycket fula, och det var verkligen ett slags penitens att måla dessa indiska helgonbilder. Tätt i spåren af det första helgonet med den förvissnade armen, kom ett annat till min dörr. Denne var nästan naken, mycket korpulent och luden ungefär som en orang-utang. Man kunde tycka sig se en hemsk gengångare af Silenus, halfblind och med de röda ögonlocken vända ut och in. Relikerna af hvad som en gång hade tjenat honom till anständigare draperier, voro nu blott senapsgula och ohjelpligt genombrutna trasor, på hjessan hade han tofsar af grått hår och på ryggen bar han en liten stenkruka, hängande i ett rep

omkring halsen — den väsentligaste nytta denna kroppsdel tycktes göra honom, innan den kunde bli brukbar i galgen. Man har nämligen på senare tider funnit för godt att låta hänga åtskilliga af dessa hedendomens munkar, ty de flesta lära alls icke vara så heliga, som de se ut.

Man berättade för mig om originela tilltag af sådana fakirer. Trettio mil nordost från Sholopore ligger gudinnan Bhovanis beryktade tempel, hvarest två gånger om året hållas stora offerfester. Templet vid Punderpore är dock ännu heligare. Pilgrimer begifva sig dit från ett afstånd af femtio, ja till och med hundra engelska mil. En af dessa hade företagit sig att icke gå till fots på vanligt sätt, utan kastade sig vid hvarje steg framstupa och mätte på det sättet den långa vägen med sin egen kropp. Solhettan var gruflig och mannen nästan i förtviflan, utan att ändock vilja afstå från sitt företag; det kan man i sanning kalla ihärdighet. Andra pilgrimer rulla sig fram hela vägen. En af dessa rullare sade sig komma från en by nära Chandrapore och hade således redan rullat 450 engelska mil och tillbragt femton månader på vägen; han var nu belåten, att det icke återstod mer än 40 mil fram till templet. Han tillryggalade vanligtvis omkring en mil eller något mer om dagen. Om qvällen efter slutadt dagsverke gjorde han ett märke, hur långt han hunnit, och gick upp till någon by för att tigga sig mat och hvila, hvarefter han nästa morgon åter fortsatte sin besvärliga rullpromenad. Endast ett groft skynke hade han bundet omkring hufvudet, för öfrigt var han alldeles naken. Att på det sättet ständigt i köld eller hetta rulla på vägar, som ofta äro ohyggligt

steniga och under regntiden fulla af djup dy, måtte vara ganska obehagligt. Det lärer icke vara för botöfnings skull, som dessa indiska fakirer sjelfvilligt utsätta sig för sådana lidanden, utan de drifvas dertill af den vansinniga fåfängan att derigenom bland mängden förvärfva sig anseende som helgon.

Ett motstycke till dessa galna afgudadyrkare är den klass af vilsekomna och förtappade qvinfolk, som man kallar "Lall-Bibi": Lall betyder röd, och Bibi skall jag öfversätta med nymf. Man kan få se dem sitta utanför sina paviljonger, merendels ganska tunnklädda, ty utom den skarlakansröda slöjan och ett slags nät omkring axlar och bröst hafva de eljest nästan ingenting på sig — med undantag naturligtvis af granna perlband om halsen, örringar, armringar och benringar samt juveler, förmodligen falska, på tårna. Jag såg flera af dessa flickor, som voro särdeles vackra, smidiga i lifvet som vildkattor och qvicka i sina rörelser som leoparder, skrattande och yra, oförskämda och välväxta. Vanligtvis ser man dem sitta rökande »hokha», en apparat, som liknar en butelj, och i hvilken tobaksröken förmedelst ett långt slingrigt och böjligt rör drages genom kallt vatten. De äro för resten alltid inbyrda med besynnerliga indiska parfymer.

Dessa Lall-Bibi tycka också om att åka i hyrvagn. Jag mötte dem ofta nog på sådana utflygter, och de voro då verkligen väl värda att målas af, — hvarföre jag också gjorde det. Vagnen drages af två hvita brahmin-oxar med raka horn och puckel på ryggen. Tistelstången, klumpig och utsirad med blanka koppargrannlåter, hvilar på oket, som äfven är fullt af prydnader. På axelträdet emellan de två stora tunga hjulen reser sig på fyra smala

jernstänger ett slags baldakin med purpurröda förhängen, hvilka merendels äro kastade tillbaka upp öfver den lilla kupolformiga toppen. Plats i vagnen tyckes icke vara beräknad för mer än två personer, men Lall-Bibi äro icke så noga huru det faller sig, och jag såg ofta fyra af dem aka tillsamman. Framför på tistelstången sitter korsbent och nedhukad den gråskäggige kusken med piskan och sin hvita turban, solskenet halkande emellan benknotorna på hans bruna rygg ned till den ihoprullade schalen, på hvilken han sitter. De rödslöjade flickorna bakom honom sjunga och föra väsen med tamburiner, de tjocka svarta flätorna slänga upplösta omkring axlarna och silfverringarne kring deras ben skramla och klinga, under det att hela sällskapet tyckes vara sammansmält till en massiv grupp, klumpigt modellerad med förvånande förkortningar, och nästan påminnande om en indisk afgudabild med flera hufvuden och många armar. Förmodligen kittla de hvarandra, att döma af att de allt emellanat kikna af skratt, visa tänderna och mycket annat. Vagnen köres icke i fyrsprång, och i proportion till farten räcker nöjet för de akande och förargelsen hos alla sedesamma och modesta qvinnor på gatan, ty ehuru detta spektakel icke är någon ovanlighet, märktes det mer än väl, att mängden betraktade det med vedervilja och blygsel öfver de förtappade systrarnas skamlösa uppförande. Men Lall-Bibi tillhöra visst de antediluvianska djur, hvilka det är mycket svårt att utrota.

En qväll efter andra visiter kom jag sist till Frasers bungalow. Frun satt utanför på backen i det gröna,

beqvämt försjunken i en rymlig länstol, bakom hvilken en Hindu stod och flägtade med en stor solfjäder. Det dröjde icke heller länge, innan hennes unga sällskapsdam också kom ut, hvarpå stolar utburos, flägtmaskiner framkommenderades och thé serverades. Det var den varma årstiden i Bengalen, och litet hvar tycktes vara belåten att få lägga åsido de klädespersedlar, som han ansåg vara öfverflödiga; derföre såg man också gerna genom fingrarne med etikettens eljest obevekliga bud och, ehuru en nyfiken lätt nog hade kunnat märka, att damerna sutto med bara fötter i sina guldstickade indiska tofflor, voro deras draperier i öfrigt tillräckligt täta för att skydda åtminstone mot mosquitos och mygg.

Och solen gick ned, och himmelen flammade i vester som en stor eldsvåda, hvilken dock snart slocknade ut, så att endast gnistorna glimmade i taket — d. v. s. det blef skymning och stjernorna började tändas öfver den stilla nejden. Men ehuru naturen erbjöd det mest majestätliga skådespel, blott man såg upp, voro dock öronen så fulla af struntprat, att det nästan kändes som om kropp och själ voro trötta vid hvarandra.

Med ens, medan vi sålunda voro sittande i mörkret, började fruntimren lyssna och hörde — nyfikenhet förbättrar hörseln — på långt afstand uti en af granngårdarne, hvarest en indigo-planterare hade sin bostad, den förrymda grannfruns röst. Det var som om en bomb hade fallit ned midt i vår bungalow, och på ögonblicket sändes en af de flägtande khitmutgarerna öfver häckar och diken för att i tysthet spionera och höra efter, om hon verkligen kunde vara på stället och hvarföre hon var der. Efter en stund återkom han med besked, att den

ifrågavarande frun verkligen befann sig i trakten, men endast för en kort stund, emedan hon redan hade tagit biljett på ångbåten, som efter midnatt eller i dagbräckningen skulle afgå till Calcutta. — »Det skall icke ske», ropade på en gång de båda fruntimren, »för all del låt oss gå dit och öfvertala henne att återvända till sin man».

Som jag alldeles icke hade lust att blifva inblandad i denna trassliga historia, lät jag de båda unga damerna skynda öfver till grannens, åtföljda af betjenten, och lofvade att sjelf invänta deras återkomst, för att få höra, huru allt aflupit. Jag ämnade derföre just sätta mig i ro på kuddarne i mörkret, när jag plötsligen blef varse i gräset på ett pistolskotts afstånd ett par små ljuslågor. Jag gick fram för att se hvad det kunde vara och fann två små lampor af lera med patända vekar, men ingen menniska syntes till i närheten. Ett offer till Old Nick eller något afguderi, tänkte jag och drog mig tillbaka, i hopp att möjligtvis få se några främmande ceremonier. Men huru skarpt jag än vaktade, märkte jag ingenting, endast de små lågorna glimmade i gräset som ett par tigerögon, och halfmånen steg upp ur den dunkla skogen. Så satt jag, till dess fru Fraser kom hemspringande för att, såsom hon sade, förbereda mannen på, att hustrun hade blifvit öfvertalad att återvända till hemmet. Jag slog derföre mina lofvar ännu en stund, men mötte snart nog äfven Mrs Sopley i mörkret och med henne den afvikna frun och en svart piga, bärande barnet (som hade vatten i hufvudet) insvept i en schal. Man kan tänka sig, att det var snyftningar och lamentationer, näsduksbegagnande och oroliga aningar, om huru hon trodde sig

komma att blifva emottagen af sin herre och man och tyrann, under det vi tysta följde henne, som om hon varit ett lam, färdigt att offras. Jag var naturligtvis icke närvarande vid det äkta parets möte, men jag hörde sedan, att allt lärer försiggått i större lugn, än man hade kunnat förmoda.

Det hade emellertid blifvit temligen sent, och jag lagade mig i ordning att fara derifrån. »Hon har nu varit borta hela veckan», sade fru Fraser ute på gården, »i morgon är det redan lördag, jag ser det af lamporna, som äro tända». På mina frågor upplyste hon då, att hvarje fredagsafton kommer en gammal gumma, som tänder dessa lampor och sätter dem pa »Muselmannens graf», såsom man kallar stället, der jag hade sett de små tindrande ljusen. Det är nu redan många år, som hon på det sättet smugit sig till grafven med sina små lampor, och det tyckes som om hon nästan blygdes deröfver, blygdes öfver att hon, som är så gammal, ännu håller sin Ibrahim så kär: hon hedrar nämligen på detta sätt minnet af sin man, som dog ung. Hur skön är icke en sådan öm tillgifvenhet! Att se ett sådant menniskohjerta är som att komma in i en helgedom, dyrbarare än om den vore byggd af ädelstenar.

I trakter sådana som Indien, hvarest naturen visar så mycket underbart, är det en brist att icke ega åtminstone någorlunda elementära insigter i naturhistorien. Man trampar under fötterna så mången blomma, som skulle kunna gifva botanisten fröjd och upplysning, och man ser omkring sig djur och foglar och insekter, hvilkas bekant-

skap det nog skulle löna mödan att göra. Hade derföre förhållandena varit annorlunda och landet lugnt, tror jag visst, att jag skulle hafva kunnat få stor lust att försöka skaffa mig kunskaper på dessa områden. Omständigheterna voro emellertid just nu så stridande som möjligt emot fredliga och lugna sysselsättningar; hela Indien yrade liksom i feber och våndades som under en mara. Man var derföre allt för otålig och orolig för att fästa sig vid något så ihållande arbete som läsning; man var snarare böjd för tanklöshet eller för att vagga in sig i lättsinniga situationer. Om jag derföre någon gång gick till den botaniska trädgården i Benares, var det icke för att studera, utan helt simpelt för att i skuggan af dess bersåer, palmer och fruktträn för en stund söka glömma de gruffliga historier och rykten, hvaraf luften öfverallt eljest var full. Den minsta blomma är ett fredens bud.

Förmodligen i brist på annan sysselsättning hade min vänskapliga doktorinna småningom börjat taga sig före att skrifva bref och biljetter, och äfven jag fick ofta nog uppvaktningar af hennes svarta löpare, bringande sådana högst angelägna depecher, innehållande merendels ingenting — vidtomfattande planer för tilltänkta utflygter, obehöfliga undanflygter eller protestationer, invitationer och inventioner. Det är anmärkningsvärdt, huru somliga fruntimmer älska att i tanklös oförsigtighet leka med bläck och penna, ja, det kan ibland till och med vara oroande; men huru hålla dem ifrån bläckhornet? Det är omöjligt, det är deras visdomsbrunn och biktfader, och mången begagnar sig deraf i sin oskuld. till dess hon

icke vet ordet af, förr än hon med pennan hängt ut sig inför hela verlden, liksom engelska vapnet emellan lejonet och enhörningen — honi soit qui mal y pense! Men godt är det att ha ett hår af hin håle för att kunna reda sig med sådana korrespondenter.

En vacker morgon kom den vanliga svarta Mercurius springande med andan i halsen och öfverbringade från doktorinnan ett dylikt recept. Brefvet innehöll, att vänskapen emellan de båda fruntimren hade kommit till en ända genom någon träta om en florshatt och i följd deraf bad hon mig komma och hemta henne derifrån i min vagn. Och jag for i hopp att kunna stifta fred. På gården stod doktorinnan redan resklädd, omgifven af kappsäckar och hattaskar. Den andra frun syntes icke till och för mycket tjut och gråt och handvridningar gaf jag slutligen efter och förde den husvilla med hennes bagage och det lilla indiska flickebarnet till Charles' hotell, hvarest jag skaffade rum. Under vägen fick jag naturligtvis höra alla detaljer rörande stridsfrågan, från upprinnelsen ända till sista ordet, det hon sjelf, kan man tänka, hade fått säga, och hvilket utgjorde slutpunkten i en rörande minnesteckning öfver väninnans så väl kropp som själ. Efter detta tornerspel hade hon nu kastat ögonen på mig som på sin vapendragare — jag skall icke säga cavaliere servante —, i hvilken egenskap jag också sedan i nåder blef utsedd att arrangera, hvad som rörde samma frus återtåg till Calcutta.

Det första steget i den rigtningen var att i doktorinnans sällskap fara till vexelbanken i Benares för att derifrån uttaga några penningemedel, derstädes insatta för hennes räkning. Denna bank föreföll mig snart sagdt

komisk. Den var belägen som ett lusthus midt i en trädgård. Några engelska grosshandlare sutto på stolar omkring ett bord, men eljest funnos i de rum, genom hvilka vi passerade, endast svarta bokhållare, »Baboos», sittande på mattan i långa rader på det indiska viset, barfotade eller i strumplästen; alla tofflorna stodo parvis vid dörren. Somliga af dessa kontorister hade bläckhornet bredvid sig på golfvet och skrefvo räkningar, hållande papperet med ena handen ut i fria luften, utan att hvila det mot någonting; handen stödde de likväl mot ena knäet, hvilket sköt upp helt nära näsan. Omkring sig på mattan hade de silfvermynt instoppade i stora påsar eller uppstaplade i kolonner, så att, om icke min unga fru hade lyft på släpet, hade visst bankens affärer kommit i stor villervalla genom hennes besök. Hur det var, voro vi båda glada att komma ur dessa ekonomiska bekymmer.

Några dagar derefter blef skiljsmessan och afresan. Doktorinnans khitmutgar hade blifvit kär i fru Frasers svarta aya, och de voro redan förlofvade eller kanske till och med gifta. Om de föregående underhandlingarne känner jag ingenting, men såg endast att, när fru Otway med barnungen steg upp i den beställda postvagnen, samma piga, som otvifvelaktigt, tubbad eller icke tubbad, hade smugit sig ifrån fru Frasers bungalow, följde med på resan. Inberäknadt khitmutgaren, som satt på vagnstaket bland bylten och koffertar, och kusken jemte dennes adjutant, voro de således sex personer på vagnen, hvilken dessutom var fullpackad med munförråder, fruktkorgar, vattenkrukor, porslinsvaror och andra förnödenheter. I värmen inne i den mörka vagnen låg den unga frun utsträckt på madrassen, der hon nästan påminte mig

om en Dido på bålet, under det ayan satt ihopkrupen med benen i kors i ena hörnet af vagnen och den lilla svarta Roni i det andra. Charles och hans hustru med allt värdshusfolket stodo ute på gården, och der var afskedstagande, gråt och tandagnisslan, men till slut bar det af. Jag följde naturligtvis i min vagn ett stycke på väg eller så långt som till floden, der jag såg postvagnen väl om bord på färjan och snart förlorade hela sällskapet ur sigte. Men när jag åkte hem allena i skymningen, kom det mig före, huru ofta det händer, att man i sällskapslifvet blir bjuden liksom på skuggspel med mer eller mindre mörka skuggor, och huru svart det stundom kan vara att efteråt se allt couleur de rose.

Efter öfverenskommelse hemtade mig en dag doktor Jones för att på min begäran visa mig hospitalet och fängelset. Porten vaktades af några skäggiga Sikhs, och inne på gården exercerades en trupp Goorkhas, unga rekryter, knappt öfver två alnar höga, med platta näsor och chinesiska ögon. Det så kallade hospitalet var ett stort lågt rum, liknande en lada eller vagnslider, och innehöll 60 a 80 sjuka fångar, liggande på bara marken bredvid hvarandra i långa rader. Inga sängar funnos, utan dessa ömkliga varelser lågo nästan nakna, hvar och en på sina paltor och trasor; alla hade de om armar och ben tunga jernlänkar, sammanlästa med kedjor. De flesta voro alldeles utmärglade och liknade nästan benrangel; de ledo af dyssenteri och feber, och många voro, såsom jag tyckte, döende. Om hvarandra lågo der hvithåriga gubbar med bruna, skrynkliga kroppar och ynglingar, som tycktes

vara utlefvade, alla med dessa ohyggliga blanka jernringar omkring de vissnade lemmarne. Somliga sågo dock, oaktadt sitt elände, mycket illvilliga ut, men på andras ansigten hade ångest och hopplöshet utpräglat sig med förfärligt tydliga drag. Bland dessa lidande menniskokroppar gingo som vakter mörka brutala Hinduer med tunga knölpåkar i sina knotiga händer, och de tycktes icke se ut att lägga fingrarne emellan, när det kunde roa dem att då och då utdela rapp bland dessa krälande knotor med mjukt kött på. De hade säkert hvad som kallas kallt hjerta.

Från detta »Inferno» förde mig min Virgilius ut på gården och till smedjorna, der de friska fångarne med slamrande kedjor omkring benen arbetade emellan gnistrande sotiga härdar och hemskt tjutande belgar. Hvitglödande jernklumpar lyftades der med eldröda tänger ur den skinande askan och bultades sedan ut under de tunga släggorna, städet klingade, så att man kunde tycka sig höra Cerberus skälla ur alla tre käftarne, och svetten lackade af de svarta fångarne, så att de blänkte som stål, medan deras ögon flammade likt smält koppar under det testiga håret, som tycktes smörjigt och mörkt som ett ormbo. I andra verkstäder funnos svarfstolar, karduspappersverk med kugghjul och inrättningar, ugnar och imma.

Slutligen kommo vi in bland de egentliga fängelsecellerna. Dessa liknade mycket små låga stenhus, belägna utefter smala gångar eller gator. I hvardera ändan af dessa gångar stodo soldater i vaktkurar. Vi gingo förbi ingångarne till cellerna, af hvilka somliga voro öppna, d. v. s. hade i stället för dörr ett starkt jerngaller, bakom

hvilket man kunde skönja en mensklig varelse, liksom man ser en varg eller hyena i en bur. Dessa voro lifstidsfångar. Jag skulle icke undra på, om de ändock längtade efter att blifva hängda så snart som möjligt. I en af dessa förfärliga burar satt en ung, välväxt, nästan naken karl med ett vackert och intelligent ansigte och malde korn på en handqvarn. I hettan strömmade svetten af honom, och han plågades synbarligen både till kropp och själ. När vi gingo förbi, rusade han upp och sprang fram till sitt täta jerngaller; tårar störtade från hans förgråtna ögon, han tjöt och vred sig i sin angest, knäppte ihop händerna, föll på knä och anropade oss på det mest hjertrörande sätt att släppa ut honom, icke öfvergifva honom, icke lemna honom der, utan skaffa honom förlåtelse. När vi gingo bort, kastade han sig handlöst tillbaka igen i sin rysliga håla, som han fylde med förtviflans snyftningar. Sådana syner äro förfärliga, och jag önskade, att jag aldrig hade bedt doktorn föra mig in bland alla dessa qväljande och hemska visioner. Den menskliga rättvisan! ack, hvilket fasaväckande gäckeri — en grinande Arlequin, som skryter af att aldrig hugga i vädret med svärdet, slipadt så hvasst som en rakknif.

Vi gingo derifrån för att se de qvinliga arrestanterna. Somliga af dessa hade i famnen små nakna, mörka barn, som de moderligt smekte och kysste; andra sutto på marken och rensade korn i stora tråg eller voro sysselsatta med att spinna, och jag observerade, huru de dervid ibland fattade tag i trådsändan med tårna lika behändigt som med fingrarne. Några sågo bra ut och voro mycket välväxta, hvilket icke var svårt att se, churu de voro insvepta i sina slöjor. Jag tecknade också några

af dessa spinnhushjon, bland andra en ung smidigt växt flicka, som, insvept i ett gult skynke, såg ut som en staty, ciselerad af guld eller åtminstone af messing. Det skulle göra våra europeiska bildhuggare mycket godt att blifva inspärrade i detta fängelse ett år eller par, men detta blir väl endast en from önskan. Modeller finnas der för dem, som vilja studera den mörka sidan af lifvet, och för dem, som äro roade af att hugga gentila grafmonumenter med graciösa statyer af Otröstligheten och Förtviflan. Somliga af dessa unga qvinnor tycktes vara outsägligt olyckliga. En af dem satt och stirrade orörlig som en stenbild på den tomma hvita väggen. Hon var så utfattig, att hon tycktes icke en gång hafva så mycket qvar som en tår eller en suck, mycket mindre ett ord. Den bittra tystnaden hade läst igen hennes läppar, och de vandrande tankarne hade gått bort och tagit nyckeln med sig.

Vi, som nu voro ute på förlustelse, besökte derföre också dårhuset. Det elände, som finnes på ett sådant ställe, är förfärligt att skåda, och jag var verkligen alldeles uttröttad af att se omkring mig alla dessa sorgliga föremål och fruktade nästan att få feber af alla de rysliga fantasier de framkallade.

På söndagsmorgonen hade jag bref från doktorinnan. Det var dateradt Ranegunge; hon hade icke hunnit längre på sin väg till Calcutta. Brefvet innehöll, likt hennes vanliga, mycket som skulle hafva varit lika charmant oskrifvet, men på sista sidan fanns ett långt postscriptum, om huru hon på ett ställe under vägen hade varit mycket

nära att drunkna. Vagnen stjelpte nämligen i en af de strömmar, som skulle genomvadas, hennes aya och khitmutgar föllo begge hufvudstupa i det djupa, forsande vattnet och blefvo först efter stora ansträngningar räddade, alla koffertar och hattaskar tumlade i strömmen och fiskades upp alldeles förderfvade; frun sjelf hade blifvit våt ända upp till halsen, och vagnsdynor och madrasser flöto omkring och uppfångades drypande af gyttjigt vatten. Alla kommo dock lyckligt undan med lifvet, men man kan föreställa sig, att fortsättningen af resan genom vilda Bengalen icke måtte hafva varit någon lusttur. Emellertid anlände hela herrskapet efter passande mått och steg till Ranegunge. Lyckligtvis fanns der den indiska solen, som är en förbålt god hjelp, när det kommer an på att torka kläder, tygkängor och annat smatt, och naturligtvis begagnade sällskapet sig deraf, utan krus en famille.

Från Allahabad kommo underrättelser, hvilka bestämde mig att begifva mig å väg dit. Jag gjorde derföre mina afskedsvisiter hos de engelska familjer, som i Benares visat mig gästfrihet och välvilja. I hotellet skildes jag från grefve Medem, en gammal rysk herre, med hvilken jag hade sällskapat några dagar. Han hade en längre tid rest rundt omkring i Indien och kände landet väl. Bland annat berättade han för mig, i hvilken fara han en gång varit att mista den utförliga dagbok, som han fört under hela sin resa. I Agra hade nämligen tjufvar smugglat ut hans koffert i en skogshage, der brutit upp den och borttagit allt klingande mynt, men

lyckligtvis lemnat hans dagbok och öfriga papper orörda. Grefve Medem var en ganska angenäm sällskapsman, såsom de fleste Ryssar, hvilka jag träffat under mina resor.

Det var den 30 September. Vädret icke alltför varmt och eljest ingenting att klaga öfver, så att, när jag väl låg på indiskt maner beqvämt utsträckt i vagnen och hade fått mina saker packade på vagnstaket samt ofvanpå dem min khitmutgar, den fule svarte Carati, kände jag mig rätt belåten. Värdshusfolket önskade mig lycklig resa, och i väg gick det emot nya öden. Solnedgången var obeskrifligt praktfull, men natten blef mörk och vid hvarje station, hvarest hästar skulle bytas om, blefvo dessa allt sämre. Det var vid den tiden allmänt på modet, att ständigt hafva en laddad revolver till hands, och man skall taga seden der man kommer, alltså var äfven jag försedd med ett dylikt vapen. Eljest hade jag intet annat ressällskap än den stora kometen, som just då gjorde sin tur emellan stjernorna och tycktes hafva mycket göra med att draga ut sin ofantligt långa och skinande svans emellan bakbenen på Stora Björnen. Jag vet, huru besvärligt det kan vara att på resor hafva mycket påhäng, och beklagade derföre honom, som på en så lång färd nödgades draga med sig ett sådant släp — dock kanhända finner han ingen olägenhet deraf.

Men min väg var säkerligen knaggligare än hans. På ett ställe i synnerhet hade den efter regnet blifvit så dålig, svår och förstörd, att vagnshjulen helt och hållet fördjupade sig i smörjan, hvarföre jag måste stiga ur åkdonet och i nära en timmes tid arbeta för att hjelpa mina karlar i deras ansträngningar att bringa hjulverket upp igen på terra firma. Mitt följe, de tre Hinduerna,

betedde sig dervid såsom sådana erkestackare och handfallna mesar, att det nästan var löjligt att betrakta deras åtgöranden och åtbörder. Ställningen var emellertid ganska allvarsam, ty någonting likt menniskoboningar fanns icke i närheten, och om de dåliga seldonen hade gått sönder eller de skrala hjulen knäckts vid våra ansträngande brytningar, hade det kunnat blifva rätt ledsamt, i synnerhet som trakten der omkring hade reputation för att ännu alldeles icke vara fri från fiendtliga ströfband; vi voro också samtliga öfverens om, att det var en ort, på hvilken man borde uppehålla sig så kort som möjligt och alls icke för ro skull. Och våra lyckostjernor ville, att vi omsider skulle komma upp igen på en bättre väg. Senare på natten blef vagnen på en gång i hast omringad af en trupp mörka ryttare, och jag tog strax för afgjordt, att jag hade råkat ut för någonting obehagligt, men de aflägsnade sig innan kort: det var förmodligen ingenting annat än en polispatrull. Jag bekänner emellertid, att jag blef skrämd, och att jag var rätt belåten att se dessa nattens riddare trafva sin väg. Det fanns den tiden, såsom alltid, vänner som icke voro helt och hållet att lita på.

Färden gick sedan lyckligt utan afbrott, till dess vi fram på förmiddagen ändtligen hunno ned till brädden af den breda floden Jumna, der min vagn under mycket hojtande och spektakel blef bragt om bord på en flat och rymlig färja eller storbåt, på hvilken dessutom några dussin coolees med qvinnor och barn grupperade sig omkring vagnshjulen och hästfötterna, packade som en fårskock. Jag satt qvar i min palankin högt öfver denna mörka massa som en kung på sin tron. Öfverfarten gick

långsamt, och vi voro nära en timme på väg från den ena stranden till den andra, men allt har en öfvergång, och vi landade omsider lyckligt och anlände till sist helbregda till Allahabad.

Allahabad den 1 Oktober.

Efter anvisning styrde jag kosan till Bensons hotell. Jag skref redan på eftermiddagen några bref och träffade sedan på qvällen vid bordet några muntra och trefliga officerare, men trött af resan gick jag tidigt till sängs och sof förträffligt. Det så kallade hotellet var icke annat än ett långt skjul med en gång midt igenom, och på ömse sidor om denna voro sofrummen belägna. Matsalen låg för sig sjelf ett stycke derifrån ute på gården. Ställets beqvämligheter voro rent ut sagdt icke många, och oaktadt den förnämsta bland dessa var en punkah, som viftade öfver min paulun hela natten, hade jag svårt att tro mig vara på Paphos ö bland lekande zefirer.

Dagen derpå efter frukosten for jag ut till fästningen för att göra visit hos kapten Hazlewood, men träffade honom icke hemma. Knappt var jag likväl återkommen till hotellet, förr än dit anlände en ryttare med en artig biljett från samme kapten, innehållande en inbjudning till frukost dagen derefter samt en enträgen begäran, att jag skulle komma och taga min bostad på fästningen, så länge mitt uppehåll i Allahabad varade. På eftermiddagen for jag ut åt ett annat håll för att göra min uppvaktning hos Mrs Edmondstone. Vägen var vacker emellan höga trän och gröna planteringar, men förargligt nog

hade jag det missödet, att den ruckliga vagnen brast sönder, och att hästen föll under hjulen, så att jag måste gå fram till fots på den dammiga landsvägen. Att jag tagit min paraply med mig, var en verklig lycka, ty det var tidigt på eftermiddagen och solen ännu ganska het.

Af fru Edmondstone blef jag mycket artigt emottagen. Hon sade, att lady Canning redan hade väntat min ankomst, och tillrådde mig derföre att så snart som möjligt presentera mig för henne. Jag fick äfven i förtroende veta, att det hviskades om, att officerarne hade fått hemliga ordres att hålla sig marschfärdiga; jag hade derföre så mycket större skäl att skynda mig att få introduktion till sir Colin Campbell, öfvergeneralen, och de öfriga herrarne i hans stab.

Det var bestämdt, att fälttåget skulle öppnas i Oude, och den allmänna meningen var, att det ej borde visas barmhertighet mot de upproriske. En allmän afväpning antogs först och främst vara nödvändig, och en sådan ansåg man icke kunna vinnas utan hårdt slagsmål. Man hörde beständigt berättelser om utsökta grymheter, som föröfvades, och det kunde icke heller fördöljas, att äfven den engelska soldaten var långt ifrån mildhjertad. En af officerarne berättade för mig, att han vid ett tillfälle efter en träffning hade blifvit varse bland en hop döda en sårad karl, som ännu lefde, hvarföre han tillsagt en af soldaterna att gå fram och sticka ihjäl honom med bajonetten. Soldaten var dock ovillig att göra den sårade fienden en sådan tjenst, grinade blott och sade: »o, let the damned nigger linger». Man talade också om en massacre, som nyss egt rum någonstädes, jag vet ej rätt hvar, och der en hel trupp rebeller, 800 till antalet, hade

blifvit inklämda i en vrå och utan barmhertighet nedsablade eller ihjälskjutna. En engelsk soldat hade bundit ihop 4 eller 5 Sepoys för att, som han sade, göra ett försök, genom huru många lefvande kroppar en gevärskula, afskjuten på nära håll, kunde gå. Resultatet lärer hafva blifvit 3½ man, då gevärspipan stöddes mot bröstet pa den förste. Att vid sådana tillfällen också qvinfolken få sitta emellan, är ej ovanligt, och att gruflig brutalitet föröfvas, hör till saken.

Herrarne på fästningen voro mycket gästfria och vänliga emot mig, i synnerhet kapten Hazlewood och kapten Russell vid artilleriet. Dessa två officerare hade utmärkt sig särdeles mycket året förut, då fästningen var hårdt ansatt och hotad af rebellerna. Besättningen pa denna fästning, som är belägen på en udde, just der den breda floden Jumna flyter in i Ganges, bestod vid utbrottet af rebellionen endast af Sepoys, hvilka naturligtvis då icke voro mycket att lita på. Kapten Russell företog sig derföre att i hemlighet och med egen hand lägga ned svafveltrådar och luntor från kruthvalfven upp till sitt rum och hotade derefter besättningen att vid minsta tecken till förräderi eller ohörsamhet ögonblickligen spränga hela fästningen i luften, en beslutsamhet som otvifvelaktigt mycket bidrog att bevara denna vigtiga position. Jag tyckte mycket om denne kapten Russell, en likasa dugtig som enkel och anspråkslös ung man.

Jag hade just ärnat göra min uppvaktning hos generalguvernören lord Canning, när jag fick en biljett från kapten Baring med lady Cannings önskan att få träffa

mig, och jag uppsköt derföre icke min visit. The viceroys palace låg i en vacker trakt, under höga lummiga träd midt i en grön park. Jag emottogs der af kapten Baring, som genast förde mig in till mylady. Lady Canning var ett charmant och högväxt fruntimmer, med förnämt och intagande utseende. Hon var klädd helt enkelt i en hvit drägt och bar omkring halsen på en guldsnodd ett stort rubinhjerta utan någon infattning. På det artigaste sätt berättade hon, att Hennes Majestät Drottningen hade i sina bref skrifvit om mig på ett mycket nedlåtande och charmant vis. Jag hade tagit med mig i en portfölj de ritningar, som jag dittills hunnit göra, och sedan mylady roat sig med att inspektera dem, yttrade hon sin önskan, att jag måtte lemna dem qvar, så att lord Canning sjelf skulle få tillfälle att se dem; hon bjöd mig derjemte att komma igen dagen derpå. Emellertid försummade jag icke att taga mig friheten nämna om mina närmaste planer, och huru jag tänkte ställa till för att få se så mycket som möjligt af Indien och kriget, och jag blef dervid mycket uppmuntrad af det intresse och deltagande, som hon visade mig.

Dagen efteråt instälde jag mig på utsatt tid i generalguvernörens palats och fick då emottaga ett rekommendationsbref, som lady Canning haft godheten att till förmån för mig skrifva till sir William Mansfield, lord Clydes stabschef. Jag hade äfven den äran att blifva införd till lord Canning sjelf, som tog emot mig mycket vänligt och godlynt. Jag infördes i hans enskilda skrifrum eller kabinett, der han satt liksom lefvande begrafven under högar af papper, protokoller och bref. Ansträngningar, arbete och vigtiga omsorger tycktes hafva

nedtryckt honom och undergräft hans helsa, så att han såg alldeles icke stark ut, der han satt barhalsad i nattrock och tofflor. Han var dock glad och språksam och skrattade rätt hjertligt åt somliga af mina berättelser. Jag förlorade derföre icke tillfället att göra en liten målning öfver de svårigheter jag dittills hade rönt vid mina bemödanden att skaffa mig tält m. m. för den händelse att jag skulle få tillåtelse af lord Clyde att åtfölja arméen, och han hade i följd deraf den stora artigheten att på ögonblicket sjelf skrifva två bref i detta ärende till herrarne af kommissariatet, så att jag nu naturligtvis kunde anse den svårigheten öfvervunnen. När jag gick ut genom dörren, ropade han efter mig, att jag icke skulle glömma att begifva mig till lägerplatsen på eftermiddagen. Han skulle der hålla revy med ett nyss anländt indiskt kavalleriregemente, hvilket han beskref såsom ganska pittoreskt och sevärdt.

Utanför dörren stod ett slags indisk drabant, en gammal Sepoy, svartaktig i ansigtet och med grått yfvigt skägg, stor hvit turban, granna guldbroderade kläder och en skarpslipad dolk i bältet.

Jag gjorde ånyo min reverens för mylady, som var så god att uttrycka, huru mycket det fägnade henne, att min audiens hos lord Canning hade varit så tillfredsställande, och hon försäkrade mig, att allt nog skulle komma att arrangera sig efter min önskan.

På aftonen i solnedgången for jag ut för att åse revyen. Öfvergeneralen lord Clyde med stab var också der i sällskap med lord Canning, som red på en svart häst och var civilt klädd, med vanlig rund hatt på huf-

vadet. Lady Canning satt i sitt equipage. Sikh-rytteriet, ett slags lancierer, hade ett vildt och morskt utseende, stora svarta skägg, röda turbaner, skarpa krokiga sablar och höga ryttarstöflar. De visade sig vara särdeles väl öfvade ryttare, och när de gjorde sina charger och rusade fram i sporrsträck, upphäfde de alltid ett högljudt, vildt och ihållande härskri. Jag tecknade den brokiga taflan så godt jag i hastigheten kunde hinna.

Jag dröjde icke att med mina rekommendationsbref uppvakta general Mansfield, stabschefen, och blef af honom emottagen med stor artighet. Efter att en stund hafva pratat med mig, skickade han efter en af sina adjutanter, major Crealock, som jag snart fann hafva ett förträffligt artistiskt sinne jemte många andra goda egenskaper, så att det verkligen var den allra bästa rådgifvare generalen hade kunnat gifva mig. Major Crealock visade mig sin portfölj, som innehöll en mängd mycket intressanta och karakteristiska teckningar, hastigt och raskt utförda med bläck och penna. Han hade äfven en stor samling af vackra fotografier, förfärdigade af signor Beato, som en tid följt med trupperna och hade sitt tält och sina apparater i sir Colin Campbells trädgård. Då jag betraktade dessa fotografier, kom jag på den tanken, att de skulle kunna bespara mycket af det arbete, för hvilket jag var kommen till Indien, och mitt hopp att, snarare än jag hade beräknat, kunna få återvända till Europa fick derigenom ny näring, ty ehuru jag visserligen hade åtskilligt att måla för Drottningen, antog jag, att det icke skulle komma att kosta mig lång tid.

Emellertid var jag mycket lifvad för att få deltaga i de händelser, som stundade omkring mig. Vädret började blifva gudomligt vackert och mina utsigter att på ett behagligt sätt kunna få följa med arméen och se krigsrörelserna på nära håll voro tillräckligt ljusa för att kasta öfver ställningen ett skimmer, som väl icke ännu skiftade i couleur de rose, men ändock icke så mycket som förr påminte om svart krusflor. Så länge man ännu är tvungen att flyga omkring liksom med korpar och hökar, är det bäst att försöka slå bort en allt för otålig längtan efter hemmets turturdufvor. Målareögat är dessutom en talisman, som kan drifva bort de melankoliska dimmorna, i fall de icke tjockna alltför mycket. Jag stod ju midt i den praktfulla klara indiska hösten, omgifven af gröna blomsterfält och lummiga träd, ibland lefnadslustiga menniskor, ryttare med granna turbaner och skarpa tulwarer, elefanter, kameler, oxdrifter, kanonvagnar, markattor och buffeloxar. Taflan visade väl äfven sotiga och brända bungalows och nya galgar, men det gjorde nu landskapet endast mera historiskt. Och färgrikt var det öfverallt och lifligt; spejande patruller i hålvägarne, kurirer med dinglande sablar på löddriga hästar, hvita tält under mörkgröna trän, fanor och flaggor, trummor och trumpeter. Men allt var dock ännu i ett slags hvila; det var som en mellanakt i ett sorgespel, liksom emellan kulisserna på krigsteatern.

På min begäran hade major Crealock hos Beato valt ut de fotografier, som kunde vara värda att skickas till England; de voro 63 till antalet. Under det vi voro

sysselsatta med att se igenom denna samling, kom general Mansfield och frågade artigt, om allt för mig gick så som jag önskade, hvartill jag icke hade annat svar, än att jag var ganska belåten med att alla de vackra fotografierna kommit i min ego, och att jag derföre kunde hoppas att få återvända till England, förr än jag hade beräknat, hvilket kom honom att skrattande fråga, om jag icke kände någon Beato, som i hans yrke kunde tjena honom lika bra, så att äfven han kunde få börja tänka på att köpa sin ångfartygsbiljett. Generalen var just då vid ett särdeles godt lynne; han satte sig ned och utvisade för mig på vuerna märkvärdiga punkter från stormningen af Lucknow, samt berättade anekdoter och historier, som verkligen voro högst intressanta. Han slutade med att nämna, att det var lord Cannings önskan, att jag skulle följa med truppröreIserna, när kampagnen begynte, och lofvade tillika att fråga öfvergeneralen, lord Clyde, om jag kunde få gå med staben och högqvarteret. Detta senare var naturligtvis endast ett manière à parler, då han sjelf otvifvelaktigt var den, som egde att besluta i det fallet. Han ålade mig att emellertid hålla allt detta hemligt, emedan permissioner af denna art till civilpersoner att få medfölja de militära rörelserna icke kunde vara annat än helt och hållet undantag.

Senare på eftermiddagen kommo Mr och Mrs Edmondstone i vagn och hemtade mig till en promenad i omgifningarne af Allahabad. Jag var alldeles förvånad att der i trakten finna så många märkvärdiga och storartade monumenter, om hvilkas tillvaro i min omedelbaraste närhet jag icke haft någon aning. Denna promenad i den varma och briljanta solnedgången var obe-

skrifligt behaglig; vi färdades under de praktfullaste mangosinträd, bananer, palmer, grönska och höga blommande buskar. Inbäddade i all denna yppighet lågo granna och besynnerliga byggnader, moskeer med skinande kupoler och graciösa minareter, hindu-pagoder med torn, trappor, afsatser och terrasser, och det var med verklig ledsnad som jag förutsåg, att jag skulle nödgas lemna Allahabad, innan jag kunde hinna göra annat än blott flygtiga målningar och minnesanteckningar af allt detta. Landskapet föreföll mig som en den grannaste teaterscen eller så som man i Europa drömmer sig Indien, och jag blef nästan yr i hufvudet af alla de ovanliga och främmande intryck, som jag emottog hvarthän jag vände blicken. Somliga af dessa byggnader voro grafmonumenter, och i en af dem, en präktig mausolé, voro vi inne. Jag vill icke säga, att den erinrade om Alhambra, ehuru en flägt af samma anda tycktes gå igenom ornamenteringen. Den indiska byggnadsstilen herskade deri så enväldigt, att det saracenska elementet var nästan helt och hållet bortskymdt. Fönsteröppningarne voro tillslutna icke med glas utan med tunna alabaster-skifvor, genombrutna antingen med symmetriska stjernformer eller med mera lediga ornamenter i form af blomsterbuketter, alltid utförda med en förvånande känsla för gratie, symmetri och elegans. Jag skulle vilja säga, att hela byggnaden var intagande, förvillande, charmant som en slipad ädelsten, harmonisk som näktergalens sång. Det är en skönhetsinstinkt i den indiska byggnadskonsten, som tilltalar mig mera än de götiska katedralernas dystra allvar. Jag gläder mig åt att vara öppen för en sådan sensation, ty det

är ett tecken till, att jag är mera så att säga menniska än blott Europe.

Vid ändan af den till byggnaden gränsande trädgården gingo vi genom en ståtlig port med torn på hvardera sidan och kommo in i ett stort karavanseri, planteradt med lummiga trän, under hvilka folk sålde och köpte bland koleldar, kastruller, krukor och kittlar, erinrande något om hvad jag hade sett bland Ziguenarne i Sevilla och Granada, med den skilnad likväl att allt här var mycket mera pittoreskt och färgrikt. Genom en annan port kommo vi derifrån ut i en stor planterad inhägnad, i hvars midt var en nedgång till en djup brunn.

Men det började lida till skymningen, och vi foro derföre hemåt. På paraden spelade regementsmusiken, och vi stannade en stund för att lyssna dertill. Lady Canning var äfven på platsen. Man spelade stycken ur Lucia di Lammermoor, och jag försattes i inbillningen tillbaka till Italien, Rom, Florens och Bologna. Lifvet brusar fram öfver stock och sten med hvirflar och bubblor, och minnet växer ibland till en jätte, som skrämmer oss, äfven när han ler. — Jag talade om för fru Edmondstone under tysthetslöfte, att sir William Mansfield hade lofvat mig att få följa med trupperna ut i kriget, något som tycktes förvåna henne rätt mycket; det var således, som det ville synas, en stor ynnest.

Jag gjorde åter visit hos generalguvernören och målade två aquareller föreställande soldater af hans lifgarde (Sepoys). På aftonen var jag bjuden till middag af lord Clyde; utom mig voro generalstabens alla herrar

der. Jag var den ende i civil drägt och fick min plats emellan lord Clyde och general Mansfield, hvilka båda voro särdeles vänliga emot mig. Lord Clyde hade ett ord för hvar och en af de närvarande och underhöll målron med många lustiga infall och historier. Det blef bland annat tal om den indiska byggnadskonsten, och han berättade mig i anledning deraf och såsom bevis på den fasthet och soliditet, med hvilken somliga af de gamla indiska byggnaderna äro uppförda, att han en gång, jag minns icke hvar, hade varit nödsakad att kommendera några tunga belägringskanoner att trumfa bort ett hörn af ett hindu-tempel, men det hade icke lyckats. »I vårt yrke», sade han, »gifvas allt för många tillfällen, då det icke är oss tillåtet att beundra de sköna konsterna, ty vi äro ofta tvungna att förstöra mycket, som är vackert, för att få vår vilja fram. Det var en superb byggnad, präktig, solid, graciös, men full af fiender, och derföre måste vi betrakta den blott och bart som en militärisk position». — Jag blef förvånad att höra, det elefanterna äro så lättskrämda och nervösa, att de icke kunna härda ut att vara i närheten af kanonerna, då det smäller. Elefanterna, ehuru de nyttjas att forsla fram artilleriet, måste derföre under aktionen spännas från kanonerna, hvilka derefter dragas in i striden af oxar, de minst nervösa af alla djur, enligt hvad general Mansfield yttrade, och för den skull, såsom han leende tillade, bäst passande till soldater.

Det förvånade mig äfven att höra, huru godt minne af personer lord Clyde tycktes hafva. Han frågade vid bordet officerare af särskilda regementen efter gamla sergeanter och korpraler, hvarest den eller den tagit vägen eller hvarest personer, dem han icke träffat eller

hört talas om på många år, nu funnos. Det tyckes, som om detta slags minne vore krigsöfverstar eget: de kunna mycket varmt intressera sig för personligheter, på samma gång de måste betrakta dessa endast såsom partiklar af en mägtig mekanism, ett stort maskineri sammansatt af rörligt kött och blod.

Efter middagen, sedan vi gått ut i salongen, tog generalen mig vid armen och förde mig fram till ett litet bord, på hvilket stodo två små fotografier i glas och ram. »You have heard much about 'loot', I dare say», yttrade han, »those two small pictures are all the loot I have got myself at Lucknow». Jag kan dock knappast tro annat, än att han skämtade, ty den allmänna föreställningen är, att mycket dyrbart fallit honom i händerna både i Lucknow och på andra orter. Eller menade han kanhända, att han hade tagit dessa med egen hand, såsom ett slags hågkomst? — Lord Clyde var klädd i en blå guldbroderad husartröja, hvilket tycktes mig se nästan skolpojksaktigt ut för en så gammal man, men förmodligen var det ett militäriskt mode.

Söndagsmorgonen fick jag ganska rigtigt mina tält skickade till mig från colonel Stuart och chefen för förråden i fästningen, kapten Russell; dessutom erhöll jag tre kameler och två karlar till min disposition. Min bruna häst n:o 2, som jag hade köpt af löjtnant Gjebb, red jag nu morgon och afton; den första sålde jag till kapten Stokes, emedan jag fann kreaturet allt för vildsint för att vara beqvämt på en marsch bland andra hästar. Sadeln, som jag fått till present af Charles Waring, när

jag reste från England, kom mig nu särdeles väl till pass. Betsel köpte jag af Gjebb, emedan det jag hade tagit med mig från Calcutta icke rätt väl passade hästen. Jag antog också en stalldräng, en så kallad »syce», samt dessutom en »grasscutter» och en »bheesty» eller vattenbärare, personligheter med vildt utseende, hvilka dock, ehuru de, såsom jag misstänkte, voro af olika religiösa meningar, icke desto mindre visade sig tama nog. Det var nödvändigt att på den blifvande marschen äfven vara försedd med så kallade »cameltrunks», det vill säga stora jernbeslagna läderkoffertar, försedda med kedjor och krokar för att kunna hängas öfver kamelryggen och bugtiga för att falla utefter djurets sidor. Jag skickade derföre ett par af mina karlar med ett bref till fästningen och begärde sådana cameltrunks, hvilka jag äfven ganska rigtigt fick; ett par af dem voro alldeles nya, starka och, såsom det tycktes, nästan bombfria. Det duger icke att vara blyg i krig; man måste begära, anhålla, taga, — åtminstone taga emot. Ingen kan vara så enfaldig, att han icke ser, huru kriget vänder upp och ned på fredens ymnighetshorn. Jag skaffade mig också en thékanna med tillhörande servis, en säng och sängkläder, en ljusstake, några dussin ljus och ett bläckhorn, blanksmörja och tvål. Mitt hushåll var sålunda snart i fullständigt skick, och mitt husfolk lagade sig äfven på bästa sätt i ordning med pick och pack, kastruller, buteljer och bylten, ja, jag tror att, om jag varit mera medgörlig, hade hvar och en af mina följeslagare tagit med sig sin egen qvarn och bakugn. Deras närmare eller aflägsnare slägtskapsförbindelser och mörka fruntimmersbekanta voro äfven mycket efterhängsna att få sluta sig till mitt lilla enkla

hushåll, men sådana orimligheter gjorde jag snart slut på, utan att mycket röras af deras bengaliska tjut och tandagnisslan.

Söndagsmorgonen var jag som vanligt i kyrkan. I Guds hus åtminstone kunde man känna sig liksom hemma igen och i fred och lugn draga sina tankar från all den indiska villervallan; jag red derföre alltid dit med glädje i hjertat, bibeln och psalmboken i fickan, och begaf mig åstad bittida på morgonen för att hinna fram till gudstjensten, som började redan klockan 7. Jag träffade der flere af officerarne och ibland dem major Crealock, som underrättade mig, att lord Clyde samma dag på qvällen ärnade begifva sig till lägret, som stod vid Saraon. Återkommen från kyrkan började jag derföre genast att packa in mina saker, sände bud och bref till höger och venster, skickade till kapten Stokes för att hemta min sängställning eller »charpoe», tog ned mitt tält, som packades på ett par af kamelerna, skaffade mig från basaren åtskilligt husgeråd och provision samt vexlade mig till hos Bensons 200 rupees i silfver. Det var rätt mycket att i hast ordna, och klockan var derföre redan 3 på eftermiddagen, innan jag satt till häst och var på väg med mina kameler och mitt följe. Efter att hafva passerat öfver den nya långa pontonbryggan öfver Ganges, som på det stället är nära en engelsk mil bred, bar det vidare af upp i landsbygderna. Vägen var särdeles vacker och vädret mycket behagligt, så att det var en rätt rolig färd, så mycket mer som hästen bar mig helt trankilt, och jag utan bekymmer kunde öfverlemna mig åt mina tankar

och funderingar. Hålvägarne i trakten hade dock understundom utseende af att kunna vara mindre säkra, så att det väl då och då smög sig öfver mig en känsla af möjligheten, att vår lilla flock på de ödsliga hedarne och fälten kunde blifva utsatt för någonting likt en okynnig öfverrumpling, i synnerhet som ingen af mitt folk kände vägen bättre än jag sjelf, och vi derföre måste fråga oss fram hos de enstaka svarta vandrare, som vi händelsevis mötte. Vi voro nu redan inne i fiendeland, och hela vår trupp utgjorde inalles icke mer än tio personer, men lyckligtvis hände ingenting obehagligt. Efter en obeskrifligt praktfull solnedgång tindrade snart de klara och blanka stjernorna ner på vår ödsliga stig, och i mörkret såg naturligtvis allt ännu litet mera äfventyrligt ut, men jag föresatte mig att icke släppa föreställningen, att vi verkligen voro på rätta vägen, hvilken förhoppningsfulla imagination också slutligen blef verklighet, då vi fram på natten hunno den indiska byn Saraon och snart derefter anlände till förposterna och slutligen befunno oss bland vakteldarne i lägret. När vi ändtligen efter mycket frågande hade fått reda på högqvarteret, voro alla der redan roligt i säng, men icke dess mindre fick jag snart anvisning på, hvarest jag kunde få sätta upp mitt tält, och rätt belåten deröfver samt med sömnen i ögonen och tröttheten i alla mina leder kastade jag mig på min charpoe för att pa allvar sätta mig före att sofva.

Men redan klockan tre väckte mig trumpeterna och knackningarne på tältpinnarne; hela lägret bröt upp. Jag var dock så trött och sömnig och i följd deraf så trög och långsam i mina rörelser, att, när jag hunnit blifva

klädd och kom ut ur mitt tält, jag till min bestörtning såg, att nästan hela arméen redan var sin kos. Halfmånen blänkte på himmelen, men eljest var det mörk natt. Jag skyndade på mina karlar, men vi voro ändock de allra sista på platsen, och eskorten, som hade lemnats qvar, 30 man mörka Punjabees med grå turbaner, måste vänta och koppla gevären, medan vi packade tält och öfriga effekter på kamelerna. Omsider voro vi dock i marschordning, men soldaterna gingo i mycket raskare takt än mina kameler, och eskorten var derföre snart icke af stor nytta, åtminstone ej för mina saker, ty sjelf ansåg jag det så godt att, i betraktande af den mörka natten, de obanade vägarne och uppehållet i fiendeland, lemna kamelerna med bagaget åt sitt öde och personligen sluta mig till den beväpnade styrkan. Jag sporrade derföre hästen och upphann snart truppen. Soldaterna voro muntra och glada, satte löfruskor i turbanerna och pratade och skrattade i största förtrolighet med sin chef och anförare, också en brun Indier, som satt till häst med en rund sköld på ryggen. Vi passerade förbi tungt lastade trossvagnar, förspända med buffeloxar, långa rader af kameler och kolossala elefanter. Allt detta i mörka natten var som ett fantastiskt skuggspel, och jag tyckte mig nästan ännu som i drömmen och väntade endast att i någon af de mörka hålvägarne och trånga snåren få höra skott smälla och sablar rassla. Men huru vi lunkade, dagades det småningom, och solen gick upp öfver ett förtjusande landskap med praktfulla träd och en yppig växtlighet, hvarthän man såg. Det var en tafla med en bakgrund mera passande för Chloë och Daphnis än för Cain och Abel. Man kunde ändock icke glömma, att i

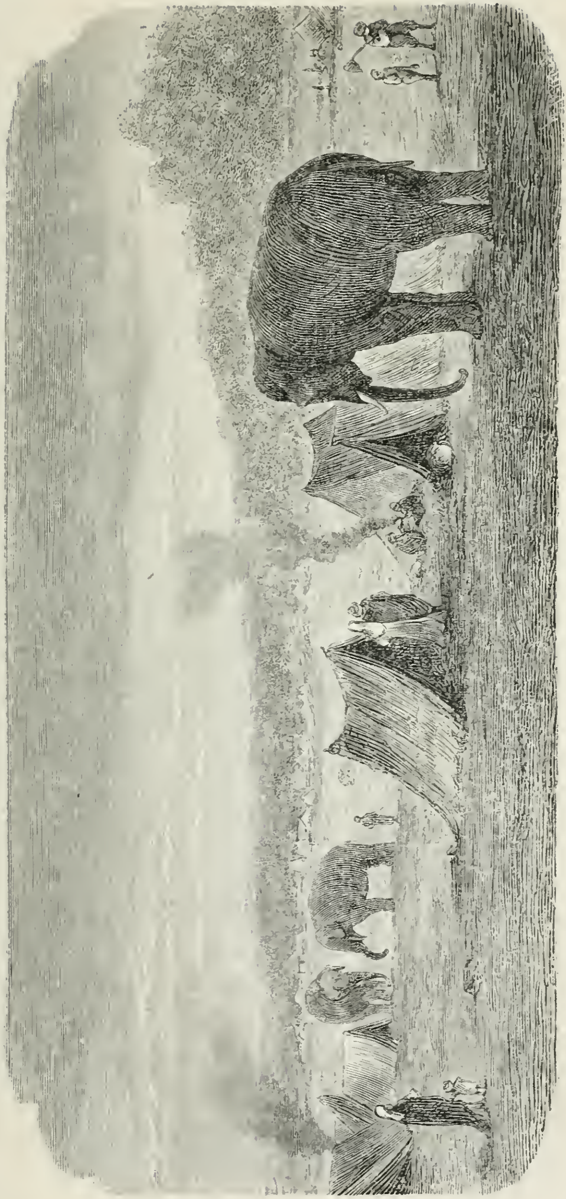
buskarne kanske lurade menniskor med föresats att störa blodomloppet hos hvarandra.

Fram på förmiddagen kommo vi in i ett trassligt jungle, der emellan de täta träden stigen var så smal, att endast häst efter häst kunde tränga fram. På ömse sidor var skogen så full af snärjväxter, törne, bråte och trassliga botaniska rariteter, att det tycktes vara alldeles omöjligt att göra det minsta snedsprång in under träden. Solskenet var hett och allt var tyst. Vi voro på den smala slingrande vägen så långt skilda från hvarandra, att man knappt hörde karlarnes tramp. Med ens, helt nära bredvid mig inne emellan stammarne och qvistarne hörde jag ett väsen och ett knakande, som om något stort vilddjur hade blifvit skrämdt eller väckt, och i hvarje ögonblick väntade jag, att en kungstiger eller leopard skulle hoppa fram och kasta sig på hästen. Det var dock lyckligtvis ingenting annat än en stor örn eller gam, som flög upp ur trasslet, och som snart var ur sigte högt öfver trädtopparne. Jag bekänner, att jag var rätt belåten med att få se denna fogel i stället för något glupskare fyrfotadjur.

Emellertid alarmerades jag icke långt derefter af att höra vår anförare gifva kommandoordet »hiderao, hiderao», så att det skallade genom skogen. Jag visste, att det var en signal att samlas (hitåt!), och i de närvarande omständigheterna uttydde jag det som ett tecken, att man kanhända hade mött någon fiendtlig hop. Det var derföre icke underligt, att jag lyssnade för att få höra det smälla, men min alltför lifliga imagination hade denna gång bedragit mig; det betydde endast, att vi voro framkomna till en öppen plats midt inne i skogen. Sedan äfven jag

anländt dit, red den indiske höfvitsmannen ganska artigt fram till mig och försökte på sitt språk göra för mig begripligt, att han hade ordres att stanna der med truppen. Han utpekade derjemte, att det stora lägret icke var på större afstånd än omkring 3 eller 4 engelska mil, så att, om jag endast såsom hittills följde gångstigen genom junglet, jag nog skulle komma rigtigt fram. Att helt allena och på egen hand göra en sådan upptäcktsresa i ett trassligt och labyrintiskt jungle i det inre af konungariket Oude roade mig emellertid så litet, att jag fordrade två soldater såsom betäckning fram till första utposterna. Välbehållen kom jag också ganska rigtigt ut ur junglet, och när jag efter en stunds ridt omsider fick sigte på de första tälten, tillhörande ett skotskt regemente, gaf jag mina svarta skyddsenglar, punjabee-soldaterna, litet drickspenningar och fann derefter snart sjelf min väg fram till högqvarteret. Efter någon väntan hade jag också tillfredsställelsen att se mina karlar anlända dit med kamelerna, alla helskinnade och med allt mitt packgods oförskingradt.

Lägret förvånade mig. Någonting dylikt hade jag aldrig förr sett, och hela intrycket var derföre lika så nytt som främmande. Det var en utsigt öfver ett flackt landskap, tätt öfversålladt med oräkneliga hvita tält och flaggor; glitter af gevär och sablar öfverallt, larm af trumpeter och trummor och gnäggande hästar, tusentals kameler och hopar af elefanter, tross och kanonvagnar, eldar, rök, rop och buller. Angelägen att taga denna lifliga tafla i närmare betraktande skyndade jag att få

Parti af lägret.

mig ett bad i mitt tält och ömsa kläder, hvarefter jag uppfriskad åter kastade mig på hästryggen för att i all maklighet rida omkring bland allt detta besynnerliga lefverne. Det var som ett ziguenarlif i stor skala. Den lägre klassen Hinduer påminte mig beständigt så mycket om »los Gitanos» i Spanien, att jag icke sällan frestades att tilltala dem på spanska, helst jag tyckte, att hinduspråket icke klingade mycket olikt spanskan.

I en trakt låg artilleriet, i en annan fotfolket, i en tredje kavalleriet och de indiska trupperna, regemente vid regemente. Längst utomkring låg trossen och basarfolket med sina marknadstält; marketentarne hade der uppslagit långa rader af skjul och stånd och bodar emellan oxvagnar, bufflar och elefanter, allt insvept i solrök och dam, så att intet slut syntes på den brokiga taflan. Bhestys eller vattenbärarne, mörka gestalter med håriga ben och blodröda turbaner och med vattenfylda svinskinn på ryggarne, skuttade omkring öfverallt emellan tältan med sin våta börda. Det var särdeles pittoreskt att se hoptals af dessa figurer omkring brunnarne, inväntande hvar och en sin tur att få vatten, visserligen icke utan otålighet och bullersamma trätor, men dock utan slagsmål; de tycktes väl veta, att det ej är utan fara att vara krånglig i ett läger. På ett ställe var man sysselsatt med att bygga något slags befästning, skansar eller dylikt. Löpgrafvar gräfdes, redouter murades, vallar. torn, hvalf och krutmagasiner uppfördes. Svarta nakna coolees klättrade uppför stegarne med hvita kalktrag på hufvudet eller tunga tegelstensbördor på ryggen, med leriga fötter och svetten lackande utefter refbenen; det var en rörelse och ett krälande som i

en myrstack. Man kunde föreställa sig Israels barn i Egypten.

Jag red också in bland trossens skröpliga tält och skjul; der var så att säga lägrets familjelif jemte tillhållet för de däggande djuren. Tunnklädda qvinnor och spritt nakna barnungar krälade der omkring, de senare så våta och glänsande, att man kunde hålla dem för brons-amoriner från någon vattenkonst, då deremot de gamla tandlösa käringarna voro så skrynkliga och magra, att man hade kunnat räkna knotorna i ryggraden genom de tunna skynkena och trasorna, uti hvilka de skylde sig. Alla hade ringar i öronen, ringar i näsan, ringar omkring smalbenen och ringar omkring armarne. Hvar och en af dessa stackare hade tillika på marken gjort sig en ring af jord och lera, inom hvilken hon byggt upp sin lilla kokspis. Dessa små cirklar eller ringar såg man till oräkneligt antal; vanligtvis voro de två eller tre alnar i diameter. Sjelfva spisen i midten bestod endast af några lösa stenar, emellan hvilka elden upptändes. Det var ett kokande och fräsande, dunster och rök, os och odörer, nog att gifva till och med buffeloxar och åsnor hufvudvärk. Det var också icke att undra på, att getterna stångades och kamelerna sparkade omkring sig. Utan att vilja vara oartig mot de flitiga kokerskorna, bekänner jag, att detta familjelif något påminte om de sagor, som jag läst om Blocksberg och Blåkulla, der hexor och qvastar, gastar, bockar och svarta skepnader figurera i eld och svafveldunst.

Likväl var himmelen så klar som en genomskinlig safir, så ren som om englarne hade blickat ned från det höga, och den sjunkande solen göt ett skimmer öfver

hela verlden, liksom ett bad af rosendoft och purpur-eter. Och jag satt i sadeln försänkt i mina egna tankar, under det inbillningen sväfvade vida omkring, längre än örnen kan flyga. När jag såg upp, syntes då två tjocka mörka rökpelare fjerran borta vid horisonten långsamt vältra sig upp i aftonstillheten. Alla pekade och stirrade ditåt, hvarföre jag frågade hvad det betydde: det var fienden, som drog sig tillbaka och satte eld på byarne. Det betydde krig, förstörelse och elände.

Midt i detta hvimlande läger var högqvarteret igenkänligt genom den stora engelska flaggan, som vajade öfver chefens, lord Clydes tält. Detta var mycket stort och afsedt för receptioner och affärer; hans enskilda sof-tält var ett vanligt, likt alla andras. Närmast chefen bodde sir William Mansfield och adjutanterna, general-qvartermästaren m. fl. Det sjette eller sjunde tältet från lord Clydes var mitt eget, och snedt öfver tältgatan hade Mr Russell, Times korrespondent, sitt. Denna ordning iakttogs punktligt under hela kampagnen, och det var sålunda ganska enkelt att veta hvar man bodde.

Mitt tält var ett vanligt officerstält, fyrkantigt, fodradt med storrosigt kattun, en stång i midten och matta på marken. Derinne stod min säng eller »charpoe», en stor rottingslänstol, en tvättställning och den ena af mina kamelkoffertar, som var så stor, att den tillika kunde tjena som ett slags bord. Jag hade dessutom min engelska kappsäck, en nattsäck, portföljer och en grof säck för skodon, orena kläder, remtyg o. dyl. Rundt omkring utanför tältet voro skynken utspända, under hvilka mina karlar sofvo bland sina tillhörigheter, och der fanns äfven min kamelkoffert n:o 2, som innehöll hvad som behöfdes

i hushållet, ljus och thékanna, blanksmörja, koppar, glas och borstar m. m., allt under Caratis, min kammartjenares, vård och ansvar. Nära derintill voro hästarne bundna jemte den svarta get, som gaf mjölk till mitt thé om morgnarne. En liten öppen eldstad fanns äfven och ett stycke derifrån ett litet krypin-tält, ett slags uthus, ett nödvändigt bihang till hvarje tält i lägret. Jag hade tre kameler för forslandet af mina tält och öfriga effekter och såsom betjening icke mindre än 9 man, nämligen två för kamelerna, två kuprassi, hvilka hade vård om tältet och dess uppresning, en vattenbärare (bheesty), en stallknekt (syce), en renhållare (meter), en grasscutter, hvilkens göra det var att skaffa foder för hästarne och geten, samt sist men ändock främst Carati, min öfverhofmarskalk eller khitmutgar, biträdd af en springgosse eller messenger. Det var således en hel hop folk, men jag kunde icke undvara en enda bland dem, ty ehuru det icke var just mycket att göra för hvar och en, skulle ändock ingen af dessa karlar hafva velat förrätta någon tjenst, som icke hörde så att säga till hans speciela yrke. Detta måtte hafva sitt ursprung i kastväsendet. När jag först kom till Indien, blef jag så förvånad öfver denna arbetets fördelning, att jag icke kunde låta bli att fråga, om det behöfdes en betjent för att öppna dörren och en annan för att stänga den. Emellertid hade jag för detta följes skull blifvit nödsakad att skaffa mig en extra häst, i den händelse någon af kamraterna skulle under marschen sjukna eller blifva allt för uttröttad. Sjelf red jag en brun häst, trind som en burk, stark som en björn och aldrig trött; visserligen icke utan böjelse för trilskhet, men i det hela ändock ett temligen respektabelt

kreatur. Jag brukade vanligtvis bära en grå klädeströja och höga ryttarstöflar, på hufvudet en grå filthatt, omlindad med en turban för solhettans skull och om lifvet ett bälte med en deri instucken revolver. Att hänga på mig sabeln i hvardagslag ansåg jag tills vidare onödigt, men mitt smidiga ridspö glömde jag deremot aldrig, hvilket nog också Brunte hade sina erinringar om.

I ändan af den tältgata, i hvilken jag bodde, var det så kallade messtältet, stort och rymligt som en salong, i hvilket jemte stabens och högqvarterets officerare äfven Mr William Russell och jag, de enda civila i lägret, spisade. Vid måltiderna uppassades hvar och en af sin egen betjent, som stod bakom stolen, den han förde dit och derifrån som sin dame under armen. Det var alla dagar fullständig middag med många rätter, vin, engelskt öl och kaffe. Lord Clyde sjelf spisade i sitt eget tält med sina adjutanter, och stabschefen, general Mansfield, gjorde detsamma. Omkring klockan 10 på aftonen var det tyst i lägret, men alla voro deremot mycket bittida uppe om morgonen, ibland före klockan 4.

Operationerna, såsom det kallas, hade begynt, och i lägret vid Beylah hörde jag för första gången kanonerna spela sin allvarsamma musik; truppafdelningar, kommenderade af general Wetherall, hade nämligen stött på fienden. En hel morgon hördes detta ljud, visserligen på något afstånd, men likväl ganska tydligt. Man tycker nästan, att dundret låter på annat sätt, när man måste tänka, att hvarje skott bringar död och förstörelse, och att det talar allvarsammare än smällarne i

en glädjesalut. Men allvaret deri är liksom berusande och döfvar lättsinnet, på samma gång som det ruskar vår energi vaken och så att säga kommer dristigheten att stiga till häst.

Det förmäldes, att Rajahn af Amethi låg i närheten uti ett befästadt läger med omkring 25,000 man och många kanoner. Midt i lägret hade han ett fäste med jordskansar och tungt artilleri. Våra grofva belägringsstycken hade afgått dit, kanhända dock mera för att skrämma hans höghet, än för att genast öppna eld mot befästningarne, hvilka visserligen icke voro omöjliga att storma, men likväl fasta nog, för att ett sådant företag skulle kunna förorsaka en förlust af hundratals officerare och mycket folk. Som det fanns fullt upp af dylika fästningar i konungariket Oude, var det antagligt, att lord Clyde icke ville företaga några onödiga våghalsigheter, innan han uttömt sitt förråd på vänliga inbjudningar till vederbörande. Men allt berodde på omständigheterna, och sedan general Hope Grant och brigadier Wetherall, hvar och en från sitt håll, hade förenat sina trupper med våra, och hela lägret derefter brutit upp och arméen satt sig i marsch, började det verkligen se ut, som om slagsmål menades.

Den 9 november klockan 5 på morgonen började marschen ganom det präktiga och rika landet. Det gick raka vägen liksom efter kompassen öfver åkrar och ängar, trädgårdar och omsorgsfullt odlade fält. Allt förtrampades naturligtvis och förstördes grundligt under fötterna af en så stor myckenhet folk och fä. På somliga ställen var marken odlad med en flit och en nätthet, som verkligen var beundransvärd; små kanaler och rätvinkliga diken ledde vattnet öfver fälten i alla rigtningar och i välbe-

räknade qvantiteter för att frambringa grönska och fruktbarhet; allt städadt som i en trädgård. Man kunde derföre också röras nästan till tårar af att se, huru det arma landtfolket kastade sig på knä, sträckte ut armarne emot oss och i den gruftigaste ångest anropade om barmhertighet och förskoning för sin gröda och frukten af sina händers trägna verksamhet. Hvad kunde jag göra? Endast med djup nedslagenhet se på, huru inom några ögonblick resultatet af långa års släp och möda låg förintadt, jemnadt som en milsbred dammande landsväg och derigenom kanhända tusende familjer bragta till tiggarstafven. — Ett qväljande elände! — Voro vi en syndaflod, voro vi lava från en vulkan? — Man kan väl se visaren gå fram, men begriper derföre icke mycket af urverket.

Öfver häckar, genom snår, ner i djupa diken och upp igen, midt genom gröna risfält, indigoplantager och majsåkrar gick arméens marsch, än i skuggan under höga palmer och lummiga trän, än i solhetta och dam, bland sablar, spjut och bajonetter.

Marschordningen började med en kohort oregerligt slödder, lösdrifvare och halfnakna vildmenniskor, obarmhertigt jagade undan af irreguliert rytteri eller Oude polis, hvarefter förtrupperna framtågade anförda af general Jones i följande ordning:

en sqvadron Madras' lätta kavalleri,
en sqvadron karabinierer,
ett batteri fältkanoner,
ett kompani kongl. ingeniörer och sappörer,
en bataljon af 5:te regementet,
en d:o Sikh-infanteri;

hvarefter följde under brigadier Pinckeney's befäl:

Pattam-kavalleri, präktigt folk ehuru i slitna och trasiga uniformer,
54:de regementet,
Bengal-artilleri,
Oude polis, infanteri,
pionierer,
tungt artilleri,
fältartilleri,
sappörernas park,
kommissariatet med magasiner och bagage, samt sist
Oude polis och
en afdelning Sikh-kavalleri.

Under det denna kolonn framskred, utkastades på flankerna en vida spridd linie af vedetter och patruller, och det var förvånande att se, hvilken betydlig utsträckning vår folkvandring hade, något som jag bättre än alla andra var i tillfälle att bemärka, emedan jag icke var bunden vid någon viss trupp, utan kunde galoppera omkring hvart helst mig behagade. Under marschen stötte andra regementen till oss, både fotfolk och ryttare med lansar, pukor och trumpeter, mörka figurer med eldröda turbaner eller skäggiga Punjabees med ljusgröna hufvudbonader. Vi passerade några af fienden öfvergifna befästningar, jordvallar och barrikader, innanför hvilka syntes ett par ruckliga stenhus och en brunn.

När det led mot frukosttiden, spejade jag alltid otåligt likt mången annan för att få sigte på kapten Goldsworthy, som vanligtvis red en hvit häst, och i hvars närhet man kunde vara säker att finna munförrådet, öfver hvilket han förde kommando. Uti långa och flata trä-

lådor, som buros på bamburör, förvarades glas och porslin, skedar, knifvar och gafflar och en ännu intressantare samling af kotletter, pastejer. smör och bröd, kall fogel o. dyl., att icke nämna sodavatten och pale ale i öfverflöd. På någon grön fläck i skuggan under de lummiga träden utbreddes en hvit duk, och deromkring lägrade man sig med god aptit, hvar och en på sin schal eller hästtäcke, hållande till godo med hvad huset förmådde. Ett stycke derifrån voro små eldar uppgjorda för halstring och stekning eller för att koka thévattnet, och öfverallt såg man de indiska khitmutgarerna fjeska omkring, barfotade och i hvita turbaner, hvar och en påpasslig att kunna snappa upp de bästa bitarne för sin herre och Sahib. Min egen kammarjunkare Carati var begåfvad med ett särdeles qvickt öga för de bästa viktualierna; jag var sålunda alltid säker på att få allt hvad jag behöfde och kunde, utan oro för att blifva utan mat, betrakta de obeskrifligt pittoreska grupper, som svärmade omkring mig, och hvilka jag äfven mången gång hann att teckna mig till minnes i ritboken. Jag skall aldrig förgäta dessa muntra frukostar omkring vår mess-dooly eller banghy-bedar, såsom kalaset kallades, och de våldsamma förkortningar, i hvilka man dervid kunde få se högqvarterets store män, hjeltar och fältöfverstar. Man kunde nästan tro sig vara midt i en pastoral i Arkadien, i synnerhet om man icke fästade sig mycket vid, att herdarne hade dragonuniformer, sporrar och pistoler, och att många af lammen egde ett omisskänligt slägttycke med vargen. Herdinnorna voro nog också lemnade efter, men det var kanhända just derföre, som enigheten och sämjan var så ostörd. Om Cupido

följde lägret, var det nog endast bland trossen, och hans pil och båge voro då inpackade bland kommissariatets förråd med annat, som icke var i dagligt bruk. Med ett ord, taflan liknade alldeles icke en tableau vivant, föreställande huru Delila klipper håret af Simson, äfven om det skulle kunna tyckas, att somliga hjessor verkligen varit under hennes sax.

Men när tåget åter satte sig i gång, var det som en lefvande freskomålning, påminnande om Israels barn bland Philisteer, Amoniter och Jebussiter. Marsch, marsch hela dagen i ända, till dess man mot aftonen hinner fram till en ny lägerplats, på hvilken redan den stora engelska flaggan utmärker stället för högqvarteret. Ett par timmar derefter anländer trossen, kamelerna med tälten o. s. v., och lägret växer då upp igen som med ett trollslag och står snart i full blomma. Min bhesty eller vattenbärare hade under vägen alltid skaffat sig tillfälle att ur någon brunn fylla svinskinnet, som han bar på ryggen, så att jag hvarje afton kunde i mitt tält företaga en generaltvättning och öfversköljning och hyfsa mig för att gå till bords, så snart elefanterna hunnit anlända med det stora messtältet och middagen stod färdig. Punktligt samlades der högqvarterets samtliga herrar, alla med aptiten eggad genom en ridt på vanligtvis omkring 20 engelska mil.

Den förut omnämnde Rajahn af Amethi hade emellertid tagit sitt förnuft till fånga och i all tysthet smugit sig ur sina förskansningar och fästningsverk. Genom parlamentärer anhöll han ödmjukast, att lord Clyde icke måtte visa sig allt för sträng emot honom för hans af-

voghet, hvilken han försökte utmåla såsom varande endast ett litet skämt; han var nu färdig att fullkomligt underkasta sig och stod redan med ena foten i stigbygeln för att personligen komma och göra sin uppvaktning. Och jag såg honom sedan verkligen anlända med ett antal af sina egna ryttare, åtföljd af öfverste Stirling och major Barrow, hvilka hade ridit honom till mötes. Stackars Rajah! han såg verkligen mycket nedslagen ut, och utan tvifvel hade han skäl dertill, i synnerhet som han jemte sina andra motgångar också hade rönt den att just nyss förut strax utanför lägret hafva blifvit kastad af hästen, hvilken skyggat för en gam, som flög upp från något lik. Denne fiendehöfding såg icke illa ut, men jag ansåg det dock såsom en lycka att icke behöfva bero af hans gunst och nåd.

Bittida morgonen derpå kom underrättelse, att allt det fiendtliga krigsfolket hade lemnat fästningen, som nu låg helt och hållet öppen och öfvergifven. Jag var nyfiken att bese detta »mud-fort», men som det ännu var ovisst, huruvida icke minor eller andra tjufstreck kunde finnas der, var det ej tillåtet för någon att rida dit, förr än sappörerna först fått snoka omkring och göra sina undersökningar. I sinom tid fick jag dock komma dit in och gjorde också åtskilliga teckningar på platsen. De egentliga fästningsverken bestodo af höga jordvallar bakom djupa löpgrafvar eller kanaler. Jag red öfver en smal jordbank med vatten å ömse sidor samt vidare på smala och krokiga stigar in i ett slags snår af träd och buskar, så trassliga och ihopväxta, att de nog gjorde lika god tjenst som någon barrikad. Der funnos äfven vattendammar, förmodligen för kreaturens behof, och brunnar.

Ändtligen kom jag ur snåren fram till de inre verken och byggnaderna. Dessa voro ganska skröpliga och luktade starkt af indisk komfort, snusk, tobak, härsket smör, men mest både ett och annat. Midt i allt detta låg Rajahns eget så kallade palats, ett hvitt stenhus, med väggarne utvändigt målade al fresco med besynnerliga figurer, som skulle föreställa tigrar och påfåglar, ormar och krokodiler, alla afbildade i de onaturligaste färger och i de osannolikaste sysselsättningar. Det inre af detta palats liknade smutsiga stalls- eller vagnshusloft. Af dem, som först kommit dit på morgonen, hörde jag, att man funnit qvarlemnade några så kallade oanständiga taflor, men jag såg dem icke. Rundt omkring palatset lågo uthus och bodar, somliga ännu innehållande proviant och materiel, som man qvarlemnat; mais och ris låg der på golfven så högt, att det gick öfver fötterna, när man klef deri. I några hvalf fanns det jernskrot och små kanonkulor af smidt jern, af hvilka jag medtog en såsom souvenir; den bär tydliga märken af att hafva varit hamrad. Man fann sammanräknadt icke mer än sexton kanoner i hela fästningen. På eftermiddagen sprängdes åtskilliga af fortifikationerna i luften medelst minor. Hvad man sedan gjorde med hans höghet Rajahn, vet jag icke, och det oroar mig icke heller — sic transit gloria mundi. Besättningen hade emellertid ganska rigtigt kommit undan, och lord Clyde sades vara förargad deröfver. Jag tog deremot saken kallt. Bättre lycka nästa gång — i fall Sepoyerna då hafva den artigheten att vänta för att få hufvudskålarne klufna efter konstens regler.

Som det nu icke var någon vidare förströelse att vänta der i trakten, bröt lägret upp följande morgon,

innan det blef ljust, och vi marscherade sedan hela dagen i sol och dam. Jag red en stund efter några elefanter, hvilka hvardera buro sex soldater med laddade gevär, som sutto der på utkik efter Budmashes eller lösdrifvande röfvare, som smögo omkring i åkrarne. Men inga påträffades, åtminstone smälde det icke så länge jag var i detta följe. Der det växte sockerrör i vår väg, försummade elefanterna icke att med snabeln rycka upp sådana och praktisera dem till munnen; äfven buskar och små träd aktade dessa tungfotade vandrare icke för rof att rycka upp med rötterna och slänga i sig med stor ledighet och smak.

Det var en grufligt het dag och solen rigtigt brändes. Jag bar vanligtvis en revolver vid ett bälte omkring lifvet och hade den i allmänhet hängande på ryggen, såsom der mest ur vägen och för att icke bränna fingrarne på stålet, som var så hett som ett fräsande strykjern. Jag fick nu den kanhända dumma föreställningen, att skotten kunde få lust att i värmen sjelfmant brinna af, hvarigenom antagligen hästen eller någon annan blifvit skadad, och för att förekomma detta lindade jag min näsduk omkring det eldfarliga instrumentet. Då man dessutom hade sagt mig, att det var nyttigt att hålla hufvudet så svalt som möjligt, hade jag skaffat mig en tjock bomullsturban med hängande skynken, ämnade att skydda nacken, halsen, medulla oblongata och andra intressanta lifstrådar. Men oaktadt allt detta, tyckte jag, att solen hånlog åt alla mina försigtighetsmått.

Marschkolonnen gjorde på ett ställe en lång omväg, och af damskyarne kunde jag döma, att förtrupperna mer och mer drogo sig till venster, liksom i en stor båge.

I stället för att beskedligt följa den tröga marschordningen, föll det mig derföre in att sätta ut rakaste vägen öfver landet för att genskjuta avantgardet. Jag rigtade blicken på de aflägsnaste damhvirflarne, som på en molnstod, och trafvade åstad, åtföljd af min syce eller stallknekt och ett halft dussin främmande indiska lösdrifvare, alla lika dumma som jag. Efter omkring en halftimmas ridt kommo vi nämligen ned till en temligen bred flod, som var rätt vacker, men den vi likväl helsade med allt annat än vackra namn af vår egen komposition. Derom brydde sig dock floden icke det minsta, under det vi stodo handfallna. Det blef nu efter en varm hindostansk rådplägning beslutadt, att vi skulle följa stranden längre upp åt venster, i hopp att vattnet der måhända vore grundare, så att vi skulle kunna vada öfver. Och mina spejande följeslagare lyckades verkligen efter en stund att finna ett ställe, der floden var mindre djup, och hvarest vi alltså försökte komma öfver till andra stranden. Vattnet gick dock ända upp till halsen pa min häst och rusade följaktligen in i mina storstöflar, men hufvudsaken vanns emellertid, och vi befunno oss snart på torrt land igen, ehuru våta och ur sigte af våra vänner, trupperna och marschkolonnen. Skild från arméen och i fiendeland började jag inse det osäkra i min ställning och det så mycket tydligare, när vi framför oss funno en temligen stor by, den vi icke kunde undvika. Det man icke kan vrida måste man lida, och man blir snart våghalsig, när ingenting annat hjelper. Endast jag var till häst, de öfriga luffade efter till fots, och i denna tågordning styrde vi rakt in i byn. Snart voro vi inne på en trång och krokig gata, och der mötte mig det för-

samlade borgerskapet, likväl utan andra högtidligheter än att alla gapade på mig som på ett vildt och farligt främmande djur. Antingen skänkte det dessa patrioter intet nöje att draga mig ned af hästen och bulta ut hjernan på mig med en gatsten eller antogo de, att jag förmodligen icke var ensam, utan åtföljd af trupper — nog af, de visade mig icke den minsta ohöflighet, men i alla fall skildes vi, såsom det tycktes, utan att sakna hvarandra. Jag hade ridit genom denna småstad i sakta mak, för att visa mig mera bekymmerslös, än jag verkligen var, men väl kommen utanför tullen på andra sidan ämnade jag just sporra hästen och sätta af i traf, när två karlar rusade fram emot mig, kastade sig framstupa på knä midt i vägen och sträckte upp händerna mot mig, liksom anropande om beskydd eller nåd. Jag förstod alls icke hvad de menade, och ingen var till hands, som kunde göra det begripligt för mig på engelska, hvarföre det först vid framkomsten till lägret genom explikationer af min stallkarl kunde utredas att, under det jag red genom byn, någon eller några af mina tilltagsna indiska följeslagare hade fått inspiration och tillfälle att tränga in i ett hus och derifrån borttaga ett par små messingsbäcken, ett präktigt svinskinn och ett alldeles nytt hästtäcke. Jag hade således i all oskuld vid detta tillfälle spelat rolen af en röfvaranförare, hvilket grämde mig så mycket mera, som jag nu icke kunde lyckas få reda på galgfoglarne och befordra dem till välförtjent straff. Hädanefter undvek jag så mycket som möjligt att skilja mig från den marscherande kolonnen och göra utflygter på egen hand.

Ett sådant oupphörligt marscherande dag efter dag skulle hafva kunnat förefalla enformigt, om det icke erbjudit så många för mig nya och främmande uppträden att betrakta. Det är i synnerhet någonting mycket fantastiskt och drömlikt att vara midt i hvimlet tidigt i morgongryningen, när lägret bryter upp och allt sätter sig i rörelse. Man kan tycka sig vara liksom midt i ett färglöst skuggspel eller ofattligt spökeri, der man sitter på hästen bland de framskridande mörka grupperna, hälften af tankarne ännu sofvande och resten fladdrande omkring som yra, halft blinda flädermöss. Tunga kanonvagnar förspända med buffeloxar, långa rader långhalsade kameler, lastade med bylten, koffertar, sängställningar, sammanrullade tält och fulla packlårar, här och der fantomer af ryttare bortilande öfver den tysta gräsmattan, rundt omkring slocknande vakteldar och i fjerran det egendomliga ljudet af knackningarna mot tältpinnarne, då dessa skola lossas ur marken. I taflan finnas dock hvarken skuggor eller dagrar, och den sömniga inbillningen tumlar blundande om liksom i en hvirfveldans af troll och gastar, hvilka dock småningom, allt som ljusningen i öster tilltager, antaga mer och mer naturliga former, till dess de slutligen framstå såsom lefvande dragoner, majorer och kaptener.

En morgon stod det skrifvet i stjernorna, att jag skulle få se detta mörker så att säga på närmare håll än vanligt. Under det jag klädde mig, brukade jag intaga en kopp thé och slängde mig derefter på den sadlade hästen samt red min väg, lemnande mina karlar efter mig för att taga ned tältet och packa allt på kamelerna. I skenet af de slocknande vakteldarne sprang min syce

efter mig som en hund. Jag hade på det sättet redan ridit en qvarts timme, när jag märkte, att jag hade förlorat min kikare, som jag vanligtvis, för att ha den nära till hands, bar instoppad i min grå jacka ofvanför bältet. Jag mindes bestämdt, att jag haft den i handen, när jag steg till häst, och trodde derföre nu, att den då hade fallit i gräset, hvarföre jag också på ögonblicket vände om för att söka denna min klenod, ty instrumentet var i mina omständigheter oskattbart. Att hafva ögonen med sig är alltid fördelaktigt, och särdeles der man är utsatt för oförutsedda och till och med farliga tilldragelser, och jag skulle derföre mindre hafva saknat min klocka än min kikare.

Det var ännu beckmörkt, och när jag öfver backar och fält ändtligen närmade mig platsen, der lägret hade stått, blef jag anropad af en piket Sikhs, som redo emot mig, förmodligen i tanke att jag var en spion, men vid närmare betraktande upptäckte de dock, att jag var en verklig kristen menniska och läto mig derföre passera. Der lägret under natten hade stått, var numera blott en tom ödemark, endast här och der upplyst af den slocknande glöden i askhögarne efter vakteldarne, och då jag red omkring i denna mörka enslighet, måste jag rigtigt skratta åt min enfald att tro mig kunna återfå min kikare, då jag icke en gång kunde gissa, hvar mitt tält hade stått. Lika fruktlöst ansåg dock icke min syce företaget, och sedan han hoppat omkring och spejat och räknat glödhoparne i flere rigtningar, sade han sig hafva sigte på en askhög, som han trodde vara den sista återstoden af vår egen vakteld. Han kunde äfven minnas i hvilken rigtning och ungefär på hvilket afstånd derifrån

mitt tält hade stått. Jag svängde derföre omkring på platsen några hvarf, till dess jag i en hastig vändning verkligen till min stora förvåning och förnöjelse fick se i gräset de runda glasen af min kikare, lysande i återskenet från eldbränderna som ett par stora kattögon och liksom blickande upp till mig med glädje. Mycket belåten öfver att hafva lyckats återfinna min skatt, red jag derifrån i galopp och upphann snart igen de marscherande trupperna.

Dagen derpå fick jag tillfälle att begagna min kikare. Redan vid frukosten hörde jag talas om, att vi möjligtvis skulle hinna att genskjuta fienden, och marschen var derföre mer än vanligt liflig. Allt var redo, och vi avanserade i slagordning. Den brigad, med hvilken jag färdades, gjorde halt på ett ställe för att ladda, och framåt gick det sedan igen. Omkring middagstiden smälde ett kanonskott i teten, hvilket betydde. att den efterlängtade fienden var i sigte, och fältartilleriet fick derföre ordres att rycka fram till fronten. Det blef fläng och ridande, och fältet var i ögonblicket fullt af marscherande trupper och kavallerisqvadroner i skyar af dam. Elefanterna stannade bakom, liksom alla de lastade kamelerna, trossvagnarne och bagaget. Adjutanter och ordonnanser sprängde hit och dit och äfven jag red omkring och aftecknade i förväntan på mera allvarsamma scener situationerna, så fort det kunde låta sig göra. Efter omkring en timme blef dock alltsammans plötsligen lugnt, och snart voro vi åter i full marsch framåt. Officerarne visste förmodligen hvad allt betydde — mig angick det icke mycket. Det angenämaste i saken var, att vi slogo läger på eftermiddagen tidigare än vanligt.

och att jag i följd deraf kunde roa mig med att sätta i ordning de teckningar, som jag i hast hunnit göra i sadeln.

Men kort efter midnatt bröt lägret åter upp. Underligt var att se, huru på ett gifvet klockslag alla dessa tusentals menniskor på en gång hastade att taga ned sina tält och bland de otaliga vakteldarne packa dem på de råmande kamelerna och de kolossala elefanterna, som sedan vandrade tysta bort i mörkret. Sedan gick tåget som en oafbruten ström af menniskor, kreatur och vagnar i stjernklara ljumma natten; der var bloss och rop och gnäggningar och ett doft buller af de i fjerran framtågande massorna, och i allt detta kände jag mig sprittande som fisken i strömmen. Och min häst var lika munter som jag.

I dagbräckningen kommo vi genom pittoreska hålvägar ned till floden Syë, hvilken större delen af trupperna passerade på en pontonbrygga, under det återstoden och bland dem jag vadade genom vattnet, som var grundt. I en backe på andra sidan, midt ibland hvimlet af Indier och lastkreatur, stötte jag på vår irländske katolske regementspastor, gladlynt såsom alltid, med kask på hufvudet, hvita skynken öfver öron och nacke till skydd mot solhettan, schal om magen, bössa på axeln, glasögon och operakikare. Han sade sig stå på utkik för att om möjligt få sigte på sina kameler, tält och öfriga egodelar. Knappt hade han hunnit säga så mycket, förr än en stor kamel kom skenande utför de halsbrytande backiga hålvägarne; med kappsäckar släpande efter sig och de långa benen intrasslade i rep och remmar, flaxade han fram som en fantastisk fogelskepnad. Det var en

särdeles lycka, att han icke rusade öfver mig och min häst, hvilken dock blef så skrämd, att han stegrade sig och svängde sig utför ett stenrös, hvaremot kamelen ett stycke derifrån föll omkull och, såsom jag tror, bröt af sig ett af frambenen. Vägen var beströdd med nattsäckar, hattaskar och bylten, hvilka nedtrampades i trängseln af menniskor, oxvagnar och elefanter, som alla traskade fram i en ohejdlig ström i dam och buller. Jag vände mig till min andlige och yttrade, att jag hoppades, att det icke var hans kamel. »Jo», sade han helt lugnt, »underligt nog, var det just det kreaturet, som jag väntade på, och det hade varit väl, om den kanaljen hade haft litet mindre brådtom». — Menniskoströmmen tog mig i ögonblicket, och jag kunde ej annat än för sent ångra, att jag icke tillbjudit den stackars presten min tjenst. Jag fruktar, att det är bevis på dåligt hjertelag, när man kan vara tanklös vid ett sådant tillfälle, medan man kan hafva presence d'esprit tillräckligt, när det gäller lättsinnigheter och pojkaktigheter. Men det är åtminstone något hopp om förbättring, när man kan ångra sig.

Beständigt marscherande och derefter läger; ingenting hände. Spioner kommo in — figurer som jag aftecknade, svartfotade, gråskäggiga infödingar. Lord Clyde var mycket vänlig emot mig och bjöd mig flere gånger till middag i sitt tält; äfvenså general Mansfield. Jag var också bjuden till middag af officerarne i de olika regementenas läger rundt omkring, och det var då icke alltid lätt att hitta hem till sitt eget tält i mörkret. Ibland marscherades hela natten i månsken, då man här och der

träffade på en öfvergifven fästning att spränga i luften, men inga fiender.

En af mina karlar, kuprassin eller den som hade att göra med tältresningen, blef sjuk och gul i ansigtet som en citron, hvarföre han bad mig om något slags medicin mot plågorna i magen. Jag hade inga pulver och af flytande varor endast bläck och en flaska ingefärstinktur. Han valde det sistnämnda, men jag tror, att han gjorde orätt, ty han blef värre, så att jag måste rapportera honom till fältläkaren för att få tvenne par karlar att bära honom i en palankin. Efter några dagar var han dock åter så kry igen, att han kunde marschera. Eljest voro vi alla friska, och det var i sanning en sak att glädja sig öfver, ty ett gruftigt elände måste det vara att ligga sjuk på ett sådant tåg. Bland så mycket folk är det dock många, som icke slippa undan utan svåra lidanden, och det är pinsamt att nödgas se så mycken ynklighet, som man icke kan afhjelpa.

En natt marscherade vi genom en vild och ödslig trakt, der klara månen sken ner emellan de höga lummiga träden i mörka skogsdungar eller på nedtrampade fält. Ljumma balsamiska flägtar liksom smekte kinden, under det man satt vaggande på hästryggen försänkt i sina egna tankar och inbillningar. I stillheten kunde man från fjerran höra Skottarnes säckpipor eller regementsmusiken, som spelade gamla hemlandsmelodier — »Home, sweet home» eller »Annie Laurie», och bröstet blef fullt af underliga känslor, glada minnen skymtade fram liksom genom tårar, visioner af fridfulla kretsar i en annan verldsdel. Man kom ihåg månget varmt och trofast handtryck, man såg upp till stjernorna och mindes

mången klar blick, månget litet ord hördes till och med ännu såsom ett hviskande echo från förhoppningarnas paradis och väckte en längtan efter ett eget hem, och man suckade månget ack, utan att kunna göra sig reda för hvad allt det betydde. Soldaten lunkade fram i de öfvergifna indigofälten, med geväret på axeln, kulor och krut i patronköket, medan hans tankar voro hemma; det bekymrade honom derföre för ögonblicket litet, om han kanhända i dagbräckningen skulle komma i handgemäng med fienden.

På ett nyplöjdt fält kom jag att rida efter en fattig indisk familj. En liten smalbent spenslig åsna bar en qvinna, insvept i sin slöja och utstyrd med metallringar omkring benen. Framför sig höll hon ett litet dibarn, och bakom henne satt en annan liten unge, som höll sig fast i henne, så godt han kunde. Fadern gick efter med staf i hand, liksom Josef på taflan, som föreställer flykten till Egypten. Öfver den knaggliga åkern gick det temligen bra för det stackars trötta folket, men värre återstod. Fältet var nämligen omgifvet af djupa diken och derutomkring med en temligen hög jordvall, öfver hvilken till och med min häst hade svårighet att krångla sig. När nu den svagbenta åsnan skulle passera dessa hinder, gjorde hon så förtviflade ansträngningar att komma öfver med sin tunga börda, att den stackars modern med sina barn icke längre kunde hålla sig fast på djurets rygg, utan hasade af baklänges ner i diket, dragande kreaturet öfver sig i fallet. Jag hörde blott ett litet pip och fruktar, att åtminstone det lilla barnet på ryggen fick sitta emellan på ett ganska bedröfligt vis. Och der lågo de i mörka månskuggan allena, och ingen kom dem

till hjelp. Marschen tog en annan rigtning för att undvika den plöjda åkern, och de voro således snart öfvergifna. Ena barnet var förmodligen ihjälklämdt, och åsnan hade sannolikt brutit af sig benen. Ack, att verlden skall vara så full af dylikt elände, som vi måste rida förbi utan att kunna lindra!

Emellertid trampade den marscherande kolonnen fram i månskenet, och hvar och en tycktes hafva fullt upp att göra med att akta sig sjelf för att blifva ihjälklämd emellan kameler, packkistor, kanoner och buffeloxar. På ett ställe kommo vi in i ett slags bergspass bland stenar, klippor och bråte, och der blef med ens en sådan villervalla, att vi måste göra halt. Det befanns omöjligt att föra kanonerna öfver afgrunderna, och på ett ställe måste man rifva ned några stenhus för att vidga vägen för det tunga artilleriet. Om det fiendtliga rytteriet hade fallit öfver oss der i hålvägarne under mörkret och trängseln, hade det säkert blifvit ett muntert nedsablande. Stora eldar uppgjordes, månen sken blek, och ändtligen mot dagningen kommo vi lyckligt och väl till allas belåtenhet på rätta stråten.

Lord Cyde med staben red förbi mig i sporrsträck; alla sågo ruskiga ut i morgongryningen, deras stöflar voro våta som om de nyss kommit upp ur något vad och kläderna öfverhöljda med kalkdam och smuts. Efter dem följde karabinierer och Sikh-ryttare med röda turbaner och långa pikar. Allt hopp om någon träffning på morgonen var nu ute, hvilket fägnade mig, emedan vi i följd deraf snart nog åter slogo läger och jag kunde få tvätta mig i mitt tält och hvila på min charpoe till fram på soliga förmiddagen.

På hvarje hviloplats tecknade jag med bläck och penna eller med vattenfärger så mycket jag kunde medhinna och bragte litet mera ordning i de utkast, som jag på hästryggen hunnit göra i min ritbok. Det blef sålunda småningom en hel samling af sådana hastverk, många af dem begripliga endast för mig sjelf. Jag har endast lärt mig teckna med en hand, men här var nu så mycket förvånande, att jag önskade att hafva kunnat teckna äfven med fötterna. Men hvarest finnes det icke mera att teckna, än vi kunna hinna med? Äfven de vanligaste föremål förändra ju utseende från morgon till qväll, och är det icke då hela dagen liksom en sång af muntra visor eller sublima psalmer omkring oss, dem målareögat icke kan undgå att förnimma? Men ack, huru skumögd ändock mången är! Ja, somliga hafva endast helt dunkelt bemärkt, att menniskorna i allmänhet gå på två ben och hästarne på fyra, eller observerat, att det är ljust om dagen och mörkt om natten.

En gång redo vi öfver ett fält, på hvilket låg en gigantisk bild af en menniskoskepnad, förmodligen ämnad att föreställa någon förnäm gudomlighet. Denna figur syntes vara omkring 70 a 80 fot lång och var byggd af tegelsten samt hvitlimmad. Den föreställdes liggande på ryggen med benen utsträckta och åtskilda samt armarne likaledes sträckta från kroppen och krokiga. Anletsdragen och öfriga detaljer voro icke mera utförda än på en snögubbe, men den ett par alnar breda munnen tycktes dock vilja uttrycka ett välvilligt småleende. Bilden föreställde omisskänligen en manlig gudomlighet och förekom mig vidrig att åse; för andra var den kanhända tillbedjansvärd, och här var således ett fält för nitiska mis-

sionärers verksamhet. Vi hade visserligen med oss den irländske katolske presten, men han kunde icke lägga sig mycket i hedendomens utrotande, upptagen som han förmodligen var af andra tjensteåligganden, till hvilka åtminstone hörde att då och då gifva sista smörjelsen at de irländska soldater, som behöfde den.

Under marschen genom Oude hade vi på icke mindre än fem ställen att passera genom floder och vattendrag. Vid sådana tillfällen uppstodo alltid förvånande och pittoreska scener, och det roade mig derföre särdeles mycket att vara tillstädes, när hästar och vagnar, kameler och elefanter, ryttare och fotfolk plaskade genom vattnet och från bottnen rörde upp dy och gyttja och munterhet i glittrande stänk. Infanterister med byxorna slängda öfver armen, stöflarne hängande från munnen och geväret högt i vädret, en brun och knotig Hindu med bastrumman pa skuldrorna, lik en Atlas med verlden, pikar och flaggor och palankiner, tross och tält och turbaner, spejare och resenärer, nästan alla så våta som kung Pharaos följe i Röda Hafvet. På somliga ställen voro stränderna på båda sidor så branta, att det var lika svårt att komma väl ned som upp igen. Ibland vältе ett lass med mjölsäckar midt i fåran, eller halkade en häst omkull, så att ryttaren plumsade hufvudstupa i strömmen och sedan syntes kraflande sig upp, våt öfver öronen och utan turban. Der var trängsel, skrik och piskande, sparkningar bland de osjäliga djuren och skratt och svordomar bland de själiga. och påtagligen tyckte sig hvar och en vara. såsom det heter, sig sjelf närmast. Det var med ett ord ett spek-

takel för en målare. Uti nöjet deltogo dock icke alla, och såsom bevis på, huru otroligt likgiltiga Hinduerna ibland kunna vara, såg jag på knappt ett pistolhålls afstånd från tumultet vid ett sådant vad en flock indiska qvinnor ligga nere vid flodbrädden och klappa tvättkläder, så helt och hållet obekymrade om både det politiska och det pittoreska i tilldragelsen, att icke en ibland dem ens vände på hufvudet af nyfikenhet, utan alla fortsatte sitt arbete, som om åsynen af en europeisk armé hade varit en alldaglig och vanlig händelse. »Nil admirari» var kanhända deras valspråk.

Så kommo vi till en djup »nullah» med vatten uti och en hög och smal jordbank förbindande de båda branta sidorna. Öfver denna bank forslades kanonerna och den tunga trossen och hvad som endast med stor svårighet hade kunnat transporteras genom vattnet. En tung ammunitionsvagn, lastad med kanonkulor och förspänd med två par buffeloxar, hade just hunnit halfvägs på denna jordbrygga, när ett af hjulen sjönk ned i mullen utanför bankens kant, så att hela den tunga vagnen tycktes löpa fara att välta ned i vattnet. Oxarne spjernade och sparkade i det gnisslande gruset, flåsade och stötte hornen mot jorden, men ansträngde sig ändock förgäfves; vagnen stod fast och liksom försänkt i djupa funderingar, tvär och trilsk, utan att bry sig det minsta om allt hojtande och väsen, allt piskande och rappande, och syntes icke en gång rörd, huru mycket än de beklöfvade djuren liksom i förtviflan piskade sig sjelfva och hvarandra med svansarne. Man skickade då en af de största elefanterna ned i vattnet på sidan af banken, och föraren, som satt på djurets nacke, talade med låg röst till sin kolossale

vän, hvilken genast med största villighet stödde framfötterna mot jordbanken, satte pannan och snabeln under det nedsjunkna hjulet och lyftade på det sättet hela den tunga vagnen upp i rätta spåret igen. Man kunde snart sagdt bli förskräckt för en sådan muskelstyrka, och jag hade svårligen kunnat föreställa mig en sådan kraftyttring vara möjlig, om jag icke hade sett det med egna ögon. Det var likaledes förvånande att finna, huru mycken intelligens det stora djuret på många vis röjde; det var tamare och förnuftigare än den lärdaste kanariefogel. Vägen var nu öppen för den långa processionen af kameler och oxar, hästar och kanoner, tunga lass med kruttunnor och mjölsäckar och derofvanpå bruna Lall-Bibis med röda, silfverkantade slöjor och med silfverringar om smalbenen, gröna papegojor i förgylda burar och markattor grinande åt hela verlden. Längre fram red jag ett långt stycke efter en axelbred rödskäggig engelsk soldat, hvilken hade en stor blånäst apa, som skuttade efter honom liksom en hund; en »figlia del regimento» af eget slag, som verkligen narrade mig att skratta åt sina kaprioler och tokerier, ehuru kanondundret börjat och hela tiden hördes på afstånd.

På sådant sätt hade vi marscherat dag efter dag och icke sällan äfven nattetid, drifvande fienden ur vägen framför oss, sopande landet rent, såsom det kallades.

Den 24 november bröt lägret upp i dagningen, och ordres gafs att hålla bagaget tillsamman så mycket som möjligt, ty vi voro nu komna helt nära en fiendtlig afdelning, 7000 man stark, som tycktes vilja invänta oss i

ett befästadt läger, midt i ett »jungle» nära Ganges vid Dondiakera. Den fiendtliga styrkan stod under befäl af en gammal indisk höfding, Bene-Madou. Efter ungefär en mils marsch gjordes halt och gevären laddades. Det gick derefter långsamt och försigtigt framåt genom skogsdungarne tills emot klockan 11, då det åter gjordes halt. Jag red midt i staben med lord Clyde och generalerna. Trakten var obeskrifligt vacker med dälder, gröna fält och höga, lummiga träd. Jägarkedjor skickades nu ut i olika rigtningar, patruller af ryttare och Sikhs med långa pikar och pistoler utsändes, under det att den egentliga kolonnen, kavalleri, artilleri och fotfolk, skred fram i slagordning. Klockan ¾12 hördes signalskottet, att fienden var i sigte, och strax derefter ett annat skott, som betydde, att artilleriet borde rycka fram till fronten. Vi voro nu inne i en trakt, öfverströdd med låga buskar och gröna ekar och der emellan odlade fält, hagar och ängsmarker. I denna terräng klefvo soldaterna fram två och två, och alla voro i spänd väntan att få höra de första gevärsskotten smälla. De följde också innan kort tätt på hvarandra, och snart blef det ett smattrande utefter hela linien genom skogstrakterna ända långt bort utåt högra flygeln, der brigadier Evelegh kommenderade, och der äfven kanonerna snart började dundra. Vi voro i full batalj. Jag visste icke, att jag var kommen så långt fram och befann mig så nära de fiendtliga linierna, förr än flera kanonkulor kommo hoppande i solskenet utefter fältet förbi mig, der jag satt på min häst och spejade genom min kikare in i röken. En kanonkula for med buller och brak genom grenarne och qvistarne af ett träd strax bredvid, under det en annan tog vägen genom det

karabinier-regemente, bakom hvilket jag hade tagit plats. Två hästar och karlar kastades omkull, och det var sparkande och vapenglitter i skyar af dam. Enstaka, omkringirrande indiska stalldrängar och kameldrifvare, som hade kommit lika långt fram som jag, kastade sig framstupa på marken emellan de dansande kanonkulorna, och jag trodde först, att de voro träffade, till dess jag märkte, huru de varsamt kröpo upp igen och började springa som yra höns. Jag kunde icke annat än skratta åt deras skuttande, men ansåg emellertid rådligt att också draga mig tillbaka och söka skydd af en trädstam. Der träffade jag, utom vår katolske prest, svart som en korp och med sina blängande glasögon på näsan, äfven ett par kirurger med lådor och bindlar; alla till häst. Dundrandet fortfor och gevären smattrade. Dragoner och indiska ryttareskaror rusade förbi i sträck med glittrande sablar i rök och solsken. Allt var i hög grad lifvande, och ofrivilligt drogs man framåt, som om det hade varit en jagt. En stor fältherre är värd beundran, men det är ingen konst att vara hjelte. Faran endast ökar nöjet. Om ovissheten att att vinna eller förlora penningar kan lifva spelaren, huru mycket mer vaket blir ej intresset, när lifvet är i fråga. Och nu var det derjemte intet tvifvel om, att vi framträngde steg efter steg, och det märktes snart, att vi förföljde flyende. I galopp störtade derföre äfven jag framåt midt i strömmen af kanonvagnar och soldater, svarta, krutbrända, smutsiga hopar af folk till häst och till fots, bland bårar med sårade, bland musikanter och tross. Öfver backiga och djupa hålvägar, i ett moln af dam och rök, i trängsel af Sikhs med krokiga sablar, bland sparkande kameler och lösa artillerihästar gick min

ridt i flygande fart öfver stock och sten. Att man icke bryter halsen af sig i ett sådant ursinnigt framrusande öfver diken och stenrös, stigar och branter är anmärkningsvärdt, och när farten något börjar sakta sig, är det derföre med verklig tillfredsställelse man finner armar och ben i temlig ordning och kan räkna det vanliga antalet tår och fingrar. Slutligen hunno vi midt upp i en by på branta stranden af Ganges, nyss öfvergifven af fienden, som der bivuakerat natten förut. Öfverallt såg man ännu skräp af många slag, kokkärl, vattenkrukor o. dyl., allt i en gruflig stank och orenlighet. Här och der lågo kroppar på marken; somliga lefde ännu och sparkade spasmodiskt. De engelska trupperna, som varit i elden, kommo just upp till platsen på samma gång som jag. De sågo rysliga ut. Många af soldaterna hade hvarken rock eller väst och byxorna sönderrifna och smutsiga; alla voro blossande varma och svettiga, nedsmorda omkring mun och kindben med krut, smörja och tobak, samt otåliga att få blifva qvitt sina tunga patronkök, gevär och sablar.

Under höga vackra lummiga träd krökte sig halsbrytande gångstigar ned till stranden, som sträckte sig torr och flack ut till den breda Ganges, som nu var så grund, att den nästan såg ut som ett vidsträckt grått akerfält, öfverströdt med stora vattenpussar. Der ute, midt ibland vatten och gyttja, syntes en myckenhet af fotfolk, sysselsatt med att arbeta upp kanoner och vagnar, som rebellerna icke hade hunnit eller kunnat släpa med sig. Långt bort på andra stranden såg man dessa i full reträtt och flykt med elefanter, kameler och bagage. En mängd af fiendens folk hade förmodligen om-

kommit under vadandet genom floden, och stranden låg full med döda och döende. Kavalleri skickades ut i vattnet, men vände snart om, skott hördes ännu och rundt omkring var rök af stora halmeldar, dam, svett, buller och trumpetande. Öfverallt i mullen kunde man hitta blykulor, som de flyende hade släppt eller kastat ifrån sig, och här och der låg en Sepoy nedhuggen af husarerna. Det var grufligt att se dessa nästan nakna blodiga lik liggande i hettan, somliga med förfärliga sabelhugg nästan skiljande hufvudet från kroppen, andra med hugg som gått in genom ögonen och öppnat hufvudskålen, så att hjernan låg bar i solskenet. Här sågs en ännu vrida sig, en annan hade ett rysligt dödshugg bak i nacken och hade strött rundt omkring sig papperslappar, fullskrifna med hindu-skrift. Jag hade stigit af hästen, som jag ledde efter mig, och gick med Mr William Russell och betraktade all denna sorgliga ynklighet af halfnakna jämmerliga kroppar, som ännu vältrade sig i blodiga och brända klädtrasor. — En syn af outsägligt elände.

Dagsverket var slutadt, och våra trupper hade kastat sig på marken allestädes omkring för att hvila, och bränvinsflaskorna började göra sin rund under skratt och stoj och svordomar; cigarrer och tobakspipor tändes. Fångar blefvo bragta in, svarta, svettiga, halfnakna, krutsprängda och blödande. Man förde en karl bunden just förbi der jag satt. Han var nästan helt och hållet afklädd och hade det svarta glänsande håret flätadt bak i nacken och vid tinningarna. Tänderna voro sammanbitna, uppsynen trilsk och elak, de gnistrande ögonen fulla af hat och grym blodtörst. Man tog honom bakom en gammal

mur, och jag såg honom sedan icke mera bland de lefvande.

Under tiden förtärde jag ett glas öl och några smörgåsar, hvilket smakade förträffligt. Jag befann mig hela dagen på venstra flygeln, på den högra lärer det hafva gått ännu hetare till. Fienden förlorade omkring 800 man, och på vår sida stupade äfven ett antal. Uppe i byn mötte jag lord Clyde sjelf. Han var vid särdeles godt lynne och tycktes mycket belåten med dagens händelser. Han stannade och pratade en lång stund med mig och sade bland annat: »You dont understand much of this sort of work, I suppose, but I can assure you, it has really been beautiful — everything done at its proper time — just like a clockwork».

Mot solnedgången kom jag att rida in på ett slags skräpig bakgård, afsides belägen emellan några ruckliga och förfallna byggnader. Jag fann der en ung och vacker Sepoy eller brahmin ligga utsträckt på marken. Han var träffad af en kanonkula, som gått genom båda låren, och vältrade sig i sitt blod under förfärliga plågor, men ännu vid full sans. Det var tydligt, att han var dödligt sårad, och att ingen hjelp mera fanns för honom. Benen voro uppsvullna, blodiga och rysliga. Han låg nästan naken på en knippa torrt hö och oaktadt de grufligaste lidanden sträfvade han att sätta sig upprätt. Med händerna sammanknäppta öfver bröstet och med döende blickar sökte han barmhertighet och något — något, som skulle kunna åtminstone lindra hans plågor. Jag kunde blott vända mig bort och se upp åt himmelen. — Och jag red bort. Men den förskräckliga synen förföljde mig; jag såg, huru han låg der öfvergifven af alla, ensam bland

förruttnelse och lik, den grymt långsamma döden närmande sig liksom krypande i mörka tysta natten, bringande med sig som sällskap brännande feber och törst. Allt detta stod som en vision framför mig, när jag red derifrån genom de mörka lunderna, midt ibland hopar af vildsint svärjande och liknöjda soldater; jag nästan svindlade, och det kom på mig liksom en frestelse att rida tillbaka till den döende och med ens skjuta ihjäl honom med min revolver. Det är dock något så motbjudande uti att öfverlagdt taga lifvet af en medmenniska, äfven om man är säker att dermed kunna bevisa henne en välgerning, att jag kände min hand förlamad, och jag var också grym nog att lemna den olycklige åt sitt öde. Så ställer sig understundom ett svart spöke midt i vår väg och bortskymmer med sin skugga både solsken och blommor. Det stränga allvaret smakar bittert.

Vi voro nu endast några dagars marsch ifrån Lucknow, fienden var slagen ur vägen och all fara förbi. Jag lät derföre min häst trafva hurtigt framåt, otålig att snart komma fram till den stora indiska staden och att der få rasta efter alla de långa marscherna.

Lucknow.

Den 28 november omkring klockan 10 på morgonen hunno vi fram till Lucknow. Allt hvad jag der såg omkring mig föreföll obeskrifligt pittoreskt. Vägar voro upphuggna genom förut tätt bebygda trakter af staden, öfverallt sågos spår efter huru man sprängt, skjutit ned och bultat sönder både små och stora byggnader, pagoder

och moskeer. Det låg nästan någonting uppfriskande uti att se en så storartad förstöring; det var som om man

hade försökt att härma en jordbäfning. Vi redo förbi många förmodligen förr ståtliga byggnader, nu icke annat än svartrökta ruiner, sönderskjutna af kanonkulor eller sprängda med minor. På många ställen i staden syntes

lemningar efter befästningar bakom djupa diken, barrikader och förhuggningar, allt påminnande om nyss ändade, heta strider. Höga kupoler, somliga grannt förgylda, sirliga minareter och torn midt ibland stora lummiga träd, här och der erggröna palmer glittrande i solskenet liksom perlor och guld. Vi redo förbi de vidsträckta kungliga palatserna eller Kaiserbagh och öfver pontonbryggan till fälten på andra stranden af floden Goomtee, hvarest man redan hunnit uppresa några af högqvarterets tält och deribland messtältet, under hvilket en smaklig frukost väntade oss. Snart nog anlände också det långa tåget af kameler med tross och bagage, och hela lägret stod innan kort färdigt och ordentligt.

Lucknow föreföll mig olikt allt hvad jag dittills hade sett, och jag förutsåg, att det der skulle blifva mycket för mig att teckna. Årstiden var också den bästa för arbete utomhus och promenader, och jag hade derföre skäl att hoppas att nu kunna fylla mina portföljer med mycket ovanligt, såväl för Drottningen som för mig sjelf. Jag borde äfven få tillfälle att derstädes något vidare handlägga och utföra de esquisser och utkast, som jag hade gjort så att säga i sadeln under marschen. Min helsa var också förträfflig och äfven lynnet utan några svåra krämpor.

På morgonen efter frukosten satte jag mig till häst för att rida omkring och bese några trakter af staden. Jag begaf mig först till Kaiserbagh. Vägen dit gick öfver nerfallna hus, grushögar och instörtade hvalf. Framkommen till palatset red jag först genom en hög port in på en stor gård eller plan, omgifven af brokigt målade och grannt utsirade byggnader, öfver hvilkas tak syntes

torn och flaggstänger, smärta underligt genombrutna minareter och förgylda kupoler, som sträckte sina höga spiror upp i den högblå, klara luften. Derifrån ledde ett annat högt och ännu präktigare orneradt porthvalf in i trädgården, som tycktes mig vara ungefär så stor som den i Palais Royal i Paris. Den var rundt omkring infattad i en ram af flerdubbla kolonnader och byggnader, målade med granna färger, balkonger, utbyggnader, trappor, terrasser och flyglar. Midt i trädgården lågo fint skulpterade marmortempel med alabasterpelare, dammar, förstörda vattenkonster, broar, besynnerliga kiosker och höga pelare, under hvilka hade funnits volierer och burar för vilda djur; allt nu i ruiner. Rosenröda små paviljonger prunkade der med förgylda gallerverk i fönsterna och på balkongerna, och smaragdgröna gungor med silfverknappar och fransar svängde nu tomma bland blomsterterrasser, palmer och underliga buskar, öfverhöljda af slingerväxter och stora blåklockor. Det hela påminte om en vällustig despots nycker och tanklösa infall; man kunde tro sig vara kommen midt ibland kolossala sockerbagararbeten, gigantiska karameller och förgylda krokaner eller tycka sig klifva omkring i en ofantlig färglåda, der endast penseln saknades.

Längst fram i trädgården prålade ett par guldgula, grannt utsirade byggnader med torn och förgylda kupoler. De voro vid första våningens höjd sammanbundna med hvarandra förmedelst en trappledning öfver en hvälfd brobåge. Midt under denna båge på en hög platform, till hvilken trappsteg ledde, stod ett litet tempel af hvit marmor med kupolformigt tak, mycket fint och sirligt arbetadt. Framför detta tycktes den kungliga tronen

haft sin plats vid högtidliga tillfällen, och utsigten derifrån öfver trädgårdarnas alla herrligheter till de präktiga moskeerna i fonden var verkligen i sitt slag mycket ståtlig och skulle kunna passa till dekoration i en ballett uti fédrottningens förtrollade slott eller i en tragedi om Blåskäggs bröllopp. Framför tronplatsen var en särdeles smakfull fontän af marmor med svarta inläggningar, fina och eleganta, och på hvardera sidan derom en elefant. äfvenledes uthuggen i hvit marmor. I nischer här och der voro målade fresker, föreställande soldater, dansöser, musikanter.

Jag gick in genom de öppna dörrarne genom rum och salar och korridorer och upp för trappgångar till de öfre våningarne — allt var tomt och öde. Under min vandring kom jag än in på öppna gårdar med dammar i midten, förmodligen badhus, än in i små kyffen och boudoirer, der förr måhända harem residerat, och än i en labyrint af smala gångar och löntrappor. Somliga rum voro svartmålade, med silfverorneringar och fina skarlakansröda grannlåter. Utvändigt voro åtskilliga af byggnaderna purpurröda med hvita ornamenter, men den guldgula färgen var dock den mest rådande. Öfver porthvalfven fanns alltid i halfupphöjdt arbete den kungliga kronan, uppburen af tvenne hafsjungfrur, qvinnogestalter med fiskstjertar, hvilka tycktes här göra sin tjenst lika bra som de lejon, örnar och björnar, som bruka hålla de kungliga vapnen i Europa.

Så länge högqvarterets läger stod utanför Lucknow vid Moote-Mahal, hade äfven jag mitt tält och mina ka-

meler der, men då sjelfva staden med allt hvad jag der såg började förefalla mig allt mer och mer värd ett noggrannare betraktande, blef jag villrådig, huruvida jag gjorde rättast uti att ånyo följa arméen på dess tåg norrut mot gränsen af Nepaul och Himalaya-höglandet, eller om jag borde stanna qvar i Lucknow — och jag kom till det beslut att låta arméen mig förutan tåga sin väg för att söka nya äfventyr. Man kan icke vara öfverallt på samma gång, men jag bekänner, att det icke var utan saknad, som jag såg trupperna sätta ut på nya marscher, churu jag å andra sidan var mycket nyfiken att få se mig om i Lucknow.

När högqvarteret derföre bröt upp på marsch till norra Oude, blef mitt tält det enda qvarstående på lägerplatsen. Den närmaste omgifningen der omkring var nu ganska otreflig midt ibland upprifven jord, stickor och strå och sönderslagna buteljer, ihjältrampade tobakspipor och tomma karduser. Sjuka och döende oxar lågo qvarlemnade, och en mängd hundar och schakaler samlades efter solnedgången på fältet med tjut och skällande, färdiga att rifva ihjäl hvarandra bland afskrädet omkring de slocknade eldstäderna i smuts och vämjeligheter af många slag. På andra sidan Goomtee syntes i mörkret det stora Lucknow med dess mörka kupoler och minareter liksom hotande, åtminstone med en mot allt europeiskt afvog och fiendtlig befolkning.

Under sådana omständigheter hade jag intet annat nöje än att lägga mig att sofva. Men äfven det nöjet blef afbrutet. Midt i natten väcktes jag nämligen af buller inne i tältet; någonting föll omkull, men jag kunde icke se det minsta i mörkret. Jag hörde dock tydligt,

att något rörde sig bland mina kläder och saker, och att det skramlade bland några tallrikar, som stodo i en vrå, och jag gjorde derföre alarm, ropade på mina karlar, som snarkade utanför, och sprang sjelf ur sängen och fick tag i min revolver. I otåligheten föreföll det mig som en evighet, innan Carati hann tända ljus, och det var icke fritt, att jag en stund funderade, om han höll på att raka sig eller klippa naglarne på händer och fötter för att med all indisk etikett kunna presentera sig. Ändtligen syntes hans hvita turban och ohyggliga svarta fysionomi i tältdörren, och i det matta skenet af danken, som han höll i handen, kunde jag skönja min nattgäst taga till flykten. Det var ingenting annat än en stor ljusgul katta, som störtade förbi oss och försvann i mörkret. Kattan var visserligen stor och gul och det var i Indien, som händelsen passerade, men jag skall ändock icke säga, att det var en leopardunge. Inga vetenskapliga forskningar blefvo således af för den gången; Carati släckte ljuset och började strax derefter att snarka i den öfriga konserten utanför, och vi hade alla så trefligt som förut.

Likväl var jag icke missbelåten utan snarare glad, när major Crommelin tidigt morgonen derpå kom ridande ut till mitt lägerställe och mycket artigt bjöd mig att taga min bostad till att börja med i hans hus inne i staden. Jag dröjde derföre icke ett ögonblick att sätta mina karlar i verksamhet med att taga ned tälten och lasta kamelerna, hvarefter jag med detta följe, glad som en patriark, red från den bedröfliga lägerplatsen genom en hjord af ilskna buffeloxar, öfver pontonbryggan, förbi Kaiserbagh och upp till Husrutgunge, hvarest jag

i major Crommelins trädgård fann ett stort och vackert tält till mitt förfogande. Sedan vid den muntra frukosten påstod majoren och de andra herrarne, att det hade varit ett särdeles oförsigtigt tilltag af mig att stanna ensam ute i lägret, sedan arméen aftågat, och att det verkligen var underligt, att jag icke råkat ut för något ledsammare äfventyr än besöket af den hungriga kattan. Redan samma morgon skickade jag mina tält till magasinet och sade farväl till mina kameler, hvilka jag jemte deras drifvare sände till kommissariatet.

Dagen derpå hade major Crommelin funnit ett palats vid Husrutgunge, som han trodde kunde passa mig, och vi gingo derföre tillsamman för att taga det i betraktande. Det var ett stort, tomt indiskt hus midt uti en trädgård, och som jag var ganska belåten med lokalen, lät jag genast bära dit mina kappsäckar och öfriga bohag. Jag fann der äfven stallrum för hästarne och krypin för min betjening. Med tälten och kamelerna hade jag skiljt ifrån mig fem dithörande karlar, så att min uppassning numera icke bestod af mer än fem personer, nämligen Carati och hans budbärare, syeen eller stallmästaren, vattenbäraren och soparen, generalrenhållaren.

Sedan jag nu var bosatt i Lucknow under tak och emellan solida väggar, for jag att göra min uppvaktning hos landshöfdingen, the chief commissioner, Mr Montgommery, för närvarande så att säga regenten i konungariket Oude. Jag blef af honom obeskrifligt vänligt emottagen och äfven förestäld för hans intagande fru och öfriga familj. Der gjorde jag också bekantskap med kapten

Hutchinson, guvernörens militärsekreterare, som i det följande blef mig till ett så värdefullt stöd.

Några dagar derefter kom en ung löjtnant Gustaviansky från Delhi och tog sin boning i samma hus, der jag var inqvarterad. Det var en hurtig, treflig, blond officer, som att sluta af namnet Gustaviansky måtte hafva varit af något slags svensk-polsk härkomst. Slägten var emellertid numera fullkomligt engelsk. Vi blefvo snart goda vänner, och jag tyckte mycket om honom. Indien var på den tiden ett fält för amatörer af vackra vapen, och min löjtnant visade mig åtskilliga praktfulla exemplar af indiska sablar, som han händelsevis (?) hade kommit öfver. Han hade äfven en hel hög fina Kashmir-schalar samt ett gammalt märkvärdigt manuskript, tjockt som en bibel, hvilket innehöll Sikh-folkets heliga skrifter, en bok som blifvit skänkt till honom såsom ett minne af en döende Sikh-soldat i regementet, der han tjenade. Af lefvande kuriositeter medförde han en stor apa eller skogsmenniska, som ehuru fullvuxen dock ännu icke visade andra talenter, än att kunna klå sig på ryggen och der nedanför, ruska ilsket på kedjan och grina med tänderna såväl åt mig som åt en i trädgården betande oxe, den min vän påstod sig hafva funnit gå helt allena och melankolisk för sig sjelf i ett jungle, hvarföre han hade samlat honom till sitt naturaliekabinett — tills vidare.

Allt detta hade sitt värde, men jag tror, att Gustaviansky ändock med större förnöjelse betraktade ett numera igenväxt hål under venstra nyckelbenet, der en gevärskula gått in för att gå ut genom skulderbladet. Det var emellertid alls ingen afund oss emellan, icke en gång när han munter och belåten hvisslade:

Nous avons pris armes et bagage,
Moi pour ma part j'ai deux balles dans le dos.

Söndagarne redo vi tillsammans till kyrkan, som ligger utom staden och är inrättad i en gammal moské. Presten var tysk, men predikade på engelska och ganska bra.

En dag var jag bjuden på stor middag hos the chief commissioner. Der var granna uniformer och stor ståt samt hvimmel omkring bordet af gästernas khitmutgarer i deras brokiga turbaner och guldgaloner. Min storvizir Carati hade en passion för lysande kläder, och han var derföre också vid denna middag en bland de mest briljanta, mycket grannare än kungens löpare och liksom en sammansättning af en mameluck, en enkekurfurstinna och en kröningshäst.

Vi voro nu i december, och vädret var understundom svalt samt himmelen mulen, så att jag nästan ångrade, att jag hade lemnat mina engelska vinterkläder efter mig i Calcutta. En afton på hemvägen från en middag hos major Crommelin öfverföll mig till och med några regnstänk, men jag hade icke långt att rida, så att jag blef icke mycket våt.

För den samling af porträtter, som jag ärnade skicka till England, målade jag äfven kapten Hutchinsons. Han hade haft mycket att göra med rebellionens bekämpande ända från dess första utbrott och dervid utvecklat stor rådighet. Att höra blodiga historier var på den tiden som dagligt bröd, men i min smak så vämjeligt, att jag

icke har någon lust att tugga om dem igen. Bättre är att försöka glömma sådant.

Kapten Hutchinson hade på sin veranda några lifliga markattor, som der hoppade omkring och roade sig med att fånga flugor, nypa sönder halmstrån eller klättra upp öfver fönster och dörrar. De voro fästade med långa kedjor, men voro det oaktadt inga rebeller. För att öfvertyga mig om deras lojala tänkesätt, visade mig kaptenen ett rätt löjligt experiment. Han hade nämligen ett gammalt oljefärgsporträtt af någon framfaren kung af Lucknow, klädd i guldgul rock, med diamantkrona på hufvudet, mörk ansigtsfärg, morsk uppsyn, svarta ögonbryn, blänkande hvitögon och långa mustascher, och hvarje gång han vände detta konterfej åt markattorna, kröpo de på ögonblicket under bänkar eller bord, skrämda och darrande. Jag framkastade väl den åsigten, att de kanhända endast funno målningssättet så vederstyggligt, men då kapten Hutchinson stod fast vid sin åsigt, att det var personen, som de icke kunde tåla, varnade jag honom att sätta alltför stor lit till deras lojala demonstrationer; markattor bruka apa menniskor och veta derföre nog att på deras vis, så godt som någon vända kappan efter vädret.

Juldagen på morgonen var jag i kyrkan. Äfven i Indien kan det kännas som Jul, om man låter sina renaste, oskuldfullaste tankar taga på sig sina högtidskläder. Minnet af alla oroligheter kan då liksom blåsa bort och allt bli så lugnt, att man tycker sig kunna höra, huru englarne sjunga: Ära vare Gud i höjden, frid på jorden,

menniskorna en god vilje. Man kan då tycka sig stor nog att kunna omfamna hela verlden och lifligt känna, huru vi alla äro barn af samme fader.

På aftonen var jag tillika med löjtnant Gustaviansky bjuden till the chief commissioner, och vi redo dit tillsammans. Det var Mr Montgommerys familje-julafton och ingen främmande der utom oss. Att så obeskrifligt vänligt bjuda en varm hand åt ett par obetydliga främlingar talar högt om det älskvärdaste hjertelag, och vi voro också båda rörda af innerlig tacksamhet.

En dag kom Mr Kavanagh och klädde sig i mitt rum så som han hade styrt ut sig, när han under belägringen åtog sig det farliga värfvet att smyga ut ur residenset för att midt igenom det fiendtliga lägret bringa depecher till den engelska arméen utanför. Han hade gul turban, violetta byxor och en röd schal om lifvet. Jag målade hans porträtt i denna drägt, och när det var färdigt, kom hans fru i vagn och hemtade oss till middag. De hade just haft kristning, och den nyfödde pilten hade i dopet blifvit kallad Lucknow. Kavanagh tyckte det vara ett förträffligt påhitt; jag tyckte, att det var dumt.

Jag målade i Lucknow rätt flitigt, så att jag snart hade en hel samling af studier och teckningar. Infödingarne började att behaga mig mera än i början, och ju mer jag såg af sjelfva Lucknow, desto pittoreskare föreföll det mig. Det förekom mig ibland så rikt i form och färg, att ögat nästan blef trött deraf och liksom kände längtan efter mera hvila. Emellertid gläder det mig att hafva sett Indien, och jag tror, att det måhända kunnat hafva en väckande inverkan på mitt färgsinne.

Ehuru det nog icke ännu var så säkert som det såg ut, kunde jag ändock aldrig komma ihåg att vara försigtig. En dag red jag ut genom basarerna och från deras vinkliga krokvägar kom jag plötsligen midt in uti en labyrint af de ohyggligaste gator och bakgårdar, der det värsta afskummet af den indiska pöbeln lefver i smuts och stank. Det var i viss mån intressant att se äfven detta för en gång, men det var tanklöst af mig att rida in helt allena bland allt detta byke. Min syce, Pudcha, sprang visst efter hästen, men på honom litade jag aldrig mera, än om han varit en vindthund. Man gapade på mig betydligt, men det gjorde icke ondt: mera generade mig lukten från alla blodiga slagtarbodar och nyss afflådda hudar med dertill hörande garfvare eller lumpsamlare emellan högar af trasor och skräp. Jag undrar icke på, att Europeer på sådana utflygter kunna löpa fara att blifva ihjälslagna. Det gifves ännu tillräckligt många fanatiker, hvilka nog skulle slicka sig om munnen vid att finna ett så ypperligt tillfälle att utan synnerlig risk kunna förtjena paradiset. Utkommen från all denna smörja och uselhet, fann min häst vägen till en annan något anständigare basar, der jag köpte en guldbroderad grön sidenkalott, ett par gula indiska tofflor med uppstudsiga, krokiga tåspetsar och en hookah eller rökanstalt af svart lera med inlagda orneringar af hvit metall. Jag fann der äfven ett par små lifstycken sådana som de indiska qvinnorna bruka. De äro af tyll, mycket åtsittande öfver bröstet och sammanbindas på ryggen med ett par smala band.

Jag ökade min för England afsedda porträttsamling med konterfejer af hrr Martin, Tait, Tulloch, Gustavi-

ansky m. fl. Tulloch hade varit innesluten i residenset i Lucknow under belägringen och hade mycket sällsamt att förtälja om ställningar och förhållanden derstädes på den tiden. Han berättade, huru svårt det var att hålla barrikader och batterier i försvarligt skick, huru fruntimren tvättade soldaternas kläder, huru de kokade i köket och icke voro rädda för någonting, huru en hop soldater en natt olofvandes smögo sig ut och obemärkta krånglade sig genom trädgårdar och öfver plank ned i staden, der de plundrade en tobaksbod och vände åter i triumf med sitt byte. Det obehagligaste påstod han dock hafva varit att slåss nere under jorden i mörkret bland minor och kontraminor utan annan upplysning än från gevärseld, pistolskott och dylik artificiel eklärering. Det lär äfven hafva varit förargligt att icke kunna promenera i trädgården, utan att höra kulor hvina och hvissla kors och tvärs såsom foglar i träden. Fru Kavanagh fick en kula genom vaden och miss B. en i sin chignon.

Medan jag sålunda målade och såg mig omkring i staden, var arméen på ströftåg norrut mot gränsen af Nepaul, men den kampagnen varade icke länge, och snart inträffade lord Clyde med högqvarteret åter i Lucknow. Dagen derefter red jag ut till lägret för att göra mina uppvaktningar. Jag träffade först öfverstelöjtnant Crealock och derefter många andra af officerarne. Jag gjorde också visit hos Mr William Russell i hans tält och spisade med honom om qvällen vid högqvarterets mess. Vidare uppvaktade jag äfven general Mansfield. Medan jag var i hans tält, kom lord Clyde sjelf dit in. Han var

vid det ypperligaste lynne och sade, att jag hade gått miste om många högst pittoreska situationer derigenom, att jag icke följt med trupperna på marschen uppe i bergstrakterna. Några pikanta träffningar hade också förefallit, och i synnerhet talade man om en kavallerifäktning midt i en grund flod, der vattnet yrade och stänkte omkring de sparkande hästarne. I hetta, solsken och krutrök, bland sabelhugg, pikar och pistoler hade det der varit så mycket kulbytterande, att man påstod, att det rigtigt var stor skada, att jag icke varit med. Jag måste emellertid nöja mig med beskrifningarne, af hvilka många voro rätt lifliga och målande, i synnerhet Russells.

I högqvarteret tecknade jag porträtter af många bland fältöfverstarne, hvilka nu icke hade mycket mer att göra än att hvila sig efter de öfverstandna strapatserna. Söndagsmorgonen var jag på frukost hos lord Clyde, hvarefter han lät mig teckna af sig. På aftonen var jag åter bjuden till middag hos lorden, som var så nöjd med porträttet, som jag hade tecknat, att han bad mig, att jag skulle göra ett till, hvilket han ville skänka sin syster. Han stämde derföre möte med mig till dagen derpå hos major Bruce.

När jag infann mig der, satt i salongen en ståtlig, högväxt Hindu, klädd i en tunique af dyrbart schaltyg och med en himmelsblå silfverstickad turban på hufvudet. Han stod genast artigt upp och gjorde för mig sin djupaste salaam, hvarefter han blef stående, till dess jag så gentilt som jag kunde nödgade honom att åter sätta sig. Någon konversation blef det dock icke, utan jag grep till de engelska tidningarna, som lågo på bordet. Snart nog ankom lord Clyde, åtföljd af major Bruce, och jag

blef således vittne till den audiens eller konferens, som derpå följde. Den store indiske mannen var nämligen en af de upproriska cheferna, som gifvit sig på nåd och onåd. Lord Clyde pratade dock — med major Bruce såsom tolk — på det nådigaste sätt med honom, ja så skämtsamt, att den först nedslagne fienden tycktes komma i rätt godt lynne, och när man visade honom min påbörjade aquarell, fann han den naturligtvis oöfverträfflig. Lord Clyde gjorde honom många frågor rörande de fiendtliga hoparnes marscher och förhållanden, om Nepaul, Jung Bahador och mycket annat. Mannen tycktes mig vara mycket öppenhjertig och rätt fram, men lord Clyde sade mig sedan, att det icke är lätt att locka ut någonting likt rigtig sanning från sådant folk eller, såsom han uttryckte sig, »de kunna ljuga bättre än Paganini spela fiol». När Indiern hade gått, berättade han, att denne magnat hade en bror, som ännu icke underkastat sig, en dristig och skicklig krigare, som verkligen var värd ett slags högaktning, hvarföre det ock vore önskligt, att en så dugtig karl icke längre ville envisas med hvad som nu omöjligt kunde leda till annat än hans ruin, och »för min del», yttrade lorden, »skulle jag verkligen blifva glad, om jag finge höra, att han vändt om, medan det ännu är tid».

Så kom Mr Russell in, och det blef ånyo indisk politik. Men Russell gick, och vi blefvo åter allena. Lord Clyde var särdeles pratsam och vid godt lynne samt berättade många historier, som roade mig rätt mycket. Det är uppfriskande att vara tillsammans med personer, som varit mycket våghalsiga; minnet af stormen sprider liksom ett leende öfver lugnet. Mer än en gång har jag kunnat

märka, huru höga herrar ibland finna ett slags behag uti att prata med oss målare, svärma omkring på neutral grund, utgjuta sig litet för en medmenniska, som alls ingenting begär af dem, och hvars sträfvanden gå i en så helt och hållet olika rigtning. Lord Clyde var en af dessa. Det tycktes för honom vara en angenäm hvila att åtminstone för några ögonblick söka glömma all den ansvarighet han iklädt sig, kasta ifrån sig alla de kedjor, med hvilka han var sammanlänkad med tusendes öden, och i muntert oberoende följa med mig liksom på en promenad bland glada imaginationer. Och jag undrade icke mycket derpå. Såsom högste befälhafvare var han tvungen att iakttaga en nödvändig reserv mot sin underlydande omgifning och nödsakad att bland sina officerare alltid vara general; med mig behöfde han deremot icke vara annat än gentleman. Hvem kan stå ut med kulor och krut både till frukost, middag och qväll?

Under rebellionen hade konungen af Oude otvifvelaktigt varit vacklande i sina relationer till England, och följden blef derföre också den, att högst densamme efter Lucknows fall fördes såsom statsfånge till Calcutta. Vare sig nu detta skedde med rätt eller orätt, det vissa är, att majestätet på sådant sätt fick bära hundhufvudet för hvad som passerat, under det att hans mörka rådgifvare släpptes på fri fot. Bland dessa hade Maun Singh varit den mest framstående, och i sin rol såsom ett slags statsminister hade han spelat så fint, att hvarken Engelsmännen eller rebellerna kunde rätt klart finna ut, på hvilkens sida han egentligen stod. Han hade så att säga

ännu alla sina trumf på hand och var i följd deraf mycket respekterad, ty verlden har alltid en viss aktning för stora vinglare, när de lyckas. Maun Singh hade åtminstone skaffat sig rykte för att hafva stor talent för statskonster i allmänhet; han var i det afseendet ett slags taskspelare, som kunde äta brinnande blår utan att svälja ned en gnista.

Jag var händelsevis närvarande, när denne Maun Singh en gång kom på uppvaktning till lord Clyde. Han hade ett mycket förståndigt utseende, mörk ansigtsfärg, genomträngande blickar och var liten till växten. Han tycktes vara omkring 30 år gammal. För öfrigt var han klädd i rik indisk drägt och bar på hufvudet en guldstickad mössa eller turban, som nästan liknade en krona. Oaktadt alla omsvep, kunde han icke undgå att medgifva, att det varit tillfällen, då han tillåtit vissa batterier spela både forte och piano på de engelska trupperna, och det var lustigt nog att nu höra, huru han och lord Clyde på det älskvärdaste sätt förklarade för hvarandra sina intentioner med placerandet och användningen af de kanoner, som de ömsesidigt haft att tillgå, och de gjorde dervid ungefär sådana grimacer som ett par schackspelare, när spelet är slut. Men det led intet tvifvel, att ju ej Maun Singh numera var fullkomligt upptagen till nåder. Och icke nog med att han vetat att på ett så genialiskt sätt sprattla ur galgen, han hade derjemte ställt sig så väl, att ofantliga egendomar fallit på hans lott. I följd af rebellionen ansågs det nämligen icke vara politiskt att konfiskera någon del af jorden i Oude, under det att Engelsmännen de facto hade kommit i besittning af stora landamären, till hvilka således eganderätten numera lik-

som var för dem generande. Maun Singh, som visat sig besitta stor administrativ förmåga, ansågs förmodligen derföre vara bäst passande att fa taga dessa jordstycken om hand, och han sades nu kunna hafva den ljusa utsigten att få räkna sig till godo en årlig inkomst af kanhända mer än hundra tusen pund sterling.

Det var väl derföre också icke just mer än i sin ordning, nu sedan den stormigaste tiden var förbi, och han ur grumlet hade lyckats draga åt sig ett så rikt notvarp, att han gaf ett dundrande gästabud och en storartad glädjemåltid åt högqvarterets herrar. Man väntade sig detta, och bjudningar kommo också i sinom tid. Det talades om ingenting annat och en eftermiddag, när jag var ute och red och händelsevis mötte lord Clyde också till häst med sina herrar, hade han den godheten att fråga, om äfven jag ärnade mig till Maun Singh, för hvilken händelse han erbjöd mig att få följa med dit i hans svit. Jag hade verkligen genom major Bruce fått ett bjudningsbref, men hvad lord Clyde sjelf beträffade, hörde jag, att det icke ansågs öfverensstämmande med etiketten, att han skulle nedlåta sig att personligen närvara vid denna festlighet. Han måste ännu spela Jupiter och sitta i molnen med sin åskvigg, huru mycket än resten af Olympen fann för godt att sänka sig bland nymfer, fauner och satyrer.

Jag var vid detta tillfälle på väg till Immum Bara, en af de märkligaste byggnaderna i Lucknow, som med sina höga och sirliga minareter kan skönjas rundt omkring på långt afstånd. Jag hade hört, att byggnaden ursprungligen varit ämnad att tjena vetenskapliga ändamål, såsom ett universitet eller dylikt, nu var det en

kasern för ett engelskt infanteri-regemente, med sergeanter i stället för professorer och trumslagare i stället för docenter. Utsigten derifrån var förtjusande, när den nedgående solen kastade liksom ett guldskimmer öfver den stora staden, dess torn och kupoler och det vidsträckta slättlandet rundt omkring, öfversålladt med mörka skogsdungar, glittrande vattendrag, hindu-tempel, byar och boställen. Det var tyst, men ändock liksom musik i färgspelet. Och skymningen växte, till dess de stora guldstjernorna började tändas och skina genom palmernas kronor ned på den slingriga stigen, der jag lät hästen söka sig fram bäst han kunde till min trädgård i Husrutgunge.

Det är förvånande, huru man kan förmå att i fullkomlig sorglöshet njuta af sådana ögonblick i en omgifning, der så mycket öfverljudt borde kunna påminna om mångahanda faror, osäkerhet och oro; likväl har jag en glad erfarenhet af, att det är möjligt, då man fast tror, att ens hufvudhår äro alla räknade. Då är man icke mörkrädd; liksom Sankt Göran kan man då rida, utan att rädas för svarta moln eller eldsprutande drakar, och medan handen leker i hästens man, kunna tankarna liksom Puck i Midsommarnattsdrömmen »put a girdle round about the earth in forty minutes» och ändock under tiden nicka gladt åt tusen vänner och bekanta ställen.

När dagen för Maun Singhs festlighet kom, klädde jag mig på qvällen i svarta kläder och hvit halsduk, steg till häst och red, åtföljd af min syce, ned till den så kallade Jernbron, i hvars närhet vår värd hade sitt palats

och trädgård. Det var temligen långt från Husrutgunge, der jag bodde, men i sinom tid anlände vi rigtigt fram, utan att kunna misstaga oss om stället, som var rikt upplyst med marschaller och lampor, papperslyktor och bengaliska eldar. I trädgården närmast det stora palatset hade en hop slödder med hästar och palankiner samlat sig, och under träden stodo i långa rader en mängd mörka, klumpiga elefanter med houdas eller säten på ryggen. Inomhus var allt ljust och glittrande, och uppför den breda trappan blef jag vägledd af två barfotade och grannt utstyrda indiska betjenter. Golfven voro belagda med rika mattor, ljuskronor strålade i salarne, der ett brokigt hvimmel af gäster redan rörde sig. Knappt var jag inkommen, så trädde Maun Singh sjelf med stor artighet emot mig, gjorde sin salaam och bugning samt tog från en bricka, som bars af en förgyld indisk gosse, en silfverkedja, som han hängde omkring min hals. Till alla dem han hade inbjudit skänkte han en sådan dekoration, ett slags utmärkelsetecken under aftonen, att man var så att säga comes palatinus. Jag kallar det en silfverkedja, men det var egentligen ingenting annat än ett slags guirlande af äggformiga trärullar, öfverdragna med väfda silfverband. Som jag icke kunde konversera med Maun Singh, skildes vi snart åt på det förbindligaste, efter att hafva visat hvarandra tänderna och ryggens smidighet, hvilken senare min värd syntes ega i så hög grad, att jag fruktade, att en präktig krona, som han hade på hufvudet, skulle falla af; men allt gick väl (det var icke första gången han balancerade kronor), och han skyndade bort i strumplästen för att taga emot andra just inkommande gäster. Jag kastade

mig nu in i den indiska societetens kulörta och parfymerade blomsterparterr, som öfverallt vördnadsfullt vek åt sidan vid åsynen af talismanen, silfverkedjan som jag bar om halsen. De skarlakansröda, guldsmidda engelska uniformerna lyste nästan lika mycket som de gnistrande indiska drägterna och de brokiga turbanerna, men utan jemförelse voro ändock Indierna de mest pittoreska. Jag gick från rum till rum, upp och ned; hela huset var fullt af folk, d. v. s. karlar. Från de vidöppna fönsterna såg man ut öfver den stora trädgården, som var illuminerad och öfverfull af menniskor, pipor, flöjter och cymbaler, sorl och skratt, luftbägare, fräsande solar och bländande sken, rosenrödt, grönt och gult.

Från en af balkongerna såg jag öfver allt detta hvimmel nere i trädgården ett slags teater eller platform, lysande af guldpapper och silfverskir, bland lampor och ljuskronor. Vridna kolonner, omvirade med girlander af törnrosor, uppburo öfverst engelska Drottningens namnchiffer under den kungliga kronan. Fram och tillbaka på denna ställning rörde sig en mörk indisk flicka, klädd i flor och gas, silke och juveler, och deklamerade liksom i ett slags ursinnig adoration indiska verser till Hennes Majestät Drottning Victorias pris och besjöng ljufligheten af att lefva under det brittiska väldet. Entusiasmen var högljudd; hästarne gnäggade, kamelerna muttrade, åsnorna skriade och turbanerna vickade af och an, liksom öfverfulla af tro och huldhet. Kring sibyllans upplyftade mörka armar blixtrade ädelstenar eller glasbitar, och vid hvarje steg hon tog skimrade ringarne, som hon hade på tårna, såsom elektriska gnistor. Det är eget att observera, med hvilken takt mobben alltid förstår att dansa den

menuett som passar, efter det musiken en tid exeqverats med kanoner.

Inne i palatsets salar hade emellertid dansen börjat, det vill säga icke den villervallande europeiska gymnastiken af smalbenta, svartfrackade herrar med barhalsade fruntimmer, utan ett slags konsert, utförd af Bajaderer (Nantch girls) till ögonfägnad och förlustelse för gästerna. Dessa satte sig i en halfcirkel, somliga på stolar, andra på kuddar med benen i kors, hvarefter framför dem på golfmattan utbreddes en glänsande hvit damast-bordduk. Det fanns fullt upp af ljus och lampetter i rummet, men icke desto mindre framträdde på hvardera sidan om den hvita duken en halfnaken, brun Indier, hållande i handen en brinnande och rykande fackla, som han då och då friskade upp med terpentin ur en bleckflaska med lång och smal pip. Emellan dessa karlar springer nu Bajaderen fram på sina bara, små fötter, insvept i en genomskinlig slöja och med från medjan nedhängande långa, fina silkesdraperier, som släpa i ymniga fållar rundt omkring fötterna. Tyget i klädningen är af lysande färg och liksom slöjan öfverströdt med guld- och silfverstickningar, bårderna äro fullsatta med dyrbara perlor och ädelstenar. Bröstet och axlarna äro inklämda i en trång tyllspens, öfversållad med små mjölkhvita perlor, halsen och äfven armarna bära blixtrande rubinsmycken, och när hon listigt och liksom förstulet en eller annan gång låter foten med vaden skymta fram, synes en guldring omkring smalbenet. Hon har ringar i öronen, och håret är uppstruket och hopflätadt öfver hjessan samt framtill prydt med ett briljant ornament af rosenstenar och silfver, föreställande två upprättstående fiskar, som kyssas.

Hela pannan är skymd af ett stort blixtrande diamantsmycke, som dock nästan öfverstrålas af elden, som brinner i flickans ögon. När man, efter sådana allvarsamma betraktelser, blickar omkring, ser man alla ansigten liksom fernissade med välbehagets småleende, och om jag hade en poetisk ådra, fiskrik på bilder, skulle jag försöka knipa en, som kunde rigtigt sprattla, för att beskrifva scenen. Bakom Bajaderen stå, såsom ett pianoforte på mahognyfötter, tre eller fyra musikanter i kulörta bomullsjackor och hvita turbaner, med schalar löst lindade omkring lifvet och i dessa instuckna guitarrbeslägtade, långhalsade träinstrumenter, somliga med två och andra med tre strängar, hvilka spelas med stråke. Dansösen går under tiden med lätta pantersteg fram och tillbaka på sin hvita duk, himlar sig och blundar, smackar med läpparna, sjunger strofer på en sömnig vaggvismelodi, sveper ut sig ur slöjan, sträcker armarna och vrider sig som ormen i paradiset. till dess hennes glanspunkt är öfver, och en annan flicka, smidigare än den förra, mera sprittande och slingrig och som kan rodna när hon vill, tager hennes plats och vajar fram och tillbaka i sin tur som en luftig fjäder, så genomskinlig som en fantom. Ungefär på sådant sätt aflöste hvarandra ännu en lång rad af dylika fruktansvärda monster. Detta tilldrog sig i den förnämsta salongen, men äfven i sidorummen, ja, i smårummen i öfre våningen var det merendels åtminstone någon sådan charmant danserska, som utbredde sina behag för ett valdt sällskap af bruna amatörer och kännare. När jag med någon annan inbjuden engelsk gäst trädde in i en sådan kammare med våra silfverkedjor om halsen, gjordes det genast mycket artigt plats för oss,

och stolar stäldes fram så att säga midt i varma solskenet af skönheten och gracerna. I ett af rummen var det skratt och stoj omkring en torr-rolig Indier, som ledde en dansande björn, d. v. s. en karl i ett björnskinn. och derunder hade många lustiga påhitt och sade roliga qvickheter att döma af de starka skrattsalvorna; hvilket allt naturligtvis gick förloradt för mig, som icke förstod språket tillräckligt. Jag kunde likväl icke annat än le med de andra, när jag såg till och med björnen skratta. Det var sedan souper för de engelska officerarne med klingande tallrikar och glas, tartor och vin, och jag red hem på natten, belåten öfver att på så angenämt vis hafva fått se en indisk »nantch».

Jag bodde ännu qvar vid Husrutgunge, men en trupp Sikh-soldater med tält och qvinnor och barn blefvo snart inqvarterade i trädgården, som hörde till vårt palats, och enär i följd deraf befälet en efter annan flyttade in i stora byggningen, blef det nödvändigt för mig att se mig om efter något annat, mera passande logis. Emellertid, så länge jag var qvar bland Sikherna, hade jag godt tillfälle att teckna af dem och deras privata lif. Många sågo ganska krigiska och morska ut, men framför andra i synnerhet en gammal soldat, med hvilken jag hade blifvit så att säga mera intim, än med de öfriga. Han var en ganska beskedlig karl, ehuru hans utseende var grymt och afskräckande; han hade tofvigt, grått skägg, stora ögonbryn, klumpiga guldringar och halsband, nakna ben och lår, stora rosenfärgade snibbiga skor, en hvass sabel i bältet och på axeln ett slags tungt bödelssvärd.

Framtill på sin orangegula turban bar han en prydnad af jern, liknande fem hvassa knifsuddar, som stucko rakt ut och voro hopfästade såsom ett slags kam. På mina frågor förklarade han det vara en symbol af Sikhernas fem stora profeter.

Denna min vän var, som sagdt är, soldat och han höll sin sabel skarpslipad för att, när det så påfordrades, kunna hugga ihjäl så kallade fiender, ju flere desto bättre. Likväl var han af ett religiöst sinnelag och, såsom jag tror, hvad man hos oss skulle kalla läsare, åtminstone så till vida att jag såg honom hvarje dag sitta korsbent på mattan utanför sitt tält och läsa högt ur en tjock bok för en hop andra soldater, som han hade samlat omkring sig. Alla voro vördnadsfullt uppmärksamma på ordet, som han läste, och då och då förenade de sig i en gemensam bön. Jag känner icke deras religionsläror eller de gamla skrifter, ur hvilka han läste, men att se det okonstlade folkets innerliga andakt var rörande. Sikherna hafva i sina anletsdrag något, som påminte mig om den israelitiska karakteren, och jag gissade derföre, att deras heliga skrift innehöll något likt de judiska profeternas böcker eller Davids psalmer. Utan att förstå deras läsning, kände jag mig dock vid sådana tillfällen nästan liksom i kyrkan, under det jag satt ett stycke ifrån och förstulet tecknade af dem i min ritbok.

Jag hade bland dessa kavallerister gjort bekantskap med en sergeant eller ryttmästare, lika godt hvilkendera, en karl med utstående, krokig och martialisk näsa, stora guldörringar, ögon som en örn och skägg som en svart bock, eljest stilla och tystlåten, åtminstone så länge han gick på släta marken i sina guldbroderade tofflor; men

när han väl hade fått ryttarstöflarna på sig och satt sig upp på hästryggen, flängde han som hin onde sjelf framför fronten, åtminstone tycktes han då hafva glömt all helig skrift och endast hafva minne för reglementet och gifna ordres. Han var mycket omsorgsfull i sin klädsel och hvarje veck i hans rosenfärgade turban var lagdt med beräkning och ordentlighet. Det är måhända derföre att krigaryrket förnämligast är ett kroppsligt göra, som militärer i alla tider varit så begifna på att pryda sin lekamen. Min Sikh-vän tyckte om lysande färger, tofsar och galoner, samt icke allenast en skarp klinga, utan äfven ett prydligt fäste dertill. Han hade ringar på de mörka fingrarna och omkring halsen guldkedjor med rika smycken, rubiner i knapparna och äkta perlor på dolken. Vid stormningen af det kungliga slottet Kaiserbagh hade han varit en af de första, som krånglat sig in genom ett fönster, och hade således haft godt tillfälle att i hast göra en intressant samling af juveler och annat smått af värde. När hofvet och palatsets öfriga innebyggare så oförutsedt måste flykta i största villervalla, lemnades nämligen en ofantlig mängd dyrbart husgeråd och annat qvar, hvilket allt naturligtvis föll i händerna på de inrusande trupperna. Många skatter hade emellertid hunnit gömmas och gräfvas ned i trädgården samt under trappor och golf, men Sikh-soldaterna, mera erfarna i sådant än sina engelska vapenbröder, skaffade sig strax ganska fintligt vattenämbar och spolade öfver marken, hvarvid de ställen, der någonting var gömdt, genast upptäcktes derigenom, att den lösare jorden hastigare sög upp vattnet. Engelsmännen lärde sig icke att imitera detta knep, förr än det nästan var för sent, och

sedan en ofantlig del af bytet redan hade fallit i Sikhernas händer. Det återstod dock tillräckligt att plocka upp för alla, men beklagligtvis tycktes de engelska soldaterna vid detta tillfälle hafva funnit mera förnöjelse i att förstöra allt som kom i deras väg, slå i kras dyrbara speglar och ljuskronor, rifva sönder präktigt virkade tapeter, sparka in fint utskurna elfenbensskåp och slå benen af alabaster-gazellerna. Det omtalades såsom en verklig förlust att, i följd deraf att det kungliga tobaksförrådet fanns förvaradt innanför skafferierna med deras dyrbara gamla chinesiska och persiska porslinsserviser, alla dessa konstverk af de inrusande tobakshungriga soldathoparna trampades sönder, tills allt var likt ett mjöl, i hvilket sedermera endast några få bitar kunde plockas upp, för att sedan infattade i guld tjena öfverstinnorna såsom broscher.

Allt detta i förbigående. Min Sikh-löjtnant hade, såsom sagdt är, åtskilliga minnen och souvenirer från den dagen och prålade dermed af hjertans lust så ofta tillfälle gafs. För att bereda honom några sådana njutningsrika ögonblick föreslog jag, att han skulle komma och sitta för mig i all sin strålglans, så att jag måtte få måla hans porträtt för att visa i England. Denna utsigt smickrade honom icke obetydligt, och han kom derföre en dag i full gala; och jag försökte göra mitt bästa. Efter all min möda blef dock hans kritik så dräpande som någon obevågen tidningskrifvares. Jag hade nämligen haft oförsigtigheten att endast taga profilen af ansigtet, och han visade deröfver den största förvåning, att icke säga bestörtning, och frågade mig hvarföre, då allt annat, såsom han tyckte, var så mästerligt måladt, jag varit

nog försmädlig att endast gifva honom ett öga och ett öra, då han emellertid, såsom han tydligt utpekade för mig, verkligen hade två af hvartdera slaget. Och jag hade ingen annan undflygt, än att lofva afhjelpa denna felaktighet, men har dock ända hitintills uppskjutit dermed.

Emellertid förblefvo vi vänner, och en dag tog han mig med sig ut på en terrass, full med skräp och bråte, och visade mig der en besynnerlig mörsare, som varit begagnad af rebellerna. Sjelfva loppet utgjordes af en hoprullad kopparplåt inbäddad i ett lager af ler och murbruk, kalk, gips, småsten och tunnband, vid pass 10 tum tjockt och sammanhållet af tjocka, hopsydda, ogarfvade hudar, hvilket gaf instrumentet ett fruktansvärdare och mera morskt utseende, än jag tror att det förtjenade; det tycktes dock hafva hållit ut ett skott åtminstone. Man påstod, att det var inventeradt af en skomakare; det vittnade i alla fall om företagsamhet och patriotisk flit. Jag tecknade af dess fysiognomi, utan att bry mig om att uppgöra någon ordentlig konstruktionsritning. Om tingesten icke hade varit så tung, skulle det dock kanhända hafva lönat mödan att skänka den till Musée d'artillerie i Paris.

Ingeniörer voro vid samma tid sysselsatta med att anlägga strategiska vägar midt igenom staden, slå ned hus och spränga moskeer i luften. På somliga ställen uppkastades äfven redouter, gräfdes löpgrafvar och uppfördes batterier och kruthus. Vid sådana arbeten var alltid en hel mängd löst folk sysselsatt med att släpa bort jord och grus. Man såg gubbar och käringar, flickor och barn kappandes om att i korgar på hufvudet

bära bort sanden. Arbetslönen utbetaltes genast på sådant sätt, att den indiska förmannen, som bar ett par påsar, innehållande den ena en egen sort små snäckor och den andra kopparslantar, för hvarje korg, som tömdes ut, strax gaf en liten snäcka och sedermera invexlade ett visst antal sådana mot en slant. Det tycktes mig vara ett mycket godt aflöningssätt, och folket arbetade med stor ifver.

Det hus jag hittills bebott behöfdes nu för en afdelning sappörer, och jag måste derföre vara betänkt på att se mig om efter någon annan bostad. Jag gjorde af sådan anledning först visit hos colonel Abbot, som tog emot mig på det vänligaste och föreslog, att jag skulle gå omkring i det kungliga palatset och se mig om, huruvida der kunde finnas några rum, som passade mig. På hemvägen gick jag äfven upp till major Barrow för att höra efter, om han kanhända visste någonting bättre. Major Barrow hade ett rum, fullt af konfiskerade indiska vapen, somliga ganska märkliga, och jag anhöll derföre, att jag skulle få komma dit in för att teckna af åtskilligt. Han gaf icke allenast med mycken beredvillighet sitt tillstånd härtill, utan erbjöd mig att få utvälja bland vapnen hvad jag tyckte om och taga med mig till minne. Jag tog ett par indiska gevär med luntlås, piporna inlagda med silfver och elfenben på stocken, äfvensom en indisk sabel med slida af rödt sammet. Det ena af dessa gevär valde jag derföre, att mynningen var fyrkantig, något som jag förut aldrig hade sett. Det andra var laddadt med kula, hvilket jag dock icke upptäckte, förr än mycket långt efteråt i England.

Major Barrow frågade, om jag ville dröja för att närvara vid ett förhör, som han just skulle hålla med några indiska magnater. Han satt sjelf vid sitt skrifbord och midt emot honom på en hög stol en liten indisk prins eller tronföljare, en vacker förståndig gosse, rikt klädd och med korslagda ben. På hvardera sidan om denne satt ett gammalt korpulent indiskt statsråd, som hvar i sin tur förde hans talan med stor lifighet och öfvertygelse, under det jag aftecknade hela sällskapet, majoren icke undantagen, i min ritbok. Huru den vakanta tronen omsider fyldes, kunde jag emellertid icke få reda på, emedan man talade hindustanska, och derföre var jag också mera angelägen att skrifva mig till minnes färgerna på deras brokiga klädesplagg, än att lyssna på deras vältalighet.

I afseende å mina egna regerings-angelägenheter tillrådde mig major Barrow att med ens taga in på ett slags värdshus, som kallades Bezzis hotell, och der redan flere officerare af hans bekanta bodde. Kunglighet har dock alltid någonting på ett eget sätt lockande, och jag red derföre dagen efteråt till Kaiserbagh för att se mig omkring i tronrummen och hans majestäts gemak, i hopp att der till äfventyrs träffa på några kammare, passande för mitt behof. Jag gick först till drottningens flygel och hofdamernas paviljong och trodde, att jag der åtminstone skulle finna någonting anständigt — barnsliga idéer! — inskränkta begrepp! Svafvelsyrliga dunster vältrade sig bland sopor och smuts på uppbrutna golf, svigtande kolonner stretade med att ännu stödja de sotiga, halfförkolnade bjelkarna i taket, fönsterpersiennerna voro sönderskjutna, dörrarna ostängbara och på väggarne,

i stället för kammarfruarnas speglar, af soldaterna illa tecknade karrikaturer; trapporna voro genstörtiga och mycket värre än skalan i en gammal sångares hals, slippriga, falska och felaktiga, balkongerna försilfrade, men förrädiska som aprilmånskenet. Jag vred mina händer och såg ut öfver grushögarna, på hvilka spillrorna efter något fint skulpteradt, men förbrändt och söndertrampadt staket lågo spridda bland spräckta krukor, feta burkar och vissnade praktväxter — en bild af det brutna väldet. Jag vände mig till statsrådets guldfärgade, fordom så prunkande portal, men blef gul i ansigtet af reflexionen. Här voro långa våningar af parad-rum med korridorer och vestibuler, afskräckande som ett hvitnadt benrangel på sanden, der åter en labyrint af smårum, boudoirer och garderober. Jag kunde visserligen låta Carati ligga i drottningens sängkammare och låta bädda åt mig sjelf på platsen, der tronen brukat stå, jag kunde lägga min tandborste precis der kungen haft sin spira och ställa mina skodon på juvelkronans plats; i sanning lockande njutningar, hvilka jag dock måste tillstå för mig icke voro oemotståndliga — åtminstone kom jag efter moget öfvervägande till den öfvertygelsen, att det kungliga palatset *icke* passade mig. Till och med midt på ljusa dagen och förgyldt af den öfverseende solen ingaf det endast känsla af otrefnad, och det fordrades icke mycken inbillning för att kunna föreställa sig, huru ruskigt det skulle vara att nattetiden i mörkret trefva sig uppför dessa hala slottstrappor, fram genom de ödsliga salarna till sin tältsäng i en mörk vrå, kanhända midt i en konstellation af skorpioner, och släcka ljuset utan hopp att ens få se Hvita frun, knappt en svart. Jag kunde så-

ledes icke annat än ruska på hufvudet åt ett sådant hoflif, och detsamma gjorde derföre naturligtvis också Carati, min kammarherre, hvarefter vi försigtigt kröpo utför en halft uppbränd baktrappa och kommo rigtigt ned i en skräpig del af trädgårdarna, så uppfyld med högar af orenlighet och afskräde och andra sorgliga monumenter, att endast den som icke mycket brytt sig om cholera morbus, kunde hafva känt sig lockad att der företaga gräfningar efter borttappade juvelsmycken, kråsnålar och äkta perlor. Vi stannade derföre icke på denna, kanhända omätligt rika jordmån, utan klefvo så fort som möjligt öfver rabatter och krusbärsbuskar, taggiga törnroshäckar och aloë ut på de trampade sandgångarna, förbi marmor-elefanter, chinesiska blomstervaser, palmer, citronbuskar och träd, som buro sina naturliga gröna löf och hvita blomster, men hvilkas stammar, grenar och qvistar voro målade cinoberröda, tills vi genom gårdar och portaler åter hunno ut bland palankiner, ryttare och kameler på de öppna gatorna.

Jag beslöt nu att genast flytta till hotellet och red derföre dit för att arrangera om rum m. m., på det jag, så fort som möjligt, skulle kunna dittransportera mina saker. Byggnaden låg afsides och enstaka och innehöll åtskilliga rum, hvilka i mitt tycke voro lika så otrefliga som ruskiga. Inga glasrutor i fönsterna, inga golf, trappor utvändigt utan ledstänger och öppna verandor, utan gallerverk eller relingar. För att komma till det rum, som jag måste välja, var det nödvändigt att balancera sig fram i en smal ränna emellan ett par takåsar, och när detta vågstycke lyckats, befann man sig i en naken, fyrkantig lokal med ett bord, en säng och

en stol. Att jag saknade mitt tält faller af sig sjelft, men jag lyckades slå bort de dystra fantasier, som min nya bostad ingaf mig, beslutande dock att träffas hemma så sällan som möjligt och aldrig förr än sent om natten. Händelsernas lopp gjorde också mitt vistande der kortare, än jag hade förmodat.

Upproret var qväst och oroligheterna stillade. Många officerare, så väl friska som sjuka och sårade, skyndade tillbaka till Europa, och alla de stora ångfartygen gingo öfverfulla från Calcutta. Förutseende denna sakernas vändning, hade jag redan skrifvit till hrr Gillander, Arbuthnot & Co, mitt bankirhus i Calcutta, att icke försumma första tillfälle att för mig taga plats på något ångskepp, om möjligt innan den våta och stormiga sommarårstiden ingick. Jag stod i korrespondens med Mr Whitehead och var säker att han, så väl som Mr M'Kinlay, skulle göra allt för att vara mig till gagn i detta fall, men jag lefde också i följd deraf med utsigt att hvilken dag som helst få bryta upp från Lucknow. Då jag emellertid icke hade några särdeles ömtåliga förhallanden att slita mig ur, och mina koffertar stodo nästan färdigpackade och liksom hemsjuka omkring mig i det ramlande hotellet, emotsåg jag en sådan underrättelse utan den minsta oro, snarare med otålighet. — Det är icke särdeles svårt att skrifva ned liksom en lista öfver hvad man ser med ögonen utomkring sig, men att försöka göra en målning af skiftningarne i sin inre verld är ofta så fåfängt, som att tro sig kunna gömma en suck, en tår eller ett leende. Huru skyarne skocka sig eller skingras på den himmel man längtar efter, huru utsigterna ömsom mulna och klarna, det afspeglar sig nog i känslornas djupa flod, men kan

icke skummas af för att hällas i bläckhornet — en droppe deraf skulle fylla en bok. Ovissheten är vår trognaste följeslagerska på vandringen genom lifvet.

Huru understundom oväntade tilldragelser kunna inverka på våra ställningar och förhållanden! Det hände, att till hotellet, der jag bodde, anlände en officer på väg ned till Calcutta, hvarest han redan ganska ordentligt hade skaffat sig plats för hemresan till England om bord på nästa ångbåt. Allt hans pick och pack stod färdigt och han hade ingenting annat angeläget att vidare uträtta än att springa öfver till matsalen för att spisa sin aftonvard. Olyckligtvis var han ännu icke tillräckligt förtrogen med hotellets ruinerade tillstånd, så att, när han klef ut genom fönstret, som saknade glasrutor, och som han derföre tog för att vara en dörr, han ramlade hufvudstupa från en betydlig höjd ned på den stenlagda gården, bröt af sig lårpipor och armar, knäckte ryggraden och hufvudskålen och blef utan sansning sopad ihop på en matta och uppburen som en omelette, utan både ben och brosk. Naturligtvis väckte denna beklagliga tilldragelse en ohygglig sensation, och jag visste icke huru jag skulle rätt hjertligt visa honom mitt uppriktiga deltagande i den olycka, som träffat honom, när tillfälle dertill yppades derigenom, att han begärde, att jag skulle göra en teckning af händelsen, det fördömda fönstret och den melankoliska gården, en teckning som kom honom att skratta i sitt elände, och som han sedan skickade hem till sina anhöriga för att visa, hvarföre han uteblef. Emellertid hade han genast affärdat ett telegram till Calcutta, för att afsäga sig platsen på ångfartyget, och till följd deraf fick jag med omgående notis från Gillander & Co,

att de på ögonblicket hade tillförsäkrat mig den lediga kojen. Den enes död, den andres bröd.

Jag måste således för att i tid hinna hela långa vägen genom Indien skynda med mina afskedsvisiter så mycket som möjligt, skumpa omkring i staden och sedan sälja hästen för knappt mer än en pris snus. Stackars Brunte! jag vet icke med hvilka känslor han såg upp till sin nya herre, men jag skildes från honom med rörelse, klappade honom på halsen på svenska och han gnäggade på indiska; vi förstodo hvarandra kanhända ändå lika så bra som många — och skildes för evigt. Syeen ingick så godt som i köpet, följde åtminstone med hästsvansen. och jag såg honom icke mer. Carati deremot tog jag med mig som uppassare under resan, och utsträckt på madrassen inuti en postpalankinvagn med mina indiska gevär och sabeln i den bräckliga purpurröda slidan. min laddade revolver, en vattenkruka, en bränvinsflaska och en brödpåse samt Carati på taket bland mina koffertar. var jag innan kort på väg och hade snart lemnat Lucknows minareter långt bakom mig.

Mot gryningen kommo vi ned till Ganges. der vägen slutade nedanför ett befästadt brohufvud, och en lång pontonbrygga förde öfver floden till Cawnpore. Denna brygga var mycket smal, och när vi anlände dit. var den full med ett tåg af kameler, oxvagnar, åsnor och hästar, som jag trodde aldrig skulle taga slut och tillåta mig passera öfver till andra stranden. Der satt jag i min vagn och såg morgonrodnaden mer och mer förgylla hori-

sonten, tills solen gick upp och sköt sina brinnande strålar öfver det flacka landskapet och flodens leriga vatten. Jag var otålig och förargad, ty om jag genast hade kommit öfver bron, hade jag strax kunnat byta om hästar i Cawnpore och fortsätta resan för att hinna fram till jernvägsstationen i rätt tid för att medfölja dagens bantåg till Allahabad. Då jag nu blef så länge uppehållen genom den långsläpiga kamelvandringen, kom jag mycket för sent och var således nödgad att uppskjuta min jernvägsresa till morgonen derpå, något som, jemte tidsförlusten, dertill skaffade mig ett äfventyr, som jag aldrig kan glömma.

Sedan jag ändtligen kommit öfver, tog jag in på värdshuset i Cawnpore. Vid frukostbordet träffade jag några officerare, med hvilka jag sedan gick ut och såg mig omkring på den sorgligt namnkunniga orten. Det var nämligen här som vid rebellionens utbrott så många rysliga ohyggligheter föröfvades af infödingarna, eller bättre sagdt Sepoyerna. Det var här som Nana Sahib var själen i den blodiga sammansvärjningen. Hvart man såg visade sig spår efter brand och härjning; kyrkan stod som en nedrökt ruin, med sönderslagna glasfönster, nedbrutet tak och lutande torn, träden sågo ut som svarta skeletter, brända och sorgliga, rundt omkring nedtrampade trädgårdar, tomma förstörda hus med märken efter eld och våld, och på mången ännu mjölkhvit, men öfvergifven bungalow tyckte man sig nästan kunna skönja blodfläckar. Med allt detta för ögonen och minnet samt med öronen fulla af de förfärligaste beskrifningar öfver Sepoyernas omenskligheter, tillstår jag, att stället föreföll mig vederstyggligt, liksom höljdt i sorgflor och mulet midt i klara solskenet.

Vi gingo öfver Wheelers läger. När Sepoyerna hade revolterat, försökte i början en handfull engelska officerare och soldater, ledda af öfverste Wheeler, att hålla stånd emot ett öfverlägset antal rebeller på ett ställe, som var så bedröfligt oskickligt valdt, att denna lilla besättning innan kort måste gifva sig på nåd och onåd, hvarpå den afväpnades och skjöts ned utan barmhertighet. Deras hustrur, systrar och döttrar hade tagit sin tillflykt till ett långt lågt hus, som kallades slagtarhuset. Det mordiska, svarta soldatslöddret bröt strax dit in och föröfvade de vämjeligaste gräsligheter, förlustande sig med att sticka sönder och stympa de arma sanslösa qvinnorna och barnen, af hvilka dock ett stort antal lyckades att hoppa ut genom fönstren, hvarefter de i sin förtviflan störtade sig hufvudstupa i en djup brunn ett stenkast derifrån. Slagtarhuset stod der ännu, hemskt och blodigt, och den förfärliga brunnen var sjelf liksom död, ty den var helt och hållet igenfyld med gråsten, men öppningens kant stod upp såsom brädden på en giftbägare. Man måste hafva bra ringa inbillningskraft för att kunna vandra öfver en sådan mark med likgiltighet. Så kort tid efter dessa gräsliga uppträden och med spåren deraf långt ifrån utplånade, föreföll det nästan, som om sjelfva den luft man andades varit full af lidande och som om de förtvifiades dödsskri ännu icke upphört. Med ett ord, jag tyckte icke om stället, och det kändes nästan, som om tankarna hade fastnat under locket på en likkista. Hemkommen till värdshuset intog jag min qvällsvard och hade såsom dessert officerarnes ohyggliga berättelser, tills det blef sent, d. v. s. omkring klockan 11, då jag hade bestält hästar för min afresa, i afsigt att färdas hela

natten, för att hinna fram tidigt på morgonen, då det första bantåget afgick från stationen.

Det var beckmörkt när vi lemnade Cawnpores ohyggliga och spöklika ruiner, knappt ett ljus i något fönster eller en stjerna på himmelen. Jag hade derföre låtit bädda åt mig så trefligt som möjligt inne i min palankin-

vagn och lade, i brist på annat sällskap, sabeln och revolvern bredvid mig. Carati med en annan Indier i ett grått skynke satt på taket, och kusken med turbanen nedtryckt öfver ögonen körde. Under så nattliga och

söfvande förhållanden var det icke underligt, att jag snart nog somnade. Vaksamheten är ofta lik en falsk vän, som öfvergifver oss, just när vi bäst behöfva henne. Jag måtte hafva sofvit omkring ett par tre timmar, när jag med ens vaknade med en känsla som om jag fått ett slag på hufvudet af en hammare. Jag öppnade ögonen, men kunde lika så gerna hafva blundat, ty det var mörkt som i en stöfvel, och jag såg ingenting annat än mina egna gissningar, som sade mig, att vi hade kört omkull. När jag med möda och ansträngningar hade lyckats att krångla mig ut ur oredan inne i den täppta vagnen, fann jag, att jag verkligen hade gissat rätt, likväl med det tillägg att vi, i stället för att hafva kört omkull på flata och hjelpsamma marken, hade tumlat utför ett brådjup ned i en afgrund. Vagnen hade kulbytterat i luften, kanhända mer än en gång, men lyckligtvis derefter fallit så att säga på ryggen, med benen, d. v. s. hjulen, i vädret, hästarna lågo insnärjda i remtygen och sparkade kraftlösa mot firmamentet, under det att mina karlar lågo orörligt utsträckta liksom väderstrecken på kompassen och tysta som kokta fiskar. Jag kunde icke annat än inom mig anmärka, att detta var en ledsam affär, i synnerhet när jag kände ansigtet och kläderna våta af blod från ett djupt hugg, som jag i fallet hade fått midt i pannan och som gapade så öppet, att jag kunde sticka in fingrarna för att nyfiket känna efter, om det var någonting qvar af hjernan. I dylika omständigheter föreställer man sig så gerna det värsta, och som jag antog, att det förmodligen var min skarpa indiska sabel, som huggit mig, kunde jag icke hjelpa, att jag hyste en stilla önskan, att denna icke måtte hafva varit förgiftad,

i hvilket fall jag bort skynda mig att suga ut blodet, något som dock svårligen hade lyckats, äfven om jag företagit mig att stupa kullerbytta. Jag hade således ingenting bättre att göra, än att med blodet i ögonen försöka leta mig upp ur denna förargliga lokal för att åter nå jordens yta, hvilket äfven efter ett och annat felsteg lyckades, hvarefter min lyckliga stjerna snart nog hjelpte mig fram till stora landsvägen igen. Ingenting likt menniskoboningar fanns dock i närheten, men jag hade så fast beslutit att söka spår efter någon min nästa, att jag spejade efter en sådan, lika otåligt som en hungrig bengalisk tiger efter rof. Det är nog ganska behagligt att nu kunna skämta öfver allt detta, men jag vet dock, att det för ögonblicket var rätt ledsamt och otrefligt. Jag hade för tillfället ingen näsduk i fickan och kunde derföre icke på något vis förbinda det blödande hufvudet, och om jag hade varit spökrädd och kunnat se mig sjelf, hade det måhända förefallit mig hemskt att skåda en person på det sättet halta fram i gråa morgongryningen, till hälften halshuggen; jag kan verkligen säga nästan mer än till hälften halshuggen, ty jag upptäckte snart med bekymmer, att jag äfven hade ett djupt och blödande hugg under hakan, och att ena foten hade blifvit illa knäckt och började svullna, så att jag hade svårighet att gå.

Efter att på sådant sätt hafva vandrat ett stycke väg, upptäckte jag med verklig tillfredsställelse i diket vid vägsidan ett par sofvande infödingar, ihopkrupna med hufvudet emellan knäna. Då jag närmade mig, blefvo de yrvakna och så skrämda, att deras första rörelse var att springa sin väg. Jag hojtade emellertid åt dem med

sådan bestämdhet, att de saktade farten och omsider kommo tillbaka. När de märkte, huru jag blödde, och hörde eller snarare sågo mig söka förklara hvad som hade händt, under det jag då och då lät undfalla mig ordet »gari», som betyder »häst och vagn», gissade de förmodligen en del af mina bekymmer och visade mig ett rigtigt beskedligt deltagande. Då de märkte, att jag icke hade någonting att stämma blodet med, slet den ene genast af sig sin egen turban och lindade den omkring min panna, och den andre, på min fråga efter »panee» eller vatten, skuttade bort till ett dike och kom tillbaka med en träskål, full af gyttja. Jag vinkade dem derefter tillbaka med mig till afgrunden, hvilken de försigtigt närmade sig.

Anblicken nere på platsen var bedröflig. Hästarna lågo tillspillogifna, med afbrutna ben, mina karlar vältrade sig som besatta och hostade ynkligt med hopklämda bröst, nästan som om de hellre varit sinnade att gifva upp andan än att åter börja sträfva igenom lifvets faror och besvärligheterna i tåredalen, vagnen var krossad, mina lådor och kistor antingen sönderslagna eller med spräckta lock, och sakerna lågo strödda omkring i mullen. Carati, den ende bland detta följe, för hvilken jag till viss grad kunde göra mig begriplig, hade fallit på hufvudet, och ehuru hans tjocka turban visserligen dervid torde hafva varit honom till nytta, låg han orörlig, som om till och med alla hans tankar hade brutit benen af sig och icke ens kunde släpa sig fram på kryckor. Jag var derföre mera orolig för honom än för mig sjelf, och det enda som lugnade mig var, att jag kunde känna hans hjerta och pulsar sakta slå.

Sedan solen gått upp, fann jag bland mina saker en liten rund rakspegel, i hvilken jag kunde få det nöjet att betrakta min fysionomi. Efter det en af karlarna hjelpt mig att sakta linda af den smutsiga turbanen, fann jag ansigtets utseende hafva undergått så många verkligen löjliga förändringar så väl i form som färg att, om det hade passat, jag skulle hafva kunnat skratta med min gamla vanliga mun; den nya deremot, som jag hade fått tvärs öfver pannan, hade ett par tjocka, utsvälda läppar, hvilka smålogo på ett så försmädligt vis, att jag fann alltsamman förargligt. Det var först sedan jag hunnit torka bort de röda garneringarna omkring ögonen och de violetta arabeskerna på näsan, som jag började känna igen strödda drag af den forna teckningen. En ren handduk, som fanns bland spillrorna af min förmögenhet, doppades i en vätska, som skaffades, jag vet ej hvarifrån, och sades vara vatten, lindades omkring mitt hufvud och gaf mig ett utseende nästan likt vålnaden i Hamlet, hvarjemte en flaska med luktsalt, som jag höll under näsan på Carati, utan tvifvel bland mina indiska karlar skaffade mig anseendet af en doktor Dulcamara.

Så gick första akten, tills vi emot morgonen på afstånd upptäckte en oxvagn, långsamt framskridande på landsvägen i rigtning mot Cawnpore. Denna särdeles lyckliga tillfällighet var för oss lika glädjande som åsynen af en fregatt för de skeppsbrutna, som midt i hafvet rida på kölen af en kantrad båt. Carati lyftes sakta upp på vagnen, der äfven jag tog plats, hvarefter, sedan oxdrifvaren en stund hade fått njuta af situationens behag, vi begåfvo oss å väg tillbaka till Cawnpore. Alla saker, alla papper och portföljer med de ritningar jag

gjort i Indien lemnades qvar i ödemarken: det allra angelägnaste för ögonblicket var att så fort som möjligt skaffa Carati till någon doktor, som äfven borde plåstra ihop mig, innan hettan fick tillfälle att blanda sig i saken. Och ehuru de puckelryggiga oxarna icke ett ögonblick voro sinnade att galoppera, hunno vi dock in till Cawnpore redan omkring klockan 7 på morgonen. Doktorn, som nyss var uppstigen, stod i tofflorna och höll på att raka sig, men tog ändock emot mig mycket artigt och åhörde med stort tålamod min berättelse om nattens äfventyr. Jag bad honom först se till Carati, hvars hela inre hjulverk jag ansåg vara sönderskakadt, och han gjorde mig det nöjet att, efter det han knipit karlen i magen och lyssnat utefter ryggraden, förklara, det han trodde ingen synnerlig fara vara för handen. Carati såg emellertid ut i ansigtet som ett medusahufvud af terra cotta, men började verkligen röra på ögonen och räcka ut tungan, hvilket doktorn tillskref latinska orsaker, och som åtminstone tydligt nog bevisade, att han började qvickna till igen. Turen kom nu till mig och, efter att med en svamp och varmt vatten hafva baddat och rensat såren, var doktorn ytterligare så artig att förklara, hurusom, i fall hugget hade tagit en snedare rigtning, det lätteligen hade kunnat klyfva hufvudskålen och *visitera* hjernan, såsom han kallade det, eller — hvilket var hans andra supposition — om det träffat några linier lägre ned, det förmodligen hade *traverserat* näsbenet och ögongloberna. Han hade derjemte den omtänksamheten att gifva mig en spegel, så att jag sjelf skulle kunna förvissa mig om, att hufvudskålen verkligen icke var knäckt, och utbredde sig sedan öfver huru intressant det var att

kunna sitta och betrakta sin egen hufvudskål, något som han nästan tycktes beklaga icke oftare inträffade. Nog af, en sådan kontemplation blef mig nu beskärd och längre än jag hade väntat. Skinnet skulle nämligen sys ihop, men den för en sådan operation behöfliga nålen söktes förgäfves, och det återstod slutligen ingenting annat, än att skicka ut för att höra efter, om en sådan nål möjligen skulle kunna få lånas hos någon af herrar indiska barberare. Emellertid pratades om nytt och gammalt, till dess nålen verkligen omsider anlände. Den var flat och böjd, förseddes med en trådsända och doppades i olja, hvarefter doktorn sydde ihop hufvudet, som om han stoppat en nattmössa, och försåg äfven hakan med några eleganta broderier. Remsor af häftplåster lades sedan kors och tvärs öfver sömmarna, och slutligen rullades hvita bandager omkring hufvudet, så att det nästan såg ut som ett stort nystan. Inuti nystanet kändes det visserligen behagligt nog, men nästan som om tankarna legat i bomull.

Jag kunde nu icke finna ord för att rätt tacka min välvillige doktor eller, rättares agdt, — jag kunde icke öppna munnen. Icke dess mindre begaf jag mig med Carati till värdshuset för att få mig någonting till lifs, ty jag var bitande hungrig, men dervid blef det nödvändigt, att vi båda hjelptes åt för att på praktiskt vis upplösa den teoretiska förbindelsen, så att jag måtte kunna gapa på gamla viset och svälja min föda, samt äfven på det att jag skulle kunna gäspa, ty jag var sömnig. Sofva blef dock icke af, utan jag satt i fönstret liksom drömmande och, när fram på dagen en hel rad af långbenta Indier, hvar och en bärande någonting af mina saker, marsche-

rade in på gården, tyckte jag mig nästan se dem bära äfven mig sjelf, liflöst utsträckt bland kappsäckarna och öfverhöljd med ett hästtäcke. Det är genom sådana taflor, som vår ödmjuka gudsfruktan stärkes och vi känna oss liksom träffade af en mild och kärleksfull varning från dödens majestätliga och allvarsamma engel; åtminstone kände jag det så. När i allt vårt mörker en sådan skymt af försynens ledning liksom en blixt slår våra bländade ögon, fylles hjertat med en frid och ett tillbedjande lugn, och jag tyckte mig hafva fått på pannan ett insegel, som oupphörligt skulle påminna mig om min frälsning och min frälsare.

Doktorn och en af officerarne gjorde en promenad till häst till olycksplatsen och återkommo på aftonen med det intryck, att stället såg mycket rysligare ut, än de hade förestält sig det af min beskrifning, och de betraktade det derföre såsom ett underverk, att vi icke alla blifvit ihjälslagna. Jag sof om natten på värdshuset, men som det var långt till Calcutta och tiden knapp före ångskeppets afgång, måste jag skynda och satte derföre ut igen från Cawnpore morgonen derpå. Resan ned till Allahabad gick denna gång lyckligt och jag for derifrån på jernväg till Ranegunge. Under vägen höll man mig naturligtvis öfverallt för en sårad Hector eller Achilles och beklagade mig nästan, när man fick höra, att det blott var en stjelpande vagn, som jag hade att tacka för mina blessurer. Den så kallade allmänna opinionen är ibland icke mycket värd.

Omsider anlände jag till Calcutta och tog in i samma hotell som förut samt lät dagen derefter bära mig omkring i en palankin på visiter till mina vänner och be-

kanta, hvilka alla visade sig glada att återse mig. Jag gjorde också min uppvaktning på hofvet i The governments house hos lord och lady Canning, hvilka ända från början vid alla tillfällen visat mig så stor ynnest och artighet. Jag måtte haft ett sorgligt utseende med min svarta sidenbindel omkring hufvudet, men lady Canning kunde ändock icke afhålla sig från att storskratta åt somliga af mina mest rörande beskrifningar, och det var ingenting underligt i det, ty mycket här i verlden är allvarsamt och löjligt på samma gång. Hon tycktes äfven hysa stort intresse för en packa med teckningar och krafs, som jag hade tagit med mig för att visa, och var i allt så godhetsfull, att jag skildes från henne med verklig saknad.

Det stora ångskeppet »Candia» låg emellertid på utsatt dag klart vid Garden Reach och med alla mina bylten och koffertar, kappsäckar och tillhörigheter begaf jag mig, i sällskap med många andra passagerare, om bord. Däcket var fullt af damer och herrar, af hvilka en mängd voro komna endast för att taga afsked af vänner och bekanta, och der voro så många som ville framföra sina välönskningar för vår lyckliga resa, att det verkligen var tröttsamt att trycka allas händer. Bland andra, som hade kommit för att taga afsked, var äfven sir James Outram, som under hela min vistelse i Indien visat mig så stor vänlighet, att jag skildes ifrån honom nästan med rörelse.

Klockan ett satte vi ut från bryggan, och under mycket näsduksviftande och slängkyssande styrde vi

långsamt och försigtigt utför den lömska, gyttjebankade Hooghly, glada i hoppet att snart komma ut ur dess svängar och farliga sqvalp och få gunga på det ärliga, djupa hafvet, i fiskarnas stora republik, samt att få lemna det blodiga Indien med allt dess menniskokrångel långt bakom oss. Det var vackert och stilla väder. I fridfulla aftonen sjönk solen i guldskimmer, och om natten glittrade månskenet med silfverskum på de salta böljorna. Bengalen hade försvunnit nedom horisonten, och man gnuggade sig i ögonen, liksom uppvaknad ur en dröm; man hörde ångmaskinens dunk och kunde räkna sitt eget hjertas tik-tak, och det kändes att man ännu var på resa — hem? ja, hem till det eviga fäderneslandet. Och vår himmelske följeslagare, vår tro, pekade dit orubbligt, hur än rundt omkring oss våg sväljde upp våg, hur snabbt än gnistan slocknade i röken, och huru långsamt stjernan i Orion skred, ännu som i tidens början. Om bord på vår farkost sjöng emellertid lifvet sin gamla vaggvisa om guldskor att dansa i och en guldkappa att pråla i, om lekar och lustbarheter bland rosor och drufvor.

Så fingo vi sigte på kusten af Madras och ankrade snart på redden. Solen brände, och i sina klumpiga catamarans kafvade sig de nakna Hinduerna omkring fartyget, trasslade in sina åror och förhållanden samt grinade och skälde mot hvarandra som retade hyenor. Skeppet tog in kol och vi frukost, under det båtar med passagerare gingo och kommo. Barn i myckenhet och indiska ayor i hvita slöjor och med ringar i näsan uppträdde på däcket, och man såg giftasvuxna invalider och glada enkor sitta omkring salongstrappan i harmoniska grupper.

Nedkommen i min hytt fann jag, att en passagerare just hade blifvit inqvarterad der och var sysselsatt med att stufva in ett och annat rundt omkring i båset midt emot mitt. Han hade en körsbärsröd kaftan, silfvergrå vest, tofflor på fötterna och turban på hufvudet, och jag antog derföre, att han icke var Engelsman. Han förekom mig för öfrigt temligen spenslig, hade djupt liggande ögon och tunn krokig näsa, svart glänsande skägg och bågiga ögonbryn samt rörde sig i det trånga kyffet nästan som en skugga, tyst och tassande, och när jag tilltalade honom på engelska, runkade han blott på hufvudet som en chinesisk docka, utan att öppna läpparne. Vår konversation underhölls derföre endast med det lilla jag kunde minnas af La Muette de Portici, och om misstag dervid oupphörligt inträffade, var det åtminstone en tröst, att de voro ömsesidiga.

Sedan vi lemnat Calcutta, hade jag i synnerhet slutit mig till ett parti, som utgjordes af fru Bedford med två af hennes unga slägtingar, miss Newton och miss Moore, alla tre glada själar, med goda konstitutioner, som alls icke tycktes hafva lidit af det indiska klimatet. Friska och naturliga menniskor utan tillgjordhet och dertill i mitt tycke rätt vackra, eleganta och vänliga. Miss Newton hade hela dagen ett tjockt grönt flor hängande omkring hatten, så att det var först i solnedgången, när dessa förargliga draperier slogos åt sidan, som hon, med sin fina profil och sina skära kinder, lyste som en ros i en myrtenhäck. Det svarta bandet, som jag måste bära omkring pannan, var väl orsaken, att hon först observerat mig med ett slags intresse, och slutligen blef det en vana, att jag alltid satt näst intill henne så väl

vid thébordet om aftnarna som vid middagen, och ibland lyckades jag då att med mitt prat få henne att berätta småbitar om sig sjelf.

Det var ingen sjögång, skeppet gick temligen stadigt, ingen var illamående, och ända till sent i stjernklara natten kunde man sitta lika så muntert på akterdäcket som i salongen. Att på det viset sitta och prata konfekt på ett skeppsdäck i Indiska oceanen om natten är mera likt en dröm än verklighet, och något som kan ligga qvar i minnets portfölj likt ett friskt rödkrits-utkast till en Cupido i linda; ett utkast dock som aldrig blef färdigt, och som jag skall akta mig för att sätta i glas och ram.

Fruntimmer hafva merendels åtminstone *ett* öra för att lyssna till sensationshistorier. Vi hade ännu icke varit tillräckligt länge om bord, för att särdeles många rigtiga godbitar af sådan sort kunde finnas att omtugga, men jag märkte emellertid af åtskilliga uttryck från miss Newton, att om någonting intressant skulle utbryta, var det icke helt och hållet oväntadt. Man hoppades således på framtiden och var emellertid mycket uppmärksam på sin nästa.

På akterdäcket sågs under tiden ett ungt fruntimmer, som ingen kände vidare, än att hon sades hafva kaptenens tillåtelse att sitta der, ehuru hon tillhörde 2:dra klassens passagerare och således bort hålla till i fören. Hon var särdeles välskapad och vacker och, åtminstone i mitt tycke, modest, samt hade, så vidt jag kunde döma, blekt skinn, rak näsa, långhåriga ögonlock, röda läppar

och ymniga, kolsvarta lockar, på hvilka hon bar en lätt halmhatt med en liten hvit vinge. Att hon för öfrigt var hvitklädd kritiserades mycket och kanhända icke utan skäl, då en sådan oskuldens drägt visserligen icke är den bäst passande på ett rökigt ångfartygsdäck — dock, som *chacun* a son goût, så har också ibland *chacune*. Ingen närmade sig henne, ingen tilltalade henne, till dess, beklagligt nog, jag adresserade mig till henne på italienska, alldenstund jag såg, att hon höll en italiensk roman i handen. Hon for dervid nästan tillsamman, blef röd i ansigtet och bad mig på bruten engelska så artigt hon kunde att låta henne få vara i fred. »Folkets väl min högsta lag», tänkte jag liksom Carl XIII, och lemnade henne derföre åt sitt öde, utan att derigenom känna mig hvarken olyckligare eller lyckligare, och banade mig i stället väg genom en grupp af herrar och damer, församlade omkring skeppsdoktorn, som på en thébricka förevisade en död flygfisk, fram till miss Newton, som satt bredvid feta fru Hunt i en stilla vik af däcket. Det förljöds der, att den mysteriösa vackra och hvita skepnaden med italienska halmhatten och romanen var en slafvinna, just försåld af sina persiska anförvandter till min arabiska sängkamrat, som ansågs böra hafva goda utsigter att kunna fördelaktigt föryttra henne i Cairo. »En afskyvärd affär», tyckte fru Hunt; »en gemen karl», sade miss Newton. Jag såg honom ändock morgon och afton sitta krokbent i bädden och andäktigt läsa sin Koran, och hans snarkningar gingo så lugnt som den oskyldigaste vaggvisa, olyckligtvis utan att afbrytas af några samvetsqval. Det kunde emellertid icke falla mig in att vilja fördjupa mig i detta kitsliga kapitel med da-

merna, utan jag sväljde visligen ned mina jemförelser om huru fruntimmer säljas i Orienten och huru i Europa, så mycket mer som den vackra miss Hill just kom och visade en superb kashmir-schal, en present af hennes fästman, öfverstelöjtnant Crawford, som visserligen var flintskallig, med endast två hvita tofsar vid hvartdera örat, gick på kryckor och var utan både lefver och mycket annat, men hade särdeles goda inkomster för resten. Att få åka i vagn efter två par hästar och stänka ned andra är ett nöje väl värdt de största offer. Och det måste medgifvas, att en öfverstinna har äfven många andra fördelar och friheter, dem en slafvinna saknar. Den ena är under hänglås och nycklar, den andra icke, och om den turkiska slafvinnan mången gång har afundsvärda juveler, hvad tjenar det till, om hon icke kan visa dem eller förarga andra med dem.

Fru Hunt var så god och visade oss på ett par fruntimmer, som sutto med ryggarne åt oss — välväxta ryggar, gentila ryggar — och sade, att hon hade haft ögonen på dem, allt sedan vi lemnade Calcutta, utan att hon ännu varit menniska att begripa, hvar de bodde om bord. »Omöjligt», sade jag, »det låter otroligt» — men fru Hunt slöt ihop ögonen nästan smärtsamt och med ett uttryck, som tycktes antyda, att hennes inbillningskraft var alldeles utmattad, om icke helt och hållet uttömd. Af ett slags naturligt medlidande lofvade jag att i tysthet göra efterfrågningar, om man först kunde få reda på deras namn. — Ingen visste det, men fru Hunt hade tydligt hört en herre hvissla åt dem. »Hvem?» sade jag. »En med guldgalon på mössan», sade hon. »Då äro de af besättningen», sade jag. »De se nästan så ut», sade hon. —

Detta är endast en profbit på den uppmärksamhet, med hvilken man bemötte hvarandra, ty hvad beträffar de två damerna, hvilkas bekantskap jag sedan hade det nöjet att göra, voro de särdeles älskvärda, och herrn med guldgalonen var deras bror, marinlöjtnanten.

När vi ankrade vid Pointe de Galle på Ceylon for jag strax i land med miss Newton och miss Moore, fru Hunt och ena doktorn. I hotellet drucko vi en kopp thé och gingo sedan ut för att se oss omkring på gatorna och köpa småsaker, passande till presenter i England. Somliga bodar voro tokroliga nog, med falska juveler, sköldpaddsarbeten, elfenbenssaker, ebenholz och sandelträ, som gaf en egen parfym åt hela butiken. På en del ställen fanns dessutom i ena hörnet ett litet fyrfat med brinnande kol, på hvilket bitar af välluktande trä lågo och osade. Vi köpte åtskilligt strunt och miss Newton bland annat en temligen stor modell af en catamaran med segel och åror, som hon lastade på mig, för att bära till hotellet, dit vi äfven gemensamt hjelpte vår feta fru Hunt, som mycket plågades af hettan. Doktorn, de två unga damerna och jag togo derefter en vagn och foro ut för att se kanelskogen, hvarifrån vi begåfvo oss till Wackwalha. — Som vanligt sprungo pojkar omkring vagnen och utbjödo underliga frukter, stenar, snäckor och dylikt, och en af dem var så närgången, att han högg tag i vagnen och tycktes sinnad att hoppa upp på fotsteget, hvarföre jag gaf honom ett käpprapp, som, ehuru endast rigtadt åt turbanen, dock måtte hafva träffat några af hans ädlare delar. Han släppte dervid kardemumman, som han ville sälja, ur handen, men icke mig ur sigte, och vid en sväng af vägen såg jag honom kasta något

in i vagnen, som till var bestörtning befanns vara några utsvultna blodiglar. Miss Newton fick en på halsen och, när hon i förskräckelsen böjde sig framåt, halkade han ned, så att jag verkligen måste be om ursägt, innan jag efter en liten blygsam spaning vågade gripa odjuret. Doktorn ville icke medgifva, att jag derigenom räddade hennes lif, men anmärkte dock, att om blodigeln hade fått tid att äta sig in i hennes hjerta, hade det kunnat blifva allvarsamt farligt. Jag försökte likna oss vid Sankt Göran, prinsessan och draken, men äfven det tyckte han vara öfverdrifvet, ehuru han icke heller ville dela miss Moores åsigt, att jag nästan hade inviterat pojken att kasta iglarna på miss Newton. Det täcka könet gör sig ibland höga föreställningar om vår djupsinnighet och présence d'esprit, och vid detta tillfälle hade åtminstone miss Moore bestämdt misstagit sig. Tvärtom tycktes det mig, som lag det en börda af dumhet på mitt förstånd, så tung att jag rigtigt var färdig att sucka öfver, att jag icke visste hvad jag skulle säga åt miss Newton, som var qvickare, gladare, vackrare än någonsin, och som tycktes hafva föresatt sig att med de många trollkonster, som stodo henne till buds, bringa mig helt och hållet ur fattning. Vägen slingrade sig emellertid fram genom trassliga palmskogar; öfverallt framskymtade utsigter af paradiset öfver leende rosenfält, under sorgfrihetens blåa himmel, i en doftande luft, liksom kryddad med berusande nektar. Sjelfva barken på träden var af kanel, kaffe växte pa akrarna och socker, såsom jag tyckte, till och med inne i vagnen.

Efter att hafva beundrat utsigterna från Wackwalha, voro vi snart tillbaka till Pointe de Galle och åter om

bord. Ångskeppet styrde från Ceylon, och vi hade lemnat Indien.

Resan gick derefter lyckligt och väl öfver Indiska oceanen och Persiska viken i vackert väder, ehuru under gruflig hetta. I sinom tid naddes Bab-el-Mandeb och Aden och Arabien och, efter en vecka på Röda hafvet, Suez, hvarest vi lemnade vårt skepp för att på den numera färdiga jernbanan begifva oss till Alexandria. Uppehållet i Cairo varade denna gång endast några timmar, och vi voro således snart i sigte af Medelhafvet. Sjöresan från Egypten till England gick lyckligt, och vi landade i Southampton, ganska belåtna med att vara så att säga hemma igen.

Innehåll.